PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

DANES 8 STRANI

Leto VI - Štev. 184 (1872) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1. gr.

TRST, nedelja 5. avgusta 1951

Cena 25 lir

Prekinitev pogajanj v Kesongu
ker so Kitajci prekršili nevtralno področje

Ridgway sporočil kitajsko-korejski delegaciji, da je pripravljen nadaljevati pogajanja, takoj ko bo dobil zadovoljiv odgovor - Tudi na včerajšnji seji niso pogajanja napredovala

NEW YORK, 4. — Newyorški radio je nocoj sporočil, da je general Ridgway prekinil razgovore za prenehanje sovražnosti na Koreji, ker so nasprotniki prekršili nevtralnost Kesonga.

Predstavnik ameriškega departmana za obrambo je to vest potrdil in je izjavil, je general Ridgway sprejel ta sklep po posvetovanju z voditelji glavnega stana. Pripomnil je, da ima general Ridgway sicer polno oblast, da lahko tozadevno sam odloča, vendar pa je hotel stopiti v tesen stik z obrambnim departmanom, ker so že včeraj opazili navzočnost nasprotnih oboroženih čet v Kesongu.

General Ridgway je svoj sklep sporočil nasprotnim pooblaščenikom v poslanici, v kateri ugotavlja, da je bilo potrjeno, da so včeraj videli v Kesongu oborožen odred kakih sto mož, brez dosedanje seje. Sklicujoč se na svojo zahtevo, naj bo Kesong nevtraliziran področje, je pripomnil: «Sedaj vas opozarjam na to očito kršitev zagotovil, ki sem jih od vas zahteval in ki ste jih vi obljubili.

Poslanica se zaključuje: «Delegacija poveljstva OZN je pripravljena obnoviti pogajanja, takoj ko bo sprejela zadovoljiva pojasnila o tej kršitvi in zagotovilo, da se podobni incidenti ne bodo ponovili.

V tem pričakovanju bo delegacija poveljstva OZN ostala na področju Združenih narodov. Pričakujem vaš odgovor».

O današnji konferenci v Kesongu so izdali sledeče poročilo: Voditelji nasprotne delegacije je zavrnil predlog admirala Joya, naj bi delegacija proučila zemljevid področja, za katero gre. Admiral Joy je postavil ta predlog z namenom, da skuša ponovno najti sprejemljivo stališče za obe strani, tako da bi lahko prišlo do sporazuma o drugi točki dnevnega reda.

V odgovor na vprašanje, ki mu ga je neposredno postavil admiral Joy, je general Nam Il izjavil, da ne bo njegova delegacija na noben način spremenila že prej zavzetega stališča glede določitve demilitarizirane področja in vojaške razmejitvene črte.

Ko se je popoldne seja nadaljevala, je admiral Joy dal na zapisnik, da je bilo prekršeno nevtralno področje v Kesongu.

Med odmorom za kosilo je malo metrov od poslopja, določenega za delegacijo OZN, šel mimo odred oboroženih kitajskih vojakov. Kitajska vojaška formacija je imela avtomatično orožje, minomete in granate, razen pušk in samokresov. Nasprotniki so obljubili, da bodo uvedli preiskavo.

Dvajseta seja bo jutri ob 11. zjutraj.

Med tem pa je general Ridgway javil, da se pogajanj ne bo udeležil, dokler ne dobi zadovoljivega odgovora.

Na običajni tiskovni konferenci je general Nuckols izjavil, da incident v Kesongu ni vplival na današnje razgovore. Pripomnil je, da je bil 25. julija dosežen sporazum, da ne bo smel noben oborožen vojak biti v krogu pol milje okoli tako imenovane «hiše OZN» v Kesongu in da bodo pet milj okoli mesta lahko samo oni, oboroženi možje, ki imajo nalogo paziti na red. General je izjavil, da so nasprotniki zagotovili, da bodo uvedli preiskavo.

Ne glede na ta dogodek se stališče obeh strani na današnjem sestanku ni približalo. Vendar pa se zdi, da bo mogoče, da se bo razlika med obema razmejitvenima črtama, ki sta ju predlagali obe strani, lahko zmanjšala.

Današnje poročilo 8. ameriške armade poroča, da so čete OZN, ki so napadale na področju zahodno od Jončona, naletele na močan odpor. Južno od Kumsonga pa je nasprotnik napadel črte OZN, bil pa je odbit. Zahodno od tega kraja pa sta dva nasprotna odreda napadala vso noč položaje OZN, v prvih jutranjih urah, pa sta se umaknila.

Crossman
o Morrisonovem članku

LONDON, 4. — Laburistični poslanec Crossman objavlja v listu «Sunday Pictorial» članek, v katerem predlaga, naj se Molotovu da možnost, da pošlje intervju britanskim časopisom, na katerega bi angleški državniki odgovorili v «Pravdi».

Crossman zatrjuje, da je bil neprijetno «presenečen zaradi popolnega pomanjkanja domišlije» v članku zunanjega ministra Morrisona, ki je bil objavljen v «Pravdi», in v sovjetskem odgovoru. Vendar pa je pripomnil, da je važno, «ker so milijoni ljudi v Sovjetski zvezi prvikrat v svojem življenju napravili to, kar mi delamo vsak dan: seznaniti se z obema stališčena o istem vprašanju».

Razpisane volitve
v kmečko zbornico na Koroškem

CELOVEC, 4. — Koroška deželna vlada je končno razpisala volitve v kmečko zbornico, v okrajne kmečke zbornice in v krajevne kmečke odbore. Dočim so bile v večini avstrijskih zveznih dežel volitve v kmečke zbornice izvedene v zadnjih letih, pa na Koroškem ni bilo volitev že od leta 1934. Vse doslej so imenovani «kmečki zastopniki» vodili tako kmečko politiko, ki je služila predvsem grofom in veleposestnikom, ki predstavljajo glavni steber agrarne politike avstrijske ljudske stranke. Za potrebe in koristi malih in srednjih kmetov se ni nihče zanimal. Predvsem pa so ti imenovani «kmečki zastopniki» zapostavljali tiste predele Koroške, kjer prebiva strnjeno slovensko prebivalstvo. Zaradi načrtnega zapostavljanja slovenskih predelov pri delitvi raznih subvencij, je bil prav v teh krajih najnižji hektarski donos.

PARIZ, 4. — Francoska vlada je danes zanikala vest nekega lista v Hongkongu, ki je trdil, da je približno 35.000 nacionalističnih Kitajcev v Indokini pripravljenih, da prekoračijo mejo LR Kitajske.

Vladni predstavnik je izjavil, da je ta vest popolnoma lažna, ker so vse nacionalistične vojske, ki so jih ujeli v Indokini, razorožili in internirali na otoku Fu-Quoc ob indokinski obali, ki je približno 2000 km oddaljen od kitajske meje.

Novi imperialistični izpadi v italijanskem parlamentu

„Marinaio" Giulietti govori o „italijanski" Dalmaciji, Saragat pa hoče Tržaško ozemlje, ali pa „vsaj plebiscit" - Bartole je dokončno pokopal tristransko izjavo

RIM, 4. — V italijanskem senatu in poslanski zbornici se nadaljuje razprava o De Gasperijevih izjavah. Očividno pa senatorjem in poslancem ni dovolj kaj do tega, da bi resno razpravljali o resnih vprašanjih, ki že dolgo čakajo rešitve v Italiji. Saj je bila danes dvorana tako v senatu kakor v poslanski zbornici prazna. Važno je, da pridejo tisti, ki so na vrsti, da zrecitirajo svojo molitvico o Trstu, o Tržaškem ozemlju, o Dalmaciji in morda jutri še o «italijanski» Ljubljani itd.

V senatu ni bilo takih junakov danes na vrsti, zato pa je bila kratka; nastopili pa so v parlamentu kar trije. Oglasil se je poslanec Giulietti, ki se je nazval «marinaio indipendente, gentilmente inserito nel gruppo repubblicano». Ta se ni zadovoljil samo z «italianissimim» Trstom, pač pa je šel še dalje... v Dalmacijo.

Za njim pa se je oglasil že znani demokristjan Bartole, ki je kakor že tolikokrat, ponovno jokal po coni B in celo po coni A, češ da je bil «do sedaj govora samo o kršitvah v coni B, sedaj pa da se začenja govoriti tudi o kršitvah izvršenih po zaveznikih v coni A». Ni vredno ponavljati, kar je bilo že tolikokrat povedano, kaj naj bi bile «kršitve» v jugoslovanski coni. O kršitvah v coni A pa smo tudi že mnogo pisali, toda o pravih kršitvah in ne o tistih, ki jih misli Bartole in vsa njegova druščina, ker te «kršitve» so le malo zrno dolžnosti, ki jih naloga mirovna pogodba.

Značilno pa je, da se je Bartole dokončno odpovedal tristranski izjavi. Dejal je, da ne bi smeli več zahtevati potrditve te izjave, «ker vsaka nova zahteva samoošibi to izjavo». Po njegovem bi bilo treba staviti zaveznikom «konkretni predlog za rešitev, pred katerim bodo imeli ono odgovornost za odgovor». Torej, končno je tudi on uvidel, da je bila zloglasna tristranska izjava le navadna volilna poteza.

Kot tretji v vrsti glasnikov italijanskega imperialističnega pohlepa po tuji zemlji se je oglasil še Saragat, ki je dejal, da je De Gasperi «dobro napravil, ko je govoril o vsem Tržaškem ozemlju in ne samo o Trstu». Nato je napovedal, da bo njegova stranka zahtevala «povratek Tržaškega ozemlja k Italiji, in podrejeno plebiscit omejen na alternativo: Jugoslavija-Italija, ki naj se izvrši po predhodnem umiku jugoslovanskih čet iz cone B.»

Verjetno se bodo oglasili še drugi, ki bodo do onemoglosti ponavljali to, kar smo že tolikokrat slišali. Toda zaman je njihovo kričanje, kajti zavedajo se, da si je italijanski imperializem, ki se je v zadnjem četrtstoletju pojavil v obliki fašizma, v zadnji vojni pošteno polomil zobe in še bolj si jih bo, če si bo ponovno upal novih imperialističnih avantur.

Poleg imperialističnih izpadov so nekateri poslanci, za čuda, našli le nekoliko besed tudi za italijanski notranji položaj. Med temi je tudi Saragat, ki je potem, ko je zdeklamiral svojo imperialistično molitvico, kritiziral socialno in gospodarsko politiko De Gasperijeve vlade in je napovedal svojo opozicijo proti vladi. Razprava v senatu in v parlamentu se bo nadaljevala v ponedeljek.

Obsodba industrijcev
v Franciji in Italiji

NEW YORK, 4. — V govoru, ki ga je imel v Portlandu (država Oregon) namestnik šefa za proizvodnjo Uprave za gospodarsko sodelovanje William Joyce, je ostro grajal stališče francoskih in italijanskih industrijcev do delavstva. Po Joyceovih besedah ravnajo delodajalci v omenjenih državah z delavci kot z množico podrejenih ljudi, katerih upanje v zboljšanje življenjskih razmer lahko nekaznovano zanemarjajo. Ker francoski in italijanski industrijci niso hoteli ugoditi zahtevam po zvišanju mezd, je med delavci zavladalo ogorčenje in nezadovoljstvo. Francija in Italija bi morale od ZDA, Velike Britanije in skandinavskih držav prevzeti sodobne metode pogajanj med delavci in delodajalci, zaključil Joyce.

Komisija ECA
v Nemčiji

WASHINGTON, 4. — ECA javlja, da bodo poslali v Nemčijo na poziv tamkajšnje vlade komisijo izvedencev na področju raziskovanj. Podobne komisije bodo poslali verjetno v Francijo, Belgijo, Italijo, Nizozemsko, Norveško in Avstrijo.

Kakor javljajo, gre za proučevanje možnosti ustanovitve zavodov za raziskovanja, ki naj bodo na razpolago malim, ne dovolj močnim, industrijskim podjetjem, ki niso finančno dovolj močna, da bi lahko imela svoje laboratorije. Poročilo govoriti, da bi raziskovanj olajšati rentabilnost določenih industrij v korist gospodarskih in vojaških potreb v državi.

PARIZ, 4. — Predsednik španske republike v izgnanstvu Martinez Barrio je dal nalogo Felixu Gordonu Ordazu, naj sestavi novo špansko republikansko vlado. Gordon Ordaz, ki je sedaj v Mehiki, je eden od voditeljev stranke «republikanske zveze».

Naš tedenski pregled

Za one, ki so pričakovali hitrega zaključka pogajanj za premirje na Koreji, so bili pretekli tedni precejšnje razočaranje. Takole so računali ti ljudje: Rusi so pokazali, da bi radi končali korejsko vojno, ki jim je prinesla več škode kot koristi. To pomeni, da bo premirje sklenjeno kar ena, dva, tri.

V tem mišljenju je zrnce resnice: namreč prepričanje, da svetovni mir ni problem, če le Moskva hoče. Je pa tudi precej naivnega računa.

Res je, Moskva — kot vse kaže — hoče končati vojno na Koreji, in ne le to, nekoliko ublažiti mednarodno napetost, ki jo je izzvala. To drži, to je njen račun; pokazali smo že, na čem ta račun temelji. Toda njen račun je tudi v tem: za vsako ceno se je treba izogniti priznanju, da smo bili mi tisti, ki smo sprožili vihar. Moskva ni samo prestolnica ZSSR — Moskva hoče igrati vlogo drugega Rima, kamor naj bi vsi verniki novega papeštva zrli z zaupanjem in s pričakovanjem, da je Kremelj največja tržnja za miru na vesoljnem svetu.

Hitra sklenitev sporazuma o premirju na Koreji bi bila vse prevec preprosta stvar. Pomenila bi priznanje vojaškega poraza in priznanje, da napad ni uspel. Toda Moskva iz prestižnih in propagandističnih razlogov ne more priznati niti da je utrpela poraz, niti da je začela napad.

In tako se je začela cinična igra s človeškimi življenji, ki vsak dan padajo na Koreji na žrtvenik moskovske slave, in z upanjem miroljubnega človeštva v mir, ki se vsak dan zdvaja nad stereotipnimi poročili iz Kesonga: delegati ponavljajo stare argumente, general Nam Il ponavlja štirinajstkrat isto frazo, obe delegaciji vztrajata pri svojem itd.

Dve čeri so delegati v Kesongu že prebredli: vprašanje pristopa novinarjem v nevtralizirani področje, kjer se pogajajo, in politični problemi, ki so jih Kitajci in Severnokorejci hoteli vtihotapiti v pogajanja. Danes se zdi, da je barka razgovorov prav zares nasedla na tretjo čer: vprašanje razmejitve po premirju.

Kitajski in severnokorejski delegati bi radi dosegli «status quo», to je demarkacijsko linijo ob 38. vzporedniku, ki bi obnovila staro stanje, kot da medtem sploh ni prišlo do napada. Tako, nekako legalizirano izročanje tega napada pozabi bi všekakor najbolj odgovarjalo sovjetskim željam, da moskovski prestiž s korejskim neuspehom (in ta neuspeh je materialne in moralne narave) ne utrpi nobene škode.

Poveljstvo sil OZN, tisto, ki ima v trenutnem vojaškem položaju iniciativo, hoče doseči premirje ob črti, ki so jo zasedle čete Združenih narodov. Taka črta bi pomenila priznanje vojaške nadmoči sil OZN in severnokorejskega poraza; umik na 38. vzporednik bi pa bil enak priznanju nepravične zasedbe.

Ne gre torej za tistih nekaj kvadratnih kilometrov ozemlja, temveč za načelno vprašanje: kdo je bil na Koreji prisiljen zahtevati premirje, pa tudi: kdo je kriv za vojno.

Če gledamo položaj v tej luči, nam ne bo težko razumeti, zakaj dela Moskva toliko težav glede določitve demarkacijske črte.

Vendar se v zadnjih dneh pojavlja nekoliko upanja, da bodo Kitajci tudi tukaj morda popustili. Opazili so, da so poročila pekinškega radia z bojišča prikrojena tako, da se zdi, da so čete OZN zasedle znatno večji del Severne Koreje kot pa v resnici. Pristanek na črto, ki jo zahtevajo delegati združenega poveljstva bi torej na Kitajskem še vedno mogli razlagati kot koncesijo OZN. Poleg tega bi popuščanje Moskva spet izkoristila za nov propagandni val: samo naši miroljubnosti se mora svet zahvaliti za mir. Lepa miroljubnost, ki je po enem letu vojne uvidela, da napad ni rodil zaželenih uspehov!

To so seveda vse samo ugibanja in tudi pisec tega pregleda ni noben «mago di Napoli», ki ve za desetletja naprej, kaj bo gospodom v Kremlju skočilo v glavo. Kdor hoče točno vedeti, kaj in kako, naj pač počaka še nekaj dni: verjetno bo njegova radovednost utešena.

***

Vendar pa lahko rečemo, da kaže svetovni položaj neke znake izboljšanja, da daje vsaj malce upanja, da se bo obzorje nekoliko razjasnilo.

Tudi na «tretji fronti», ne tisti, ki se neposredno ne tiče spopada med Vzhodom in Zahodom, v Iranu, kažejo dogodki na možnost razvoja v miroljubno smer. Harriman je dolgo vrtal in vrtal — Washingtonu je v današnjem položaju, ko vsepovsod bolj ali manj diši po smodniku, čeprav zažigalne vrvice še nikjer niso prižgane, iranski spor, ta znamenita «tretja fronta», skrajno neljub — in je izvrtal tako v Teheranu kot v Londonu malo več dobre volje. Skratka, dosegel je dvoje: prvič se položaj ves čas njegovega posredništva ni poslabšal, drugič pa bo prišlo do neposrednih angleško-iranskih pogajanj.

***

Konec iranskega spora bi bil Moskvi vsekakor neljub, saj sprošča energijo njegovih nasprotnikov, ki je bila doslej vezana okoli petroleja, ne da bi Moskva bila kakor koli neposredno vmešana. Ni izključeno, da je tudi zavlačevanje korejskega premirja funkcija zavlačevanja rešitve iranskega spora. Moskva opazuje in se noče prenagliti.

Toda negotov položaj na Koreji ima za Kremelj druge neljube posledice: podpis japonske mirovne pogodbe se bliža in ZSSR še korak ni prišla bliže svojemu cilju, da namreč kakor koli izsili svoje sodelovanje pri delitvi japonske pogače. Slab račun? Zelo verjetno; podoben onemu s pariško konferenco: komaj jo je Gromiko s svojo obstrukcijo razbil, že se je ponovno z vso ostrino pojavilo vprašanje nemške oborožitve, topot že čisto v konkretni obliki. Tudi francosko-nemška nasprotja, bodisi glede oborožitve, bodisi glede Posarja, se, kot se zdi, ublažujejo. Res je, ta ublažitev je začasna in pomeni samo, da se sporna vprašanja odlagajo na kasneje — nedavni zavezniška nota zahodnonemški vladi prelaga reševanje posarskega vprašanja na čas, ko se bo sklepalo o mirovni pogodbi z Nemčijo. To pomeni sicer, da ta nasprotja še daleč niso tešena in da utegnejo povzročati še obilo preglavic, pomeni pa tudi; da te preglavice niso nastopile zdaj, v trenutku, ki je za Kremelj morda odločilen, temveč so se umaknile skupni akciji, ki naj preskrbi za obrambo pred sovjetskim napadom.

Sovjetska napadalnost je torej objektivni razlog, če se spet govori o remilitarizaciji Nemčije in če se je ustvaril položaj, v katerem lahko bivši Hitlerjevi padalci — 5000 jih je bilo — pozdravljajo svojega nekdanjega generala Ramckeja z dvignjeno roko in vpijejo, da z oboroževanjem Nemčije ne bo nič, dokler bodo po zaporih še «tako imenovani vojni zločinci».

***

Morda prav zaradi tega, ker se evropska politika, morda neopazno, nekako vrti okoli Nemčije, so kominformisti organizirali «mladinski festival» v Berlinu, prireditev, ki bo stala tako nekako okoli 45 milijard lir. Smisel tega «festivala» je dobro označil vzhodnonemški športni tednik «Neue Fussballwoche». «Med Vzhodom in Zahodom je treba utrditi milijon vezi, če hočemo izpeljati našo vlogo v propagandistični bitki, ki jo je pokrenil generalissimus Stalin v svojem intervjuju «Pravdi».

Ta «propagandistična bitka», kateri naj služi «milijon vezi med vzhodom in zahodom» (torej ne mednarodnemu sodelovanju kot takemu, temveč propagandistični bitki!), je znana kampanja za mir s Picassojevimi golobi v ospredju... in s korejsko vojno v ozadju...

V smislu te miroljubne «bitke» opazujemo zadnji čas precejšnjo delavnost sovjetske propagande: objava Morrisonovega članka v «Pravdi» (ki mu je sledil tipično sovjetski propagandistični komentar, ki ga je objavila tudi «Unità» in s tem pokazala, kaj malo razumevanja za tukajšnjo mentaliteto, ki ni plod tridesetletnega delovanja nuernberškega lijaka stalinske modrosti), začetek izhajanja revije «News» v angleščini, v kateri govori akademik Tarle realistično govorico ene imperialistične velesile, ki dokazuje drugi, da bi obe, kljub imperializmu, lahko mirno živeli druga ob drugi...

***

Kaj slabo pa se s to miroljubno kampanjo sklada nedavni govor Stalinovega namestnika Molotova v Varšavi, in njegove praktične posledice: povečana provokatorska delavnost na jugoslovanskih mejah in uboj jugoslovanskega graničarja (tretjega v tem letu) Ivana Šimeca.

In pri vsem tem se najde list kot «Giornale di Trieste», ki daje svoji psihopatološki mržnji do Slovanov sploh in do Jugoslovanov in Slovencev posebej duška v izjavi (ki jo je «Unità» v dveh dneh že dvakrat izkoristila!), da je ZSSR miroljubna in da Jugoslavija izziva vojno!

***

S tem pa smo že pri nenasitnem žrelu italijanskega imperializma, ki sicer brezzob, ker mu jih je nedavna zmaga nad fašizmom, njegovimi predniki in nasledniki odbila, še vedno sanja ne le po Trstu, temveč tudi o Istri in, kot na primer poslanec Giulietti «neodvisen mornar, po vljudnosti vključen v republikansko skupino», — Dalmaciji.

Naš dnevnik je o tem zadnje čase pisal dovolj, zato se nam ne zdi potrebno, da se tukaj spuščamo v podrobnosti.

IRAN BO ZAHTEVAL umik pritožbe v Haagu

Stokesa je sprejel Varasteh - Prva pogajanja se bodo pričela danes - V ponedeljek odidejo Angleži v Abadan - Mossadegh pravi, da je priznanje sprejetega zakona o nacionalizaciji od londonske vlade prvi uspeh njegove politike

TEHERAN, 4. — Popoldne ob 17.30 je prispelo v perzijsko prestolnico letalo, s katerim je prišel angleški minister za surovine, Stokes. Ob 43 stopinjah Celzija v senci so ga čakali finančni minister Ali Varasteh, delegati z angleškega poslaništva, ki jih je vodil odpravnik poslov, George Middelton. Skupaj s Stokesom je prispel tudi angleški poslanik v Teheranu, Sir Francis Shepherd. Nato so angleški delegati odšli v letno bivališče perzijskega zunanjega ministra, ki je v hribih, severno od Teherana. Se prej pa je prispela z drugim posebnim letalom delegacija Anglo-Iranian, ki bo sodelovala na teh pogajanjih.

Menijo, da bo angleška delegacija odšla jutri k šahu na vljudnostni obisk, nato pa se bo sestala z Mossadeghom in Harrimanom. Obenem se bodo tudi pričeli uradni razgovori. V ponedeljek bo Stokes odpotoval v Abadan.

Istočasno s prihodom Stokesa so javili, da bo perzijsko delegacijo, ki bo sodelovala na teh razgovorih, vodil finančni minister Mohamed Ali Varasteh. Drugih perzijskih predstavnikov še niso imenovali.

Ministrski predsednik Mossadegh je danes govoril v parlamentu. Njegov namen je bil pomiriti nacionalistične ekstremiste, ki se bojijo, da bi predsednik popustil ob angleških zahtevah.

Z glasom, polnim čustvene ganjenosti in s solzami v očeh, je dejal: «Koncesija Anglo-Iranian, ki je bila podpisana pred 60 leti v Darcyju in podaljšana za nadaljnih 60 let v letu 1933, je ukinjena, potem ko je angleška vlada priznala načelo nacionalizacije perzijske nafte». S tem bo črpanje čiščenje in izkoriščanje nafte prešlo na iranskem ozemlju na perzijsko vlado. To pomeni prvi uspeh politike moje vlade.

Mossadegh se je zahvalil parlamentu in iranskemu ljudstvu, katerega brezpogojna podpora mu je dovolila doseči ta uspeh. Izrekel je upanje, da bodo razgovori z angleškim odposlancem, ki predstavljajo glavni steber agrarne politike avstrijske ljudske stranke. Za potrebe in koristi malih in srednjih kmetov se ni nihče zanimal. Predvsem pa so ti imenovani «kmečki zastopniki» zapostavljali tiste predele Koroške, kjer prebiva strnjeno slovensko prebivalstvo. Zaradi načrtnega zapostavljanja slovenskih predelov pri delitvi raznih subvencij, je bil prav v teh krajih najnižji hektarski donos.

PARIZ, 4. — Francoska vlada je danes zanikala vest nekega lista v Hongkongu, ki je trdil, da je približno 35.000 nacionalističnih Kitajcev v Indokini pripravljenih, da prekoračijo mejo LR Kitajske.

Vladni predstavnik je izjavil, da je ta vest popolnoma lažna, ker so vse nacionalistične vojske, ki so jih ujeli v Indokini, razorožili in internirali na otoku Fu-Quoc ob indokinski obali, ki je približno 2000 km oddaljen od kitajske meje.

Predvsem poskuša varati tiste, ki mu še verjamejo, da je bil glavni predmet pravde uljudski dom», to je stavba v Ul. Montecchi 6, kjer je tiskarna Založništva Tržaškega tiska, in jih s tem nahujskati k nasilnim dejanjem ali pa vsaj k mazanju kljuke naših vrat s snovjo, ki jo po vsej priliki tudi oni, prav tako kakor «pisatelji» in izdajatelji Mirka Dreka imajo za najzgovornejši simbol svojega odnosa do Slovencev.

No, s tem pobalinstvom ne bodo skrili resnice o stvari — resnice, ki se je bojijo kot hudič križa. Zaradi tega ne bo slabo, če mi nekoliko več povemo o tej stvari.

Stavba v Ul. Montecchi 6 — in to ne ve samo Vidali, temveč vsak šentjakobski in tržaški Slovenec, zlasti pa še tisti, ki so pred pol stoletja pomagali s skromnimi prispevki k njeni zidavi — je, odkar je bila sezidana, last Družbe sv. Cirila in Metoda. «Patrimonio del partito» ima s tem prav toliko opravka kot n. pr. z openskim tramvajem in tudi ZTT samo toliko, da je po bombardiranju poškodovano stavbo obnovila in jo v odškodnino dobila od CMD v uporabo za instalacijo tiskarne.

Tožba vidalijevskega «partita» še z besedico ne omenja te stavbe temveč samo tiskarno in drugo lastnino ZTT (n. pr. pisarniški inventar), ki je v stavbi. Tudi med sodnim postopkom kominformisti te hiše nikoli niso omenjali kot del «patrimonia». Zaradi tega se seveda tudi nedavna sodba te stavbe sploh ne tiče, saj njena lastnina nikoli ni bila sporna, in tudi vsa vidalijevska demagogija se je ni upala osporavati.

Kominformisti so vložili tožbo proti ZTT in zahtevali sekvester v upanju, da bo sodišče upoštevalo njihov osnovni namen: škodovati slovenskemu življu v Trstu. Brez upanja na tako ne ravno juridično podporo se najbrž ne bi nikjer našel odvetnik, ki bi tako brezupno pravdo prevzel.

Ko se je pokazalo, da so pravni argumenti močnejši od vsake morebitne nacionalistične špekulacije, ko je torej bilo jasno, da je padlo edino — ne juridično — upanje, da se utegne zadeva ugodno končati, so kominformisti storili vse, da bi potek pravde in s tem njen konec čim bolj zavlekli. Res je, da so v začetku zastoj povzročili objektivni razlogi — smrt vidalijevskega pravnega zastopnika odv. Brauna — toda tudi kasneje so se morali pravni zastopniki ZTT zelo truditi, da so postopek spet spravili v tek. Od septembra lanskega leta do letošnjega maja so bili vse bolj očitni ti poskusi vidalijevskega «izvršilnega komiteja», da vso stvar čim bolj zavleče.

To pomeni, da so že vnaprej vedeli, kakšen mora nujno iti izzid pravde, in so se zaradi tega bali njenega zaključka.

To tem bolj, ker niso zmogli niti enega dokaza za trditvé, na katere so opirali svoje tatinske zahteve po lastnini ZTT. Res je, sodišču so predlagali kopico prič in zahtevali intervencijo v pravdi cele vrste svojih organizacij — toda to, kar naj bi te priče dokazale (in teze, kaj naj priče dokažejo, je treba predložiti predhodno sodišču), je bilo nekaj popolnoma drugega in v nikaki zvezi s tem, na kar so oni opirali svoje zahteve, to je najprej na simulacijo družbe, nato pa, ko se je to izkazalo za nemogoče, na zaupniški dogovor med «partitom» in ZTT. Na dokaze, ki naj bi podprli to trditev (in samo ti dokazi so mogli biti v pravdi merodajni), pa je sodišče res z redko potrpežljivostjo zaman čakalo.

Če je torej sodišče odklonilo kakšno pričo, je ni odklonilo zato, ker ni hotelo spoznati resnice, temveč čisto preprosto zato, ker bi pričevanje te priče nikakor ne pripomoglo k utemeljitvi tožiteljeve teze.

Takih prič pa niti Vidali niti njegov «izvršilni komite» nista našla in tudi nista mogla najti...

K zgodovini te pravde, ki razkriva vse demagoško bistvo vidalijevskega kominformizma, se bomo še povrnili...

Prebujanje nacizma v Nemčiji. General Bernhard Ramcke, ki so ga pred kratkim izpustili iz francoskega zapora, je govoril v Brunswicku pred 5.000 bivšimi nemškimi padalci, ki so navdušeno pritrjevali njegovim besedam, da Nemčija ne sme ničesar prispevati k zahodni obrambi, dokler ZDA, Anglija in Francija ne bodo izpustile, «tako imenovanih vojnih zločincev». — Na sliki: padalci pozdravljajo z nacističnim pozdravom generala Ramckeja, ki je poveljeval nemškemu napadu na Kreto leta 1941.

ŠE O KOMINFORMISTIČNI GONJI OKOLI «PATRIMONIO DEL PARTITO»

S hujskanjem na nasilje skušajo prikriti resnico

ERNEST DAVIES prišel v Jugoslavijo

Nadaljuje se razprava proti sovjetskim vohunom - FLRJ prva država, ki je podpisala mednarodno konvencijo o ukinitvi carine na uvoz knjig, časopisov, znanstvenega in kulturnega materiala

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 4. — Namestnik angleškega zunanjega ministra g. Ernest Davies je prispel s svojo soprogo v Jugoslavijo. V spremstvu pomočnika ministra za zunanje zadeve FLRJ, Lea Matesa je Davies odpotoval na jugoslovansko obalo, kjer bo preživel svoj letni dopust. Na svojem potovanju je danes Davies prispel v Sarajevo, odkoder je nadaljeval pot v Zenico, kjer si bo ogledal gradnjo železarne.

Sarajevo so danes obiskali tudi voditelji inozemskih mladinskih brigad iz Anglije, ZDA, Francije, Švedske, Danske, Avstrije, Trsta, Holandije in beguncev iz Bolgarije. Sprejel jih je član vlade republike Bosne in Hercegovine, Radovan Papić. Inozemski mladinci so se predvsem zanimali za kulturna vprašanja republike BiH, njene fakultete in visoke šole.

Na procesu špijonov sovjetske obveščevalne službe v Beogradu so priče dokazovale, da je NK VD pričel rovariti v Jugoslaviji že leta 1945. Rektor beograjske univerze, Tumin je izjavil, da so ga leta 1945 s prevaro odvedli na sedež sovjetske organizacije Smerš. Tam mu je sovjetski major Morozov hotel pripraviti do tega, da bi deloval s sovjetsko vohunsko organizacijo. «Sovjetski major mi je rekel, da moram delati zanjen, je izjavil Tumin, «in da o tem ne smem nikomur ničesar povedati. Jaz sem to odbil, vendar je Morozov vztrajal in mi na koncu rekel: «Razmislite in pridite k meni, ali pa se javite po telefonu. Govorite v srbskem jeziku. Če mi ne boste do 1. decembra 1945 do 10. ure zjutraj sporočili svoje odločitve, vas bomo vseeno našli, tudi če se bo to zgodilo čez 50 let, in vas bomo likvidirali».

Ameriški list «Tenver Post» je danes pozdravil Jugoslavijo kot prvo državo, ki je podpisala mednarodno konvencijo o ukinitvi carine na uvoz knjig, časopisov in drugega prosvetnega, znanstvenega in kulturnega materiala. Ameriški list pravi, da je Jugoslavija s to svojo odločitvijo dokazala, da zagovarja svobodno izmenjavo mnenj in kulturno sodelovanje med vsemi narodi. »Medtem ko Jugoslavija pozdravlja svobodno izmenjavo mnenj», zaključuje list, «na drugi strani SZ in njeni sateliti striktno prepovedujejo uvoz knjig, časopisov in drugega materiala iz nesovjetskih držav».

Po vesteh, ki prihajajo z Dunaja, pripravljajo na Madžarskem nove deportacije prebivalstva iz Budimpešte. List «Die Presse» piše s tem v zvezi, da so doslej madžarske oblasti izgnale iz Budimpešte že 65.000 prebivalcev.

R. R.

Praznik Slovakov
v Jugoslaviji

BEOGRAD, 4. — Od 4. do 6. t. m. bodo v Bačkem Petrovcu tradicionalne slovaške svečanosti, ki so letos še bolj pomembne, ker so združene s proslavo desetletnice ljudske revolucije. Prejšnja leta je slovaška narodna manjšina na svojih svečanostih predvsem poudarjala kulturne in gospodarske uspehe, letos pa poudarja tudi svoj delež, ki ga je imela v osvobodilni vojni v Jugoslaviji.

Delež Slovakov v svobodilni borbi je bil velik. Leta 1943 so ustanovili samostojno četo Slovakov v Jugoslaviji, ki je bila sploh prva taka četa, ker v ČSR je prišlo do organizirane oborožene vstaje šele pozneje. V vseh bojih za osvoboditev Jugoslavije je sodelovalo nad 6.000 Slovakov in od njih je nad 7000 padlo v boju za svobodo.

Slovaška narodna manjšina v Jugoslaviji pa ima tudi velike kulturne uspehe. Lani je Slovaška založba v Bačkem Petrovcu tiskala 32 slovaških publikacij v 52.130 izvodih, medtem ko je založila in tiskala v vseh letih stare Jugoslavije samo 27 publikacij v 27.000 izvodih.

TRŽAŠKI DNEVNIK

KOLEDAR
OBJAVE - MALI OGLASI

Nedelja 5. avgusta
Snežnica, Predobra
Sonce vzide ob 4.51, zatone ob 19.30. Dolžina dneva 14.39. Luna vzide ob 7.17, zatone ob 20.37.
Jutri, ponedeljek 6. avgusta
Sikst, Vlasta

V Trstu je že tiše

Čeprav se bodo začeli uvajati proti motilcem tišine pravzaprav šele danes strožji zakoniti ukrepi, je treba Tržačanom priznati, da so se že v petek in soboto pokazali uspehi kampanje. V petek zvečer smo imeli priliko opaziti, da je v sredini mesta bil hrup mnogo manjši kot običajno. To vzbuja nado, da bo v bodočih dneh dosegla kampanja še večje uspehe, ki bodo koristni za vse Tržačane.

Mislimo, da bo koristno, ako navedemo višino denarnih kazni, ki bodo od danes naprej strogo uvedene. Za manjše prekrške proti tišini bo kazen od 50 do 5000 lir, za kršitev večjega značaja pa bo uveden sodnijski postopek z vsemi neprijetnimi posledicami.

Policija bo z vsemi sredstvi pripomogla k uspehu kampanje za tišino in potrebno je, da navedemo telefonske številke sektorjev upravne policije. I. sektor, Ul. Madonna del Mare 13, tel. 29264; II. sektor, Ul. Muda Vecchia 2, tel. 24664; III. sektor, Ul. Giulia 2, tel. 93184; IV. sektor, Ul. Solitario 1 B, tel. 90641; V. sektor, Ul. Della Guardia 36, tel. 94689; VI. sektor, Istrska ulica 91, tel. 41054; VII. sektor, Lonjerska cesta 1, tel. 95530; VIII. sektor, Miramarski drevored 115, tel. 29960.

Dolžnost vsakega Tržačana je, da obvesti policijo o onih motilcih tišine, ki po nepotrebnem in neupravičeno, posebno pa še v prepovedanih urah, motijo mir.

Ko smo v začetku omenili boljšo stran, ne bo škodilo, ako omenimo tudi slabšo. Videti je, da je v Trstu še precej nepismenih ljudi, ki so jim na splošno tudi vsi napisani zakoni zoprni. Ko so se ostali Tržačani skušali držati navodil za tišino, so prej omenjeni sovražniki reda in zakonov uprizorili v petek zvečer protikampanjo pod okni našega uredništva. Ko so se tega naveličali so v poznejših urah prinesli tudi pred vrata vzorec svoje kulture. O dejanju smo že včeraj izrazili naše mnenje in ni vredno o tem še govoriti.

Zanimivo pa je, da je večina njihovih pristašev zardela od zadrege in sramu, ko se je zavedla, kako nizka in podla je ta njihova tovarišija.

„Delo“ laže

V zvezi s pisanjem «Dela» od 4. t. m., ki pravi, da je tov. Babič prisostvoval skupno z Beltramom in s Petkom pri zasliševanju Poccecaia, smo se obrnili na tov. Babiča in ga prosili za tozadevno pojasnilo. Tov. Babič je odločno izjavil, da je to čisto navadna laž, vredna kominformističnih metod, in da ni nikoli prisostvoval nobenemu zasliševanju Poccecaia.

PROSEČANI IN KONTOVELCI!
Dom na Proseku je naš dom!

Vest, da je civilno sodišče izdalo ugodno odločbo za bivšo fašistko Cornelio Taverna, ki je bila pred vojno upravnica «Italie redente», sedaj pa upravnica «Opera asili infantili», je močno razburila Prosečane in Kontovelce, posebno tiste, ki se popolnoma zavedajo, da je bil prosvetni dom zibelka in ognjišče prosvetno — kulturnega razvoja Prosečanov in Kontovelcev, ki jim je in jim bo ostal simbol kulturnega preporoda vseh Slovencev obeh vasi.

Za ta naš prosvetni dom smo se vaščani borili in trpeli med mračnimi zidovi fašističnih ječ.

Ta stavba je pripadala pokojnemu Dragu Starcu, ki je bil oče prosvetnega razvoja Prosečanov in Kontovelcev. Preuredil je 1906. leta nekdanji skedenj v krasno dvorano ter uredil še druge prostore za sedeže pevskega zbora, godbe, dramskega odseka in drugih društev.

V tem domu se je rodilo pevsko društvo «Hajdrih», društvo godbe na pihala in druga društva. Tudi «Sokol» s Proseka je imel v domu sedež in je tam tudi prirejal svoje uspele nastope. V domu so se shajali vsi Prosečani in Kontovelci, se vsi prosvetno udejstvovali in dosezali vedno lepše uspehe vse do prve svetovne vojne, ko je tudi v prosvetnem delovanju na Proseku in Kontovelu nastal zastoj.

Toda takoj po končani prvi svetovni vojni so domačini prijeli za delo in zbrali okrog sebe vse, ki jim je vojna vihra prizanesla.

Toda dvatisočletna kultura italijanskih imperialistov nas je že takoj brcnila na cesto in pokazala svojo ošabnost s tem, da je postavila svojo vojsko v naš kulturni dom, čeprav je bilo dovolj lesenih barak v okolici na razpolago.

Pokojni Drago Starc se je na vse načine trudil, da bi nam sedež vrnili, toda vse je bilo zaman. Vojska se je šopirila v prostorih in uničevala stavbo, medtem ko so se morala naša društva stiskati po neprimernih prostorih.

Fašisti so Dragu Starcu večkrat grozili, da mu bodo vse požgali, če ne bo odnehal in se odstranil. Še so žive priče, ki to potrjujejo. Tudi tov. Lukša Zala je bila priča takim grožnjam. Samo pod takim terorjem fašističnih band se je moral Starc umakniti ter prepustiti dom «Legi nazionale» za pičlo vsoto denarja, kar naj bi nekako legaliziralo banditsko razlastitev.

V prostorih se je začela šopiriti «Lega nazionale» s svojimi priseljenimi pristaši. Prirejali so plese in ker se jim niso hotela odzvati slovenska dekleta, so fašisti pripeljali s svojimi kamioni prostitutke.

Medtem je «lastnik» «Lega nazionale» prodala svojo posest «Italii redenti». V tistem času se je tudi poostrila gonja proti slovenskim otrokom na proseški šoli, saj je bil fašistični tajnik na Proseku Stainer istočasno tudi ravnatelj osnovne šole. Otroke so prisilili, da so se udeleževali raznih komedij, ki jih je organizirala «Italia redenta» v prostorih našega kulturnega doma. Tam so učili sovražiti otroke svoj materin jezik, sovražiti vse, kar je bilo slovenskega, da bi naši otroci postali čim prej njihovi verni janičarji. Mladino pa so učili streljati, silili so jih na take strelske vaje, da bi znali streljati na svoje brate za fašiste. Za takšna razbojniška dejanja so si prisvojili naš prosvetni dom.

Toda po drugi svetovni vojni so si hrabri proseški in kontovelski antifašistični borci ponovno odprli vrata v svoj stari dom. Postal je znova središče vsega prosvetnega delovanja. Ponovno so se v domu zbirali vsi zavedni Slovenci in kakor ena družina stremeli za tem, da obnovijo vse delo, ki so ga zamorili fašisti, še več, da napredujejo z naglimi koraki in se razvijejo v eno izmed najboljših prosvetnih društev.

To je prosvetnemu društvu «Ivan Vojko» s Proseka in Kontovela tudi uspelo. In čeprav je delo po tistem nesrečnem dogodku, ki ga je izzvala resolucija Informbiroja ponovno za kratek čas zastalo, se je vendar kmalu ponovno dvignilo. Iz skromnega kvarteta se je razvil v kratkem času močan pevski zbor, ki steje danes preko 80 večinoma mladih pevcev in pevk, ki se pod vodstvom svojih požrtvovalnih pevovodij tovarišev Čermelja in Ciciba nenehno ne le številčno temveč tudi kvalitetno dvigajo. Poleg zbora deluje tudi godba in dramska družina.

Danes združuje naš prosvetni dom, ki je zahteval mnogo požrtvovanja in velikanskih stroškov, da smo ga po vojni obnovili, saj so nam fašisti za pustili le štiri gole stene, vse Prosečane in Kontovelci. Naj dom nam je postal ponovno središče naše prosvete in kulture. A sovražniki našega ljudstva nam hočejo odvzeti našo lastnino.

Prosečani in Kontovelci! Bodite trdni in enotni v borbi za zibelko naše prosvete in omike. Branite naših očetov in naš dom!

V. S.

Gostovanje prosvetnega društva «Ivan Vojko»

Prosvetno društvo «Ivan Vojko» s Proseka in Kontovela je preteklo nedeljo gostovalo v Postojni. Po več uspelih nastopih v domačem kraju ter gostovanjih na našem ozemlju pa tudi v Jugoslaviji si je prosvetno društvo samo organiziralo nastop v Postojni ter to svoje gostovanje povezalo tudi z obiskom gospodarske razstave, ogledom muzeja narodnoosvobodilne borbe Notranjske ter posetom znamenite Postojnske jame. Veliko število članov društva se je tega prosvetnega in obenem poučnega izleta udeležilo. S svojim nastopom v Postojni pa je društvo znova potrdilo, da je pevski zbor eden najboljših na našem ozemlju, ki kaže, da se redno in resno vadi in priča, da se tako pevci kot pevovodja ne strašijo nobenega truda ter da od nastopa do nastopa napredujejo. Prav tako je žela veliko odobravanje tudi igralska družina.

Prosvetno društvo «Ivan Vojko» služi lahko za zgled vsem našim ostalim prosvetnim društvom. Prepričani smo, da bo s takim delom kot ga vrši sedaj, kmalu zraslo v odličen zbor, ne le v našem merilu, temveč da se bo lahko kosalo s tistimi zbori, ki delujejo v vse ugodnejših razmerah kot prav društvo Proseka in Kontovela:

NEKAJ IZ DOLINSKE OBČINE

Župan Lovriha naj se preveč ne hvali

Prebeneg in Gročana brez vode, živina obolela - Škof Santin v Gročani - Praznovanje obletnice vstaje v Gročani

Dolinski kominformistični župan Lovriha ni verjetno še nikoli slišal starega slovenskega izreka, ki pravi: «Lastna hvala, cena mala». Prav gotovo se dobro počuti na županovem stolu, in ker ga ne bi rad zapustil po prihodnjih volitvah, izrabi vsako priliko, da se pred svojimi občani hvali in poveličuje. Dolinčani in vsi občani bi mu morali postaviti ogromen spomenik in se mu klanjati ob zori in mraku v znak večne hvaležnosti. Za župana bi moral ostati do smrti, po smrti pa za patrona namesto Sv. Urha.

Tega mnenja pa niso vsi dolinski občani in obilni župan se mora v teh pasjih dneh pošteno potiti, da jih pomiri.

Pred dnevi je bil na Prebenegu. Sporočil je, da bo govoril o gospodarskih problemih. Vaščani so radovedno prišli, ne toliko, da bi poslušali že znane stvari, ampak da bi povedali svoje pritožbe in potrebe. Lovriha pa je v glavnem le hvalil samega sebe in se stavil visoko nad vse nekdanje dolinske župane. Vaščani so mu povedali, kar mu gre, da je Lovriha kar debelo gledal in iskal opravičila.

Na Prebenegu so zaradi suše v veliki stiski, nimajo vode za domačo uporabo niti za živino. Vodovod jim zdavnaj obljubljajo, a do danes ni še nič. Le redko kdaj jim v skrajni potrebi pripeljejo vode s kamjonom. A za živino?

Zaradi vode se zelo pritožujejo tudi v Gročani in na Pesku. Več dni so bili sploh popolnoma brez nje. Šli so k županu in se mu pritožili; šele tedaj se je Lovriha zganil in jim drugi dan poslal nekaj vode. Toda kaj pomaga malo vode enkrat na teden, ko bi jo rabili samo za živino 80 hl na dan, kot je naročil živinozdravnik. V Grožani, kjer imajo precej glav živine, je zaradi pomanjkanja vode začela živina hirati in je več kmetom že obolela.

Prebeneg in Gročana sta oddaljeni vasi, zato pri občinski upravi radi pozabljajo nanje, ko pa je sila, se ti prikaže Lovriha in se zna samo hvalisati. Takih županov nam ni treba.

***

Pred dnevi, ko je bila birma v Bazovici, je prišel škof Santin na obisk v Gročano. Pred vasjo ga je sprejelo nekaj žena in otrok. Santin je s težavo prečital nekaj besed v slovenščini in v glavnem nagovarjal ljudi, naj bi sezidali cerkvico na Pesku.

Po tolikih letih svojega škofovanja v reški nato pa v tržaški škofiji se škof Santin še ni naučil slovenskega jezika, da bi lahko govoril in poslušal svoje vernike slovenske narodnosti.

***

Za obletnico vstaje slovenskega naroda je šlo iz dolinske občine veliko število domačinov na proslavo onstran meje v Gabrovico. Šli so zlasti iz Boljunca, Doline, Prebenega in Mačkovelj, ki so najbližje. Že zgodaj zjutraj so se zbirali domačini in šli nekateri kar peš po cesti preko Ospa v znano partizansko vasico, ki je pretrpela med vojno toliko gorja in dobila zdaj popolnoma novo, lepše lice. Ogledali so se pogorišče, ostanke nekdanje vasi, zgovoren spomenik težkih in slavnih dni herojske borbe našega naroda, nato pa novo naselje, lepe in čedne hiše, zadružni dom, hlev itd. Gabroviški zadružniki, ki so že leta 1944 prvi v Sloveniji ustanovili svojo zadrugo, so goste prav prijazno in tovariško sprejeli, saj se mnogi poznajo že leta in so jih leta borbe še bolj tesno povezala. Pokazali in pripovedovali so, kako živijo, delajo in napredujejo, obenem pa spraševali o razmerah in življenju v coni A.

Popoldne je bil kulturni spored, na katerem je nastopil tudi dolinski pevski zbor. Deležen je bil lepega priznanja, zdaj pa je dobil od gabroviških zadrugarjev še zahvalno pismo. Obisk nove Gabrovice, kjer si vaščani s pomočjo ljudske oblasti in jasnim ciljem gradijo lepšo bodočnost, bo ostal vsem v trajnem spominu.

SVETOIVANSKO ŠOLO ZOPET ZASEDLE DRUŽINE BREZ STREHE

Šolski prostori naj bodo le učilnice!

Šola «Fabio Filzi» pri Sv. Ivanu je precej utesnjena, vendar imajo v njej prostore slovenska in italijanska osnovna šola, slovenski in italijanski otroški vrtec ter italijanska nižja kmetijska strokovna šola. Toda v to poslopje so pred kratkim vselili več družin, ki so brez strehe in jim mestna občina ni mogla prav nikjer razen v šoli, najti nobenih drugih zasilnih prostorov. Pravijo sicer, da bodo za nekatere kmalu našli drugo primernejšo streho, nekatere družine pa bodo morale ostati v šolskem poslopju seveda vse dotlej, dokler tudi njim ne nakažejo drugega stanovanja.

Tako smo zopet tam kot smo bili po končani drugi vojni, ko so gostovale v svetoivanski šoli družine brez strehe ali pa begunci. In kakor se je takrat njihova izselitev dolgo zavlačevala, tako tudi danes ni stanovanjsko vprašanje toliko napredovalo, da bi imeli svetoivanski šolarji izglede, da bodo lahko z novim šolskim letom vstopili v svoje učilnice.

In kdo bo ponovno zopet najbolj prizadet? Seveda slovenski šolarji, pa čeprav bodo zopet trdili razni šovinisti, da se nam Slovencem to samo zdi. Italijanski otroci imajo v bližini drugo italijansko osnovno šolo in vrtec pred stadionom «Prvi maj», slovenski otroci pa daleč naokrog nimajo nobene šole, v katero bi lahko hodili. Italijanski otroci z Vrdelce in Scoglietta tudi nimajo daleč do šole v Ul. Kandler, slovenske otroke pa bodo morale slovenske matere pošiljati v Lonjer ali na Katinaro, če jih ne bodo hotele v šolo v Ul. Sv. Frančiška, da ne bi šovinisti kričali, da z okoličanskimi otroki napolnjujemo mestne šole.

Vojaška uprava bi se morala zavedati, da šest let po vojni vendarle ne more uporabljati šolskih poslopij v druge namene in zato zahtevamo od šolskih oblasti, da nemudoma izpraznijo šolsko poslopje pri Sv. Ivanu, da bo ob začetku leta sposobno sprejeti šolarje in tako služiti svojemu namenu.

Lepo svetijo neonske reklame toda...

Lepo je zvečer po mestu, ko se zasvetijo in gorijo razne neonske reklame v kričečih barvah, ki so nameščene v vseh mogočih višinah in oblikah v najbolj prometnih ulicah. Bogastvo, razsvetljave izložb in živo žarenje neonskih reklam daje v večernih urah sredini mesta pravljično lepoto. Nehote pelje človeka misel do onih ljudi, ki so vse to zgradili, ki so si upali s svojimi žuljavimi rokami v take višine na pročelju in vogalih palač ter neštetokrat tvegali svoje življenje za popravilo ali namestitev neonske cevke, ki žari vsak večer visoko nad glavami mimoidočih.

Neprijetni občutki pa morajo prevzeti vsakega olikanega in poštenega človeka, ko se pobliže seznani s tržaškimi delavci neonskih instalacij. Delavec, ki se ves dan vzpenja po zidovih in lestvah, ki kot pajk stisnjen k zidu v pekočem poletnem soncu in v mrzli zimi prenaša, zlaga in razklepa težke zložljive lestve, ki dela v trajni nevarnosti za svoje življenje in telesno zdravje, ta delavec je plačan mnogo manj kot vsak kurir ali pomočnik po raznih uradih, kjer nima nobenega posebnega napora, še manj pa odgovornosti.

Ako upoštevamo, da zasluži ta delavec povprečno 136 lir (brutto) na uro ter da nima stalne namestitve, ker ni vedno dovolj dela, in mu tudi vremenske neprilike ne dovoljujejo trajne zaposlitve, z lahkoto preračunamo, da njegova v letu prejeta plača komaj dosega 25 tisoč lir mesečno.

Druga težava teh delavcev je tudi ta, da ko dosežejo zrelejša leta, niso več sposobni za mladeniške akrobacije po lestvah in jih navadno zaradi tega tudi delodajalec odpusti in kar je še slabše, nobeden drugi jih ne sprejme na delo, ker je pač le za mlade ljudi. O tem se lahko vsak prepriča, saj je težko, da bo kdaj videl pri navedenih delih starejšega delavca.

Razumljivo je, da zaradi velike brezposelnosti v Trstu imajo ti delavci malo izbire in so srečni, ako so zaposleni in dobivajo vsaj za vsakdanji kruh.

Kakšno pomanjkanje, kakšna beda in žalostne posledice sledijo iz navedenih dejstev, si ni težko predstavljati. Kljub temu pa je večini Tržačanov vse to neznano in je malo ljudi, ki bi se dovolj zanimali in borili za izboljšanje življenjskih pogojev teh delavcev, ki zaslužijo vso pomoč in priznanje. Zato je upravičena naša opazka: lepo svetijo neonske reklame, toda...

Trčenje dveh avtomobilov na Opčinah in druge nesreče

Ko se je včeraj dopoldne 41-letni Libero Millo iz Ul. Jacopo Cavalli 5 vozil v družbi 44-letnega Igidia Chersuli od Obeliska proti Opčinam, se je na križišču s cesto «Tarvisiana» za trenutek ozrl nazaj in v tem spregledal rdečo luč na semaforju. Tako je zavozil na križišče in se nenadno znašel pred tovornim avtomobilom, ki ga je šofiral 48-letni Renato Vertotto, stanujoč v Ul. Lazzaretto Vecchio 8.

Da bi se izognil trčenju, je Vertotto naglo zavil na levo, medtem ko je Millo z istim namenom zavozil na desno stran ceste, vendar prepozno, da bi preprečila nesrečo. Avtomobila sta trčila s prednjima deloma drug ob drugega in s tako silo, da je osebni avtomobil Milla vrglo pod cesto.

Medtem ko sta ostala vozač tovornika in Chersuli nepoškodovana, se je Millo potolkel po obrazu in po roki. Ponesrečenca so prepeljali v splošno bolnico, kjer se bo moral zdraviti okrog 15 dni. Tudi njegov avtomobil je grdo zmaličen, medtem ko ima tovornik le manjše poškodbe.

V Ul. Crispi pa sta popoldne navalila na osebni ameriški avtomobil dva kolesarja, ki sta vozilu sledila s precejšnjo naglico in nista računala s tem, da se avto lahko nenadno ustavi. To se je namreč res zgodilo in tako sta se oba zaletela vanj in se pošteno pobila. Nesrečna kolesarja, 21-letni Pietro Spiz in 19-letni Romano Paulizzi, stanujoča v Ul. Frascati 9, odnosno v Ul. Marconi 16, sta bila takoj prepeljana v splošno bolnico, kjer se bosta morala zdraviti okrog teden dni zaradi potolčenih komolcev in odrgnin na kolenih.

Žrtev nepazljivega avtomobilista je postala včeraj dopoldne tudi 69-letna Giselda Delpin iz Ul. Pascoli 16. Ko je namreč v Ul. Solitario stopila iz mlekarne na cestni hodnik, je tik ob hodniku privozil poltovorni avtomobil in jo zadel s stranico. Z reševalnim avtomobilom RK so Delpinovo prepeljali v bolnico, kjer so ugotovili, da ima lažjo poškodbo na levem komolcu in da bo zdrava v sedmih dneh.

Vzvod mu je zdrobil čeljust

Včeraj dopoldne so prepeljali v splošno bolnico 56-letnega delavca Prima Verucchija, stanujočega v Ul. Marchesetti 2. Zdravniki so ugotovili, da ima Verucchi zlomljeno čeljust in da se bo moral zdraviti najmanj 40 dni. Zaradi težke poškodbe ponesrečenec ni mogel govoriti. Njegov sodelavec, ki ga je pospremil v bolnico, je pripovedoval, da je Verucchi zaposlen pri tvrdki Zolia in da ga je nezgoda doletela v Ul. Piccardi, medtem ko je nameral z železnim drogom privzdigniti tramvajsko tračnico. Obtoženi drog se mu je namreč nenadno izmuznil iz rok, ga udaril pa obrazu in mu razbil čeljust.

Strelske vaje edinic Trusta

Čete TRUST bodo imele strelske vaje na spodaj navedenih streliščih ob navedenem dnevu in času:

strelišče za puške na Bazovici: dnevno od 6. do 11. avgusta, od 7. do 18 ure;

strelišče na Opčinah: dnevno od 6. do 12. avgusta, od 7. do 18. ure;

strelišče na Malem Repnu, za infiltracijski tečaj: 6. avgusta od 13. do 23. ure.

Cesta zaprta za promet

Občina obvešča, da bo od 6. avgusta dalje zaprta za promet cesta, ki gre od Ul. Marcheseti 27, vogal Vile Revoltella do št. 1101 Rocola v hribu, do konca dela, ki je v teku.

Izšel je ponatis prve knjige PUSTOLOVŠČINE DOBREGA VOJAKA ŠVEJKA V SVETOVNI VOJNI v izdaji Založništva tržaškega tiska v Trstu. Knjiga stane 330 lir in je v prodaji v slovenskih knjigarnah.

Predstava na gradu Sv. Justa

Od 9. do 26. avgusta bo festival operete, ki ima na sporedu: «Princesa čardasa», «Grof Luksemburški» in «Netopir».

V četrtek 30. avgusta bo festival pesmi.

V operetah bodo nastopali v glavnih vlogah: Lydia Stix, Paolo Civil, Elvio Calderoni, Wally Vecsey, Anna Campori in Leo Micheluzzi.

Dirigenti: Cesare Gallino in Rudolf Moralt.

Režiser: Luciano Ramo. Koreograf: Annita Bronzi.

Otvoritev festivala operete bo 9. avgusta z «Grofom Luksemburškim».

IZLET PDT NA TRIGLAV

Tržaško planinsko društvo priredi izlet na Triglav, ki bo 18. in 19. avgusta. Vpisovanje vsak dan od 17. do 19. ure, do vključno 7. avgusta v Ulici Machiavelli 13-II.

IZLET MOTOCIKLISTOV NA BLED

Vsi oni, ki se nameravajo udeležiti 17. t. m. motociklističnega izleta na Bled, naj se najkasneje do 7. t. m. prijavijo na sedežu ZDTV v Ul. Machiavelli 13, odnosno pri pododsekih zveze.

Objava

Obveščamo, da bo občinska uprava izdala nekaj novih dovolilnic za javne garaže. Vsi oni, ki bi želeli dobiti te dovolilnice, naj predložijo prošnjo do 31. avgusta. Vsa pojasnila dobijo interesenti pri uradu mestne policije, občinska palača II. nadstropje, soba 93.

Prispevajte za Kulturni dom

Izžrebane loterijske številke

BARI	79	73	7	9
CAGLIARI	82	11	39	74
FIRENZE	20	51	90	83
GENOVA	43	35	62	69
MILANO	16	65	12	86
NAPOLI	65	35	66	31
PALERMO	13	16	55	31
ROMA	50	3	20	83
TORINO	57	1	67	12
VENEZIA	39	20	56	64

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 4. avgusta 1951 se je v Trstu rodil 1 otrok, umrlo je 8 oseb in porok je bilo 6.

Cerkvene poroke: trgovec Josip Andrejašič in uradnica Maria Macorsi, natakar-pomorščak Francesco Retenari in trg. pomočnica Elda Tolomei, uradnik Giuseppe Tonlati in gospodinja Silvana Tomasi, delavec Ivan Cok in gospodinja Marija Schrot, mehanik Bruno Pol in šivilja Rosa Carli.

Civilne poroke: kmet Nikolaj Dinuz in gospodinja Katerina Schaffner.

Umrli so: 46-letna Carolina Battide in por. Sperza, 35-letna Cristina Turco por. Rener, 71-letni Antonio Peret, 62-letni Antonio Carretti, 68-letni Federico Biasin, 76-letna Frančiška Skrt vd. Valussi, 84-letna Teresa Beltramini vd. Dalla Via in 74-letni Francesco Olivetto.

IZ ISTRSKEGA OKROŽJA

Vedno večja skrb za delovnega človeka

Na zasedanju Istrskega okrožnega ljudskega odbora, ki je prineslo toliko novih odlokov v korist delovnim ljudem, je bil med drugimi sprejet tudi odlok o socialnem zavarovanju, odlok, ki postavlja socialno zavarovanje na tako višino, kot je nimajo gospodarsko najbolj razvite dežele. Po sprejetem novem odloku bodo deležni zavarovanja vsi ljudje, ki so v delovnem razmerju. To bo še posebna pridobitev za kmetijske delavce. Ljudem v kmetijskem zadružništvu in tistim, ki imajo proste poklice se odpirajo možnosti, da bodo prišli do te velike socialne dobrine, ki jih bo razbremenila velike skrbi, kaj bo z družino v primeru bolezni, onemoglosti ali smrti.

Odlok določa, da prejema med boleznijo zavarovanec polno, to je 100 odstotno plačo, medtem ko je prej prejemal le dve tretini plače. Ta oskrbnina teče ob bolezni sama po sebi eno leto, na kar se lahko podaljša z odločbo direktorja zavoda za socialno zavarovanje. Polno zdravstveno varstvo uživajo vsi delavci in uslužbenci, rentniki in upokojenci, kakor tudi njihove družine že od prvega dneva zaposlitve in to časovno neomejeno, dokler je zavarovanec na zdravljenju.

Poleg proste oskrbe v bolnišnicah, kopališčih in zdraviliščih gre zavarovancem tudi polna oskrbnina (plača).

Oprema za otroka se zviša od dosedanjih 2000 na 20.000 din. Pravica do dodatka za boljšo prehrano matere in otroka se zviša od 600 na 2000 din mesečno. Otroški dodatek se zviša od dosedanje osnove 240 din na 3500 din za vsakega otroka, kar pomeni, da prevzame družba skrb za družino delovnega človeka.

Pravica do rente se razširi tudi na nesrečna naključja, ki se pripetijo pri opravljanju državljanske dolžnosti, pri delu v množičnih organizacijah ali pri iskanju zdravniške pomoči. Renta je 100 odstotna čim je zmožnost za delo zmanjšana nad 75 od sto, medtem ko so jo doslej točno odmerjali po odstotkih invalidnosti, in to največ do 90 odst. plače. Družini ponesrečenca, ki je bil nad 50 odst. invalid pripada pokojnina po njegovi smrti, tudi če ni nastopila zaradi posledic nesreče.

Dodatek za tujo pomoč in strežbo znaša 25 odst. rente, najmanj pa 3000 din na mesec, medtem ko je znašal doslej 20 odst. in skupaj z rento ni smel presegati 100 odst. rentne osnove. Renta se bo odslej vštela poleg plače v pokojninsko osnovo, medtem ko se je doslej upoštevalo največ le 90 odst. višjega zneska.

Brez dvoma največjega pomena pa je določba, da se vsakemu priznava vsa delovna doba od 14 leta starosti za vračunavanje pokojnine, ne glede na to, če je bil ali če ni bil pokojnir ko zavarovan. V pokojnine bodo torej prišli že sedaj kmetijski delavci, vse zaposlitve pa se bodo upoštevale tudi onim, ki so delali že pred desetletji, ko še ni bilo starostnega zavarovanja. Tudi zaposlitve v tujini se priznavajo v polni meri, če so izseljenci po vrnitvi doma še delali pet let. Znatno se razširja vštevavanje onih let, ki so jih zavarovanci prebili v vojnah, v vojaški službi, pri revolucionarnem delu ali kot žrtve fašističnega terorja.

Starostna in delovna doba se znižata tako, da bodo pridobili moški pravico do polne starostne pokojnine že pri 55 letih starosti in 35 letih dela (doslej 60 let starosti), a ženske pri 50 letih starosti in 30 letih dela (doslej 60 let starosti in 35 let dela).

Delna starostna pokojnina bo dosegljiva že po 15 letih dela (doslej po 25 letih) pri 55 letih starosti za moške in 45 letih starosti za ženske).

Polna pokojnina bo znašala 100 odst. (doslej 90 odst.) povprečne plače v zadnjem letu, če pa je za zavarovanca ugodneje, se pa vzame povprečje zadnjih petih let, medtem ko je bilo doslej v vsakem primeru upoštevano le povprečje zadnjih petih let.

To so pridobitve delovnega človeka v Istrskem okrožju, ki so urejene po socialno najnaprednejših principih.

Gostovanje lutkovnega odra iz Trsta

Lutkovno gledališče SNG iz Trsta je v teh dneh imelo 8 predstav v otroških kolonijah koprskega okraja.

Zadnji dve predstavi sta bili v Valdoltri in v Dekanih.

Teden zbiranja industrijskih odpadkov

Od 5. do 12. avgusta bo v Istrskem okrožju teden zbiranja vseh vrst odpadkov iz široke potrošnje in zasebne obrtne delavnosti. Namen tega tedna je zbrati čim več starega železa, odpadkov železa v proizvodnji, starega litega železa, odpadke vseh barvastih kovin, stare in nove tekstilne odpadke, star papir in odpadke papirja, kosti, steklene črepinje, zlasti črepinje belega votlega in belega ravnega stekla ter odpadke gume.

Zbirno podjetje «Odpad» bo zbrane odpadke plačevalo po sledečih cenah: težko železo in jeklo nad mm debeline in 1 m dolžine 1,95 din za kg, težko železo in jeklo nad 3 mm debeline in 1 m dolžine 1,74 din za kg, lahko železo in jeklo izpod 3 mm 1,68 din za kg, ostružki železa in jekla 120 din kg, lahko železo in jeklo izpod 3 mm debelosti 1,35 za kg. Strojna litina lažja 2,34 za kg, strojna litina težja 2,04 za kg, trgovska litina 1,92 za kg, ostružki litine 1,20 kg.

Odpadke kovin kot star aluminij 6.30 din kg, stari baker 9.60 za kg, tombak 9.30 din kg, stari bron 15.60 kg, stari cink 6 din kg, medenina 9 din kg, stari svinec 6.30 kg. Odpadki papirja vseh vrst od din 1.50 do 3 za kg.

Odpadki stekla vseh vrst od 1,50 do 7,20 din za kg.

Nesortirane krpe volnene in druge od 1,50 do 13 din za kg. Odpadki kosti in kože od 1,20 do 2,34 din za kg.

Odpadki gume od 3,30 za kg do 9.30 din za kg.

Podjetje «Odpad» naproša vse odgovorne člane množičnih organizacij, AFŽ, ZAM in pionirskega sveta, da v tem tednu propagirajo čiščenje ulic, smetišč, podstrešij in kleti po vaseh, mestih in industrijskih naseljih.

Letovanje članov sindikatov

Zveza Enotnih razrednih sindikatov Istrskega okrožja je poslala do sedaj na letovanje 190 članov sindikata iz celega okrožja. Člani sindikata so letovali v počitniških domovih v Gozdu - Martuljku, v Zapolžah pri Bledu, v Cufarjevem domu pri Beguniah, v Bohinju in Rogaški Slatini. 60 članov je poslala Zveza Enotnih sindikatov na brezplačno letovanje.

Tatovi in tatiči

V kopališču ob svetilniku so včeraj neznani tatovi okradli 18-letnega Spartaca Sabadina iz Ul. Università 16. Pobrali so mu vso obleko in 4880 lir gotovine, ki jih je imel v hlačnem žepu. Mladenič je prijavil tatvino policiji. Denarnico z dokumenti in 23.000 lirami so spretni žeparji izmuznili predvčerajšnjim 68-letnemu Giovanniju Waldersteinu, medtem ko se je sprehajal po Korzu Cavour.

24-letni Costante Rovina je včeraj javil policiji, da so mu neznani tatovi v noči na 4. t. m. odnesli iz njegovega urada v Ul. Trento 15 računski stroj znamke «Walter». Rovina je oškodovan za okrog 50.000 lir.

46-letnemu Vittoriju Codiau iz Ul. Udine 11 pa so neznanci odpeljali kolo, med tem ko je kosil v neki menzi v Ul. Gambini. Kolo je bilo vredno okrog 15.000 lir. V vseh teh primerih je policija uvedla preiskavo.

Podaljšana veljavnost osebnih izkaznic volivnih upravičencev

Ukrep ZVU št. 130 podaljšuje veljavnost osebnih izkaznic in drugih osebnih dokumentov, ki so volivcem potrebni za istovetenje pri prihodnjih občinskih volitvah, a je njihova veljavnost že zapadla. Ukrep določa, da je tak dokument veljaven, če na dan volitev ni zastaran za več kot eno leto.

„RAZGLEDI“

Izšla je 6. številka «Razgledov» v kateri so prispevki Nikolaja Peršiča, Borisa Pahorja, Dore Gruden, Alojza Rebule, Rada Pregarca. Priloge: Maksim Sedej: Deček z maskami, Veno Pilon: Lakota, Riko Debenjak: Krizanteme, France Mihelič: Tihožitje z lutko Tone Kralj: Pust.

Noben ljubitelj slovenske kulture in tržaški Slovenec ne sme biti brez te revije!

Z GORIŠKEGA

Najstarejši slovenski učitelj je praznoval 90. rojstni dan

Preteklo sredo 1. avgusta je v krogu svoje družine praznoval 90-letnico najstarejši slovenski učitelj v pokoju na Goriškem Jožef Budal.

Slavljenec je po pripravnici obiskoval učiteljišče v Kopru, ki je bilo edino slovensko učiteljišče na Primorju. Svojo prvo službo v Plaveh je nastopil že leta 1882, nato je službovalše v raznih drugih krajih na Goriškem. Zadnjih 22 let je bil nameščen v Podgori. V pokoj je stopil leta 1927 po 45 službenih letih.

Povsod, kjer je bil nameščen, se Budal ni zadovolil samo s poučevanjem v šoli, marveč se je udejstvoval kot požrtvovalni prosvetni delavec in skrbel za izobrazbo ljudstva izven šole. Njegovo najljubše delo je bilo voditi pevske zbore. Bil je tudi spreten organist. V Podgori se ga njegovi učenci še danes hvaležno spominjajo. Na predvečer obletnice so mu prišli podgorski fantje, sinovi njegovih nekdanjih pevcev, zapet podoknico ter mu čestitali k redkemu jubileju.

Devetdeseta obletnica rojstnega dneva bivšega podgorskega učitelja je bila za vse Podgorce praznik. Slavje so z vso hvaležnostjo občutili zlasti starejši, za katere je bil Budal žarišče kulturnega življenja in vir znanja, iz katerega so zajemali ne samo v šolskih letih, temveč tudi ko so stopili na trdo pot življenja. Ob večernih urah jih je vedno čakal pripravljen, da jih razvedri z narodno pesmijo. Stari Podgorci se te dobe spominjajo kot zlatih časov in ob misli na sedanje učitelje razočarano kimajo z glavo. Takih učiteljev ni več.

Današnji učitelji izven šolskega pouka ne poznajo svojih učencev. Kulturno udejstvovanje, ki bi bilo njim v veliko zadoščenje njihovim učencem in mladini pa v pouk, razvedrilo in veselje, jim je deveta briga. Ni jim mar, da bi z narodno pesmijo in kulturno prireditvijo vzbudili v otrocih in podkrepili v mladini narodno zavest in tako izpolnili dolžnost slovenskega učitelja.

Pogreb nadškofa Margottija

Včeraj okrog 12. so prenesli krsto pok. nadškofa Margottija iz cerkve sv. Srca v stolno cerkev, kjer so ga začasno pokopali. Pogreba so se udeležili poleg oblasti in duhovništva tudi predstavniki raznih italijanskih organizacij.

Seja doberdobske posojilnice Imenovanje novega tajnika

Preteklo nedeljo je bila v Doberdobu seja upravnega odbora doberdobske posojilnice. Odbor je na tej seji sprejel ostavko dosedanjega tajnika Mira Ferletiča, ki je bil izvoljen za župana in ne more več opravljati tajniških poslov. Mesto novega tajnika so poverili zavednemu Slovencu in poštenjaku Pavletiču Karlu iz Doberdoba.

Otvoritev Doma matere in otroka

Danes zjutraj ob 9. uri bodo otvorili novo poslopje Doma matere in otroka v Ul. Virgilio. Stavba je enonadstropna. V prvem nadstropju bo jedilnica in sobane za otroke, v pritličju pa posvetovalnica za matere, zdravniški ambulatorij in jedilnica za matere. Poleg razsežnega vrta je poslopju priključena še pralnica in stanovanje oskrbnika. Hiša je opremljena z najmodernejšimi pritiklinami.

Še jutri prijave za v Dolomite

SPD v Gorici priredi štiridnevni izlet v Dolomite, in sicer v dneh 12., in 13., 14. in 15. avgusta. Odhod s Travnika 12. avgusta ob 5. uri zjutraj. Prihod v Toblach ob večernih urah. Dne 13. odhod iz Toblacha in izlet na Vetta d'Italia ter povratek v Toblach. Tretji dan izlet iz Toblacha na Lago di Anteselva. Četrti dan povratek preko Bruneka (Brunico), jezera Alleghe, Belluna v Gorica. Prijave sprejema Darko Šuligoj, urar na Travniku do vključno 6. avgusta. Vpisnina 2200 lir za člane in 2500 lir za nečlane.

Padec s kolesa

14-letni Rolato Marijan iz Tržiča se je včeraj zjutraj odpravil z doma v Gorico, da obišče sorodnike. Privozil je s kolesom skoraj do Gaberij, ko se mu je nenadoma spotaknilo in je padel v obcestni jarek. Dolgo časa je ječal v jarku. Prišli so slučajno neki ljudje po cesti in zagledali ponesrečenega dečka. Telefonsko so takoj obvestili rešilni avto Zelenega križa. V bolnici Brigata Pavia so zdravniki po pregledu ugotovili, da si je deček pri padcu globoko ranil glavo in pretresel možgane. Obdržali so ga v bolnici, kjer se bo moral zdraviti nekaj tednov, če ne nastanejo morebitne komplikacije.

Darovi

Za Dijaško matico so darovali: N. N. iz Sovodenj 3000 lir, Binik Fr. iz Sovodenj 500 lir, Frandolič iz Dola 1000 lir, Karara J. iz Števerjana 1000 lir. Pahor Andrej iz Jamelj 1000 lir, Koren iz Števerjana 8 jajc. Semolič iz Jamelj 500 lir. Vogrič A. iz Števerjana 500 lir. na izletu nabrali 10.500, N. N. iz Gorice 8000 lir, neimenovani 3500 lir.

Za kulturni dom v Trstu: ob izletu podgorskega pevskega društva v prijazna Brda so nabrali 1200 lir, družina Stekar 500 lir: skupno 1700 lir.

Vsem darovalcem najlepša hvala!

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

V goriški mestni občini je bilo od dne 30. julija do 5 avgusta t. l. 7 rojstev, 7 primerov smrti, 5 vknjiženih porok in 3 poroke.

Rojstva: Perazzo Danijela, Scopaz Anamarija, Martinetto Jožef, Zandonà Friderik, Gregori Bernardina, Vecchi Ivan in Civitelli Mavricij.

Smrti: 60-letni nadškof Karel Margotti, gospodinja Obljubek Jožefa por. Sostersič, 73-letni trgovec Cozzi Peter, 42-letna gospodinja Kreissl vd. Firlani Marija, 77-letna gospodinja Strižič vd. Ballig Palmira, 48-letna gospodinja Čovi vd. Fuggini Pavla in 66-letna gospodinja Tusar Katarina.

Vknjižene poroke: Nardin Angel in Bartolotto Jožica, mehanik Petri Avguštin in tkalka Sussi Bernardina, delavec Maronese Jožef in gospodinja Persolja Marija, narednik it. vojske Pessina Guido in uradnica Berengan Elvira, mehanik Mastrorillo Franc in delavka Lavris Milka.

Poroke: farmacist Provvidenti Darej in gospodinja Del Stabile Marija Lucija, električar Bonnes Marino in šivilja Buchiniz Elisa, mehanik Brumatti Sergej in gospodinja D'Aco Olga Marija.

ADEX-IZLETI

Na **zagrebški velesejem**

ki se vrši od 15. do 30. septembra 1951.

Vpisovanje pri Adria - Express od 1. avgusta naprej.

ADEX-IZLETI

25. in 26. avgusta 1951 dvodnevni izlet v

1. Kobarid, Tolmin, Kanal in Sv. Lucijo
2. Novo Gorico in Sv. Goro
3. Poreč

26. avgusta enodnevni izlet v

Štanjel

Vpisovanje pri Adria-Express Ul. F. Severo 5-b, tel. 29-243 do 11. avgusta

NOVE SLOVENSKE KNJIGE

Slokan:	NOVA DEŽELA	broširana 320 lir
Ignjatović:	VASA RESPEKT	polplatno 270 »
Černelič:	KRI TEKOČE ČUDO	polplatno 200 »
Galsworthy:	PRVI IN ZADNJI (mala knjižnica)	broširana 80 »
	SLOVENSKI POROČEVALEC 1938 - 1941	polplatno 640 »

DOBITE JIH V SLOVENSKIH KNJIGARNAH V TRSTU IN GORICI

POSARSKI PREMOG
vzrok sporov med Francijo in Nemčijo

V naši zadnji nedeljski številki smo navedli nekoliko podatkov o Luksemburški; danes želimo podčrtati gospodarski in politični pomen Posarja. Ta dežela je prav tako majhna, saj meri komaj 2550 kv. km in ima okrog milijon prebivalcev. Hrani pa zato v svojem podzemlju ležišča premoga, ki jih strokovnjaki cenijo na okrog 12 milijard ton!

Za boljši pregled objavljamo tabelo o proizvodnji premoga in jekla zapadnih evropskih držav v letu 1950, iz česar bomo spoznali razloge, zakaj je nastal med Francijo in Nemčijo tak spor za Posarje.

Tako znaša proizvodnja premoga l. 1950:

	milijonov ton,
Anglija	219
Zapad. Nemčija	188
Francija	52
Belgija	27
Posarje	15
Holandija	12

Proizvodnja jekla za l. 1950:

	milijonov ton,
Anglija	16.5
Zapad. Nemčija	12.1
Francija	8.6
Belgija	3.8
Posarje	1.8
Holandija	0.43

V premogu in jeklu «tiči zajec» tega spora. Kdo vendar ne pozna znamenitih posarskih industrij: Burbacher Huette, Mannesmann, Roechlingswerke. Vse Posarje je en sam premogovnik in ena tovarna; tako majhno ozemlje ii vendar znaša njena proizvodnja premoga 1/4 francoske. Glavno mesto Sarbruecken ima 200.000 prebivalcev, za njim pride Saarlouis.

NEMCI DOBILI PLEBISCIT

Francoski državnik George Clemenceau, imenovan Tiger, je po prvi svetovni vojni uveljavljal, da živi v Posarju 150.000 Francozov in zahteval priključitev tega ozemlja Franciji. Tedanji ameriški predsednik Wilson se je temu uprl in versajska mirovna pogodba je določila ljudsko glasovanje za l. 1935, do tedaj pa naj upravlja Posarje mednarodna komisija. Pri plebiscitu je glasovalo 91 odst. prebivalcev za Nemčijo, 8,5 odst. za status quo in 0.5 odst za Francijo.

To glasovanje ni nikogar presenetilo; tedaj je bil namreč Hitler s svojo propagan-

Robert Schuman

do na višku in tudi drugače je bila v domačinih tradicija za Nemčijo. Posarje je namreč pripadalo Franciji za kratko dobo le dvakrat od 1681. do 1697. in v času francoske revolucije in Napoleona od 1793. do 1814. Sicer pa je bilo jasno, da si je Francija hotela zagotoviti samo posarski premog, da poplača z njim vsa razdejanja, ki so jih napravili Nemci v prvi svetovni vojni v francoskih severnih premogovnih revirjih. In zdi se, da je tudi danes ozadje zahtev zopet samo gospodarsko.

CARINSKA ZVEZA S FRANCIJO

Kakor nam je znano, je zelo kmalu po drugi setovni vojni nastalo Posarsko ozemlje, to de facto stanje se je 8. nov. 1947 spremenilo v pravno avtonomno državico. Hkrati je stopilo v carinsko in valutno zvezo s Francijo, ki zastopa Posarje tudi v zunanji politiki.

Po ustavi je bil 5. okt. 1947 izvoljen deželni zbor, ki šteje 50 mož, povečini pristašev krščanske ljudske stranke. Ministrski predsednik je Johannes Hoffmann, ki se zavzema že izza časa plebiscita za idejo posarsko-francoskega prijateljstva. Glasnik nemštva pa je demokratična stranka-D. P. S. (Demokratische Partei der Saar), ki ji načeluje Richard Becker; delovanje te stranke je Hoffmann — kot trdijo posarski demokrati — na prizadevanje francoskega zunanjega ministra Schumana prepovedal. V glavnem zahtevajo demokrati plebiscit, ki naj odloči, ali naj pripade Posarje Franciji, Nemčiji ali pa naj ostane samostojno.

Tu dobi posarsko vprašanje svetovni pomen. Kancler zapadne nemške države dr. Adenauer je namreč v zbornici izjavil, da Nemci odklanjajo misel avtonomne, od Nemčije neodvisne posarske države, še bolj so proti francoski aneksiji; vse tiste politike, ki delajo za Nemčiji nasprotno stališče, je označil za separatiste.

Adenauer je imel na svoji strani socialne demokrate in demokrate. Zanimivo je bilo stališče nemških komunistov, ki so z ostalimi strankami zahtevali za Posarje plebiscit, medtem ko so njihovi tovariši v francoskem parlamentu reklamirali Posarje za Francijo.

S tem je nastala nevarnost, da Zapadna Nemčija ne bo ratificirala Schumanovega načrta in oglašajo se že politiki, ki zahtevajo nove pogoje za odobritev tega načrta. Posarje naj dobi nemško zastavo, odpraviti je treba nadzorstvo zaveznikov nad nemško industrijo in razpustiti mednarodno komisijo, ki upravlja Porurje.

Mnogi Nemci vseh strank se naenkrat obotavljajo, da bi pristopili k Schumanovemu načrtu, ki naj bi pomenil francosko-nemško spravo, čeprav bi slonela bolj na sodelovanju težkih industrij obeh narodov. Navajajo sicer, da priznavajo Franciji njene gospodarske interese v Posarju, so pa proti pofrancozenju te dežele, ki ga je vpeljal Bidault, voditelj francoskih demokristijanov.

KOMU BO PRIPADLO POSARJE?

Težko je pričakovati, da bo Francija, ki se je že zarila v posarsko podzemlje, sprejela te pogoje; neverjetno je tudi, da bi Nemci opustili misel na združitev Posarja z Nemčijo, posebno ker so uverjeni, da bi izpadel plebiscit zanje ugodno.

Francoski zunanji minister Schuman je na vse to razburjenje poslal posarskemu vladnemu predsedniku noto, v kateri navaja, da prepušča Francija končno ureditev posarskega vprašanja nemški mirovni pogodbi, vendar je za politično neodvisnost Posarja. Francoski visoki komisar Grandval pa se je pravkar izjavil, da bi bila najboljša rešitev ta, da bi napravili iz Posarja državico kot je Luksemburška.

Adenauerjevo stališče je v toliko težje, ker bi bil rad povezan z državami atlantskega pakta, rad bi dosegel oborožitev Nemčije in ugodne pogoje za mirovno pogodbo, kar pa ne gre brez Francije, ki jo v posarskem vprašanju — vsaj tako se zdi — podpirajo ZDA in Vel. Britanija. Važno je, da še na konferenci zunanjih ministrov v Moskvi l. 1947 glede francoskih zahtev Posarja ni prišlo do soglasja. Šele kasneje so razen Sovjetske zveze ostale tri velesile pristale na carinsko in valutno unijo Posarja s Francijo, pri čemer pa so obvestile nemško vlado, da to še ne pomeni politične ločitve Posarja od Nemčije.

Želeti bi bilo, da najdejo Francija, Nemčija in Posarje podlago za sporazum, ki bo za vse pravičen in bo odgovarjal v prvi vrsti željam in koristim posarskega prebivalstva!

Irska in atlantski pakt

Delitev irskega otoka v samostojno irsko republiko in v Ulster, ki je združen z Vel. Britanijo, zavzema v irskem političnem življenju prvo mesto. Pretežna večina prebivalstva Ulstra zahteva nadaljnjo zvezo z Anglijo, prebivalstvo irske republike pa združitev obeh delov v enotno državo.

Vprašanje delitve Irske v dve državi odloča tudi politiko irske republike glede na njeno nevtralnost in njeno stališče nasproti atlantskemu paktu. Irska politika nevtralnosti ne izvira iz prirojenosti ali tradicije, kakor nevtralnost Švicarjev, ampak je posledica stališča irskega ljudstva glede združitve Ulstra z Irsko.

Vsakdo bi mislil, da bo Irska kot katoliška država odklanjala politiko izolacije in nevtralnosti in se pridružila v fronto proti SZ zlasti še, ker ima pomemben strateški položaj in je naravna zveza med Anglijo in ameriškim kontinentom. Vprav v zadnji svetovni vojni so se v Ulstru vežbale vse ameriške divizije, ki so se pripravljale na invazijo v severno Francijo.

Kljub temu se branijo irski politiki, da bi sodelovali v zapadnem obrambnem sistemu. Zatrjujejo, da dokler ne bo Ulster združen z Irsko, toliko časa bo ostala Irska nevtralna. Pri tem se irski politiki zavedajo, da jih itak ščiti angleško in ameriško brodovje in da se jim ni treba bati za neodvisnost. Po njihovem mnenju si Irska lahko privošči politiko tako imenovane «splendid isolation». Pri tem ne pomislijo, da dajejo Ulstru v roke močne razloge za njeno zvezo z Vel. Britanijo. Kakor hitro bi namreč zapustila irska republika stališče nevtralnosti, bi politični pomen Ulstra vsekakor padel.

Posledica vsega tega je tudi, da Irska odklanja vstop v atlantski pakt. V tem paktu vidi zvezo držav, ki branijo dosedanje meje, proti čemur se Irska ravno bori. Od tega stališča je ne premaknejo vse podpore, ki jih prejema iz ZD v okviru Marshallovega plana. Opozarjamo, da imajo ZDA v okviru Marshallovega narodnosti, zaradi česar se nočejo vmešavati v irski spor. S tem si želijo ohraniti vsaj moralni vpliv, ki ga sedaj na Irskem itak že uživajo.

Irski politiki iščejo primeren izhod iz tega položaja. Ko se je l. 1921 pogajal De Valera za odcepitev Irske od Anglije in za irsko samostojnost, tedaj je predlagal federacijo irskih držav, v kateri naj bi imel protestantski Ulster svoje sorazmerno zastopstvo. Ulster je ta predlog odklonil. V zadnjem času so irski politiki pristaši nekakega Commonwealtha svobodnih zapadnih narodov. Čeprav bi tvorili jedro te skupnosti ZDA in Vel. Britanija. Menijo Irci, da bi v takšni naddržavni zvezi meje posamezne države zgubile pomen. S tem ne bi bilo več važno, če sta Irska in Ulster samostojni državi in bi torej irska republika lahko pristopila k atlantskemu paktu.

Mi smo že davno vedeli, da kriči Italija, kadar nima drugega političnega aduta, «Trst, Trst, hočemo Trst!». Nekdanjega «imperija» v Afriki, od koder so jo vrgle ZDA in Vel. Britanija si ne upa reklamirati. Boji se tudi ziniti besedico o Malti, Korziki. Nizzi, Savoji, Brighi, Tendi in Dodekanezu. Samo Trst se upa zahtevati. Pa je bo minilo tudi to. Poročevalec New York Timesa ji stavi na razgrete možgane že led. Tudi Američani se temu kričanju že smejejo!

ZA KULTURNI DOM

KAMEN DO KAMNA — PALAČA

Tudi današnji seznam prispevkov dokazuje, da vsak Slovenec rad nekaj žrtvuje za izgradnjo novega Kulturnega doma

Do danes znašajo darovi lir 4.438.273

Štev. 18

Za zgraditev Kulturnega doma v Trstu so prispevali ob «Tednu Kulturnega doma»:

Zlobec Milka 500, Zorč Karmen 1000, Pahor Drago 2000, Lukežič Avrelij 1000, Kanobel 10.000, Škerlj Ivan, Buenos Aires 10.000, Škerlj Radko 200, Gruden Igor in Udovič Milan iz Sv. Ivana nabrala za opeko 2250, Babič Jože 1500, Babič Štefka 1500, Mihelj Jože 4150, Štrukelj Ana 500, Albert Ernest, Boljunec 500, Počkar Anton 1000, Zlobec Karolina, Ferletič 200, Luin Zora 500, Marija in Tonči iz Tolminskega 500, Pupis Mara 500, Zidarič Stanko, Prečnik 500, Lukeš Neva 1000, Pavlica Silva 1000, Maver Virgil 300, Suz A. 50, Kerti Franc 100, Batič Zofija 100, Barovina Ana 100, Fakin A. 100, Štok V. 100, Kobal Franc 200, Barej A. 50, Lah Silva 100, Posenik A. 50, Kozulič A. 100, N.N. 200, N.N. 500, razni za opeko 1550, Primožič Zofija 300, Muzlovič Karla 300, Furlan Ivan 200, Hoteš Ivan 250, Godina Nada 300, Aljoša 200, Rustja Ivan 200, Poropat Ana 500, Unušič Vincenc 300, Crismani Marija 500, Crismani Antonija 500, Višnjevec 200, Višnjevec Armida 300, Marcuzzi 200, Kralj Stefan 200, Pecchiari Iva 200, Cianolini R. 200, Baretto Frida 1000, N.N. 50, Miro 50, Rojc Albina 100, Perhinek Franc 100, N.N. 200, Stoka Amalija 100, Gropajc Ana 100, Prinčič Marija 100, Grun Zofija 200, Gorjan 100, Godnik 100, Prelc 150, Godina Alojzija 50, N.N. 100, Godina Valerja 50, Možan 100, Možan 50, Batagelj 100, N.N. 400, Malalan Karlo 500, Švab Milan 500, inž. Avgust Lapajne 1000, Slavik Ljubica 500, Gržinič Željko 5000, Tomažič Franc 5000, M. Stopar 500, R. Paoletti 2000, Stoka Rudi 2000, Volčič Valentin 500, Volčič Valentin 200, Curk Drago 1000, Uršič A. 50, Marija 150, Podreka 50, Bubnič A. 50, neimenovani za opeko 350, Ema Kukanja 1000, dr. Angel Kukanja 10.000, Boštjančič Justina 200, Tomažič Marija 1000, Andolšek Stanko 5000, Stoka Slavko 1000, Novak Ivan 1000, Gombač Angela 1000, Vrabec Ema 1000, Kaučič Draga 500, Marušič Andrej 500, Strgar Bruno 500, Zadnik Josip 500, Zarri Eugenio 500, Guarrini Josipina 1600, Rapotec Emil 300, Krpan Marica 1000, Kastelic Oskar 500, Piščanc Just 500, Škrlavaj 500, Vidmar Anton 500, Trapuš Emil 500, Kosmina Marija 500, Kosmina Viktorija 1000, Rauter Anica 1000, Novak Angela 500, Spetič Franc 50, Purič Rudolf 50, Čedelnik 100, Prašel Dora 200, Strgarčič Ana 100, Saksida Angela 150, Hreščak Marija 200, Žagar Josip 200, Pirjevec Tereza 100, Uršič Ernest 100, Uršič Marij 100, Lazar Pierina 100, Ferluga Frančiška 100, Piščanc Guido 100, Bole Romano 100, Vidonis Cecilija 100, Barini Berta 100, Saksida Andrej 100, Švagelj Marija 300, Premru Natalina 100, Kariž Ivanka 300, Može Karel 200, Skapin Marija 500, Skokel Zora 350, Mihelič Giani 100, Piščanc Franc 50, Aprosio Maria 200, Hrovatin Frančiška 50, Valenčič Franc 50, Novak Franc 200, Novak Ivana 100, Mislej Ivanka 50, Pirec Josip 50, skupina delavcev v ladjedelnici Sv. Marka 850, Premru Stano 1000, Pik Rina 400, Manfreda Francka 200, Kante Ivana 1100, Toros Elisa Antonia 500, Milič Josip 500, Pegan Regina 1000, M. B. 500, Babič Vida 500, Ukmar Ana 200, Regent Danica 200, Zupan B. 200, Purič R. 200, G. U. 2000, Ferfolja F. 1000, Kralj Franc 1000, Periz Marija 1000, Jazbec Fani 200, Hrovatin Nada 50, Renko Evelina 150, Renko Jakob 150, Mlekuž Kristina 50, Uršič Pavla 100, Dolgan Marija 100, Peric Jasna 200, Peric Sabina 200, Peric Danilo 200, Pelhan Pavel 200, Tolloy Karlo 100, Vovk Pina 100, Vovk Pavel 200, Bizin Viktorija 150, neimenovani prijatelji za opeko 2650, dopisniki «Progresso - Sport» 200, Gombač Ivan 500, Rutar Mihael 500, Brataševič Alojzij 500, Boštjančič Justina 500, Stokovac Nino 100, Škabar Marica 200, Kreševič Matija 50, Manfreda Ana 100, Gerbec Antonija 50, Cernetič Margareta 50, Metlika Emilija 100, Valenčič Ivanka 100, Racman Josipina 200, Železnik Marija 200, Sancin 50, Magajna Marija 50, Magajna Sandrina 100, Kozman Just 50, Krt Marjan 150, Tomšič Neža 350, Tomšič Franc 200, Cendak — Kljun Franc 200, Kaštelic Justina 100, Mihalj Marija 200, Bavčar Angela 1000, Suša Amalija 500, Gombač Marija 200, Kuret Justina 1500, Pipan Marija 500, Armaida Marija 500, Ribarič Franc 1000, Zidarič Albert 500, Nardin Anton 150, Mozetič Pina 50, Košuta R. 100, Ribarič B. 50, Benco Fani 100, Strajn iz Ulice Media 50, Kocjančič Ivanka 50, Kuret Justina 500, Zonta Leopolda 100, Bilič Marija 100, Nada iz Ulice Besenghi 100, Mezgec Ivanka 50, Kuret Ida 100, Pizent Silva 300, Notizia - botegin 50, Milo Marija 150, Udovič Antonija 500, Sancin Rosina 50, Debenjak Rožica 200, Vovk Ema 100, Gustinčič Karla 50, Mevle Anton 50, Gabrovec Ivan 50, Košuta Marija 300, Mezgec Justa 50, Gerdol Franc 1000, Gerdol Milka 500, Gerdol Maruška 100, Gerdol Janez 100, Kapun 50, Pina N. 500, Česnik Ivan 1000, Lorenzon 500, Suselj Franc 100, Nadaliz 200, Cetin 500, Morel Marija 50, Morel Maks 50, Morel Ladka 50, Morel Pavel 50, Morel Joško 50, Škapin Marija 200, Zadnik Pavla 50, Požar Tončka 100, Belavec Toni 50, Belavec Pavla 150, Slamič Pavla 300, Burlovič Danica 50, Burlovič Danila 200, Mario iz Rocola na hribu 500, Tončka Škrk 200, Morel, Rocol štev. 705, 150, Lazar Ivanka 150, Jelušič Alojz in Karel 100, Trobec Toni 100, Meršič - Veruda št. 62 100, Fučič iz Rocola št. 663 100, Kocjančič iz Rocola št. 682 100, Kralj J. iz Ul. Revoltella št. 72 500, Jelušič Marta 100, Sardoni Marija 50, Jankovič Marija 200, Gerdol Renata 50, Tuljak Valerija 100, Gerdol Emil 200, Bužon 200, Burlovič 50, Bole 50, Sever Andrej 1000, Andrijašič Pino 200, Juriševič 300, Bole 500, N.N. 50, Rosoni 300, Benčič 100, N.N. 100, Perko 200, Gerdol Selma 200, Ozbič 100, Guštin 2000, Malka 50, Danev 100, Černigoj K. 100, Abram M. 100, Savi L. 50, Tome' 100, Cornelia 100, Brus A. 100, Lovrenčič 100, Višnovec 100, Aldo 100, Pertot I. 100, Franko F. 50, Černigoj L. 50, Kurel Al. 100, Kuret Marička 100, Mislej Fani 100, De Marzoni 250, Fišer Antonietta 250, Zalašček Alma 1000, Rebec Roberta 200, Molinari Marija 200, Vatovec Viktor 500, Gustinčič Sofija 500, Savi L. 200, Michel Marija 200, Vrabec Roža 200, Marušič Ida 500, Novič F. 1500, Marc Ignacij 300, Mozetič Marija 1000, Kobal Franc 500.

IZ LONJERJA: Batič Vilko 500, Batič Bjanka 500, družina Čok Anton 1000, Stavanja Josip 100, Čok Alojz 250, Glavina Just in Marjan 1000, Čok Antonija 1000, Kakovič Cecilija 500, Kakovič Jadranko 100, Čok Oskar 100, Čok Srečko 100, Sudič Franc 200, Kosmač Srečko 500, Pečar Jolanda 100, Gunella Marija 150, Gombač Antonija 150, Pečar Judita 300, Maver Danilo 200, Maver Marija 50, Kjuder Francka 200, Moro Ana 100, Čok Karel 300, Sudič Jožefa 400, Lovrenčič Amalija 150, Gombač Ivanka 50, Čok Karolina 100, Glavina Josipina 25, Čok Mirka 200, Fadini Karla 100, Merlak Meri 100, Pertot Anica 200, Leban Milena 100, Lovrica 200, Lavrenčič Štefanija 50, Čok Milka - Prušerjeva 100, Čok Karel 2000, Čok Zorka 500, Žerjul Marija 500, Biščak Angela 50, Pečar Roža 150, Reduce Alberta 100, Hrovatin Pino 50, Čač Antonija 100, Udovič Ana 150, Gombač Justa 150, Čok Marija 500, Biščak Betka 1000, Kjuder Marčela 500, Čok Amalija - Vrtača 500, Kjuder Marija 1000, Čok Andrej 400, Pečar Antonija - Golidnikova 500, Čok Vida 500, družina Kjuder Andrej 1000, Pečar Sergej 1000, družina Gombač Karel 1000, Čok Milka - Pezdelova 200, Mijot Milan 200, Čok Andrej - Golidnik 500, Pečar Ivanka 100, Viola Marija 100, Pečar Anton 1000, Pečar Marija 100, Čok Gašoar

(Nadaljevanje na 7. strani)

PO ZMAGI V AFRIKI: KAM SEDAJ?

V bitki za Tunis 240 tisoč ujetnikov, potopljenih 137 ladij s 433 tisoč tonami

Pred tednom dni smo napisali, da so Nemci in Italijani prišli v Egipt, toda kot vojni ujetniki, v Tunis pa samo na umiku, ko so bežali nenehno od bitke pri El Alameinu. Italijanski vojni poročevalec Gerolamo Pedoja je v svoji knjigi «La disfatta nel diserto» podal besede gen. Em. Gigliottija, ki so dobro označile duševno razpoloženje italijanske vojske: «Če bi hoteli rešiti Libijo, bi morala imeti Italija levji naskok, kakor ga je imela l. 1917 po porazu pri Kobaridu. Toda ni nobenega znaka, ki bi kazal na podoben pojav nacionalne energije. «Vendar to pot so skupno z vojsko zapustili Libijo in Cirenajko tudi vsi italijanski kolonisti, kot da bi vedeli, da jih Vel. Britanija in ostali svet ne bo pustil po vojni niti v afriškem pesku. Preveč so ogražali v Sicilijskem kanalu angleško pomorsko pot skozi Gibraltar in Suez ter miren razvoj afriškega kontinenta.

Vojaški poraz je bil nenavaden: 250.000 ujetnikov in števileni vojni plen; Italija je samo v bitki za Tunis zgubila 137 vojnih in trgovskih ladij s 433.000 tonami. Na Sicilijo so se rešili le tisti, ki so bežali v letalih; štejemo jih lahko na nekaj tisoč. Gen. Alexander je sporočil Churchillu, da je izreden pogled videti dolge kolone nadutih Italijanov in Nemcev, kako se pomikajo v zbirališča za vojne ujetnike, pri čemer vodijo sami brez nadzorstva kamione, tanke itd.

KONFERENCA V CASABLANCI

Za zaveznike je nastalo vprašanje: kam sedaj? Churchill je bil mnenja, da je treba olajšati rusko fronto in da mora zato številna in preizkušena vojska v Sev. Afriki takoj nastopiti. Afriška bitka se je končala maja 1943, toda Churchill je takoj po prodoru pri El Alameinu, ko je videl, da je sovražnik v razsulu pridobil Roosevelta za konferenco v Casablanci, da določijo smernice za nadaljevanje vojne. Nekateri ameriški generali in admirali so bili namreč za to, naj bi zavezniki prej premagali Japonsko in potem šele Nemčijo. Bali so se namreč, da se Vel. Britanija in Sovjetska zveza, ko bi enkrat premagali Nemčijo, ne bi več hoteli zanimati za Japonsko. Zato je Churchill v imenu svoje vlade izjavil, da bodo Angleži doprinesli vse sile za zmago nad Japonci. Roosevelt je želel, naj bi enako obveznost sprejela tudi SZ. Drugače pa je bil mnenja, da je treba dati prednost vojni v Evropi in zlasti v Sredozemlju ter napasti Sicilijo, medtem ko so bili nekateri ameriški generali za napad na Sardinijo in Korziko.

V Casablanci so torej sklenili, da bodo ZDA in Vel Britanija napadle Sicilijo ter povečale pritisk na ostalo Italijo. Namen vsega napora naj bo spraviti Italijo na kolena, zmanjšati nemški pritisk na ruski fronti, omogočiti z zasedbo Sicilije nemoten pomorski promet in ustvariti položaj, ki bo vplival, da se bo pridružila zaveznikom Turčija.

BREZPOGOJNA PREDAJA

Na tej konferenci je padla znamenita beseda o «brezpogojni predaji» Nemčije in Japonske, zaradi česar očitajo nasprotniki Rooseveltu in Churchillu še danes, da sta s tem podaljšala vojno za dobro leto. Zanimivo je, da pri tem niso imenovali Italije; vlada v Londonu je odobrila pasus o brezpogojni predaji. Attlee in Eden pa sta sporočila Churchillu, naj vključijo v besedilo tudi Italijo, ker bi se sicer na Balkanu in v Turčiji vznemirjali in tudi v Italiji ne bi izzvalo ugodnega vtisa. Zato bo dosegla izjava zaveznikov zaželeni učinek, če bodo Italijani vedeli za vse neprijetnosti, ki jih čakajo.

S pritegnitvijo Turčije sta Roosevelt in Churchill hotela doseči to, da bi odprla skozi Dardanele ali po železnici skozi Turčijo novo pot v SZ, da bi ji laže dobavljali vojni material, Nemce pa zgrabili v boku z juga, to je z Balkana; ameriška in angleška mornarica bi nastopili v Črnem morju iz strateških turških oporišč pa bi bombardirali romunske petrolejske vrelce v Ploestiju. Anglija bi osvobodila svoje divizije v Siriji in v sili bi lahko pomagali SZ iz turško-perzijske strani. Turčija naj bi vstopila v vojno pomladi 1943.

POGAJANJA V ADANI SODELOVANJE TURČIJE

Churchill je hotel urediti vsa ta vprašanja takoj, toda vlada ga je pozvala iz Casablance domov. On ni popustil; tri, štirikrat so švigale brzojavke, končno se je vlada vdala in Churchill je odpotoval v Adano, malo turško pristanišče v bližini sirske meje. Z njim so bili gen. Alexander, Wilson adm. Cadogan in drugi. Od Turkov so prišli predsednik republike Inonu, maršal Čakmak in vsi člani vlade.

Churchill je seznanil turško delegacijo s sklepi, ki so jih sprejeli v Casablanci; poudaril je, da imajo zavezniki namen uničiti Italijo ter jo prisiliti, da bo prenehala z vojno. Zato jo bodo nenehno bombardirali in napadli tudi z morja. Zlom Italije bo spravil zaveznike v stik z Jugoslavijo in njenimi partizani v Srbiji, Hrvatski in Sloveniji. Verjetno bodo med tem napredovali Rusi. Za Turčijo bo bolje če se pridruži zaveznikom, ker bo dobila za morebiten napad od strani Bolgarov in Nemcev vso pomoč. Turke je glede SZ pomirila izjava Churchilla da je tudi Stalinova želja, naj se Turčija dobro oboroži in pripravi za vojno.

Uspeh sestanka je bil ta, da so zavezniki in Turčija sklenili vojaški dogovor in izboljšali so se odnošaji med SZ in Turčijo. Churchill navaja v zadnji knjigi svojih spominov, da bi bil pripravljen Turke do intervencije v jeseni 1943. če bi mu doma dali proste roke.

KONFERENCA V WASHINGTONU — ALI V ITALIJO, FRANCIJO ALI NA BALKAN?

Toda Churchill celo po konferenci v Casablanci ni bil gotov, če bodo ZDA odločne za vojno proti Italiji. Vrh tega se je izkazalo, da zamišljenih vojnih operacij v Burmaniji ni mogoče izvesti v l. 1943. Dejal je: «Lesti v džunglo, da se borimo ondi z Japonci, pomeni iti pod vodo, da se borimo z morskim psom. Bolje je izvabiti ga v past, privleči na suho in pobiti.» — Churchill je zato po zmagi v Tunisu odpotoval v Washington, da sprejmejo tamkaj dokončne sklepe.

Vojaški izvedenci so bili za to, da se zavezniki izkrcajo na Siciliji in z vsemi sredstvi izločijo Italijo. Churchill je opozoril v Washingtonu na primer iz l. 1918, ko je srbska vojska skupno s solunskimi prostovoljci premagala Bolgare; čeprav bi se bila Nemčija lahko umaknila na Mozelo in Ren, tega ni storila, ker je padec Bolgarije odkril njen južni bok na Balkanu in se je s tem poleg Nemčije zakotalila še Avstrija. Padec Italije utegne napraviti na Nemce vsaj ta vtis, da so osamljeni in da se bliža začetek njihovega konca...

Predvsem je šlo za pomoč SZ. Izkrcanje v Franciji ni bilo še izvedljivo. Rusom pa je bilo treba pomagati. Če položi Italija s silo ali prostovoljno orožje, bodo morali Nemci nadomestiti italijanske divizije v Grčiji, 26 divizij v Jugoslaviji in za obrambo Italije bodo prisiljeni vzeti čete z vzhodne fronte, kar bo prišlo v korist SZ. Vrh vsega bi nastopile psihološke posledice v Španiji, Portugalski, Franciji.

Nadalje je postavil Churchill vprašanje, ali naj zavezniki po zasedbi Sicilije nadaljujejo invazijo v Italiji ali naj vderejo raje v Južno Francijo ali celo na Balkan. ZDA in Anglija so se zavedale, da postane Italija, če jo zavezniki zasedejo, veliko gospodarsko breme. Mar ne bi bilo zato bolje dobiti stike z Jugoslavijo in pripraviti Turčijo do intervencije ali dobiti od nje vsaj oporišča za bombardiranje petrolejskih vrel-

Winston Churchill

cev v Romuniji ter da preženejo Nemce z Egejskega morja.

Z izločitvijo Italije bodo zavezniki razpolagali z velikimi pomorskimi silami proti Japonski, ki so jih imeli do sedaj v Sredozemlju. Invazija na Sicilijo bo hkrati tehnična priprava in vaja za invazijo v Francijo.

ODLOČITEV V TUNISU: ITALIJA MORA NA KOLENA

Roosevelt je soglašal ponovno z načrti proti Italiji, priporočal je, da bi pripravili Turčijo, da vstopi v vojno; ker je invazijo v Francijo v l. 1943 nemogoče izvesti, jo morajo nepreklicno pričeti pomladi 1944. Zavzel se je še za pomoč SZ in Kitajski, bil pa je glede Italije proti temu, da bi zasedli vse njeno ozemlje. S tem si bodo zavezniki prihranili čim več čet za invazijo v Francijo.

Ko je Churchill zaključil posvetovanja, je bilo določeno: Zavezniki bodo zasedli v Italiji samo važna pristanišča in letališča za nadaljnje operacije na Balkanu in južni Evropi.

Iz Washingtona je odletel Churchill v Alžir in Tunis, da bodo sklepi ja dokončeni. S seboj je vzel gen. Marshalla, iz Londona pa je poklical Edena. Eisenhower in Alexander sta bila za to, da bi prodirali po zasedbi Sicilije po Italiji. Churchill je bil za odločen nastop, Marshall pa je priporočal previdnost.

Važno je še, da so pri tej priliki sklenili, da opustijo pohod na Balkan tako v l. 1943 kot 1944, češ da se bodo Turki itak pridružili, ko bodo videli, da jim ne grozi nobena nevarnost od Italije, Nemčije in Bolgarije.

Tako je padla kocka; svet pa se je kmalu prepričal, kakšno vojaško moč je predstavljala Italija tudi tedaj, ko je branila svojo rodno zemljo!

Sovjetska zveza
in mandžurska industrija

Do sedaj nam je še malo znano, kakšni so gospodarski odnosi med SZ in Kitajsko ljudsko republiko. Toda že po skromnih podatkih lahko spoznamo, da je SZ zelo interesirana na industrijsko važnih kitajskih pokrajinah. V poštev prihaja predvsem Mandžurija, ki ni samo industrijsko središče Kitajske, ampak predstavlja tudi industrijsko središče vsega kontinenta Daljnega vzhoda.

Ko je Japonska že izčrpala svoj vojni potencial, ko so že v Pacifiku padla vsa njena strateško važna oporišča in ko je bila Japonska na Kitajskem in v Mandžuriji docela izolirana, se je SZ odločila in napovedala Japonski vojno. To je bilo 6. avgusta 1945. Dva dni za tem je Japonska zaprosila za premirje in po nadaljnjih štirih dneh je položila orožje. Pozna vojaška intervencija SZ na Daljnem vzhodu je imela svoje posebno ozadje.

Takoj po vojni napovedi so pričele sovjetske čete z vso naglico osvajati mandžursko ozemlje. Po neznatnih bojih je japonska vojska, ki je bila itak že demoralizirana in v popolnem razsulu kapitulirala. Tako je zasedla SZ najbolj razviti del Kitajske in s tem so padli v roke SZ veliki industrijski obrati.

Japonska je že v dobi, ko je bila ustanovljena samostojna država Mandžukuo, investirala tam ogromne vsote. Postavila je več metalurških kombinatov, moderno opremila rudnike, zgradila okoli 20.000 km železniških prog, 100.000 km novih cest in podobno. Tako je industrijsko razvita Mandžurija pred kapitulacijo Japonske producirala letno okoli 3 milijone ton surovega železa in okoli poldrugi milijon ton jekla. V teh, pred nekaj desetletji gospodarsko zaostalih pokrajinah so zrastla naenkrat velika mesta kot Dairen s 750.000, Mukden s skoro 2 milijona prebivalci. V Mukdenu je obratovalo 4750 industrijskih podjetij, v katerih je bilo zaposlenih 360.000 delavcev. Po mnenju strokovnjakov je dosegel razvoj industrializacije Mandžurije že takšno stopnjo, kot jo imata Francija ali Italija.

Ni nam treba preveč razmišljati o tem, zakaj so investirali Japonci tako velike vsote prav v Mandžuriji. Bili so pač mnenja, da jim bo mandžurska industrijska baza služila kot gospodarska hrbtenica za vse njihove osvojevalne načrte. Že ti skromni podatki pa nam pojasnjujejo, zakaj je SZ tako pohitela, da je samo 6 dni pred zlomom Japonske vstopila proti njej v vojno. SZ je zvabil k temu koraku vsekakor ogromni industrijski potencial Mandžurije, ki je vrh vsega ostal od vojnih dogodkov popolnoma nepoškodovan.

Kot pravna podlaga za osvojitev vsega tega industrijskega bogastva je sovjetski vladi služila nota, ki jo je izročila kitajski vladi 21. januarja 1946 in s katero jo je obvestila, da ima vse obrate v Mandžuriji, ki so služili japonski vojski, za vojni plen. Umljivo je, da spadajo pod ta pojem praktično vsi obrati, ker jih je Japonska vključila v celoten vojni potencial.

Tako so sovjetske zasedbene oblasti v Mandžuriji demontirale najlepša in najproduktivnejša podjetja in jih z vso opravo enostavno prenesla v SZ. Demontirale so elektrarne, laboratorije, tovarne in celo opremo bolnic ter vse to odpeljala domov. Nujna posledica tega je bila, da je produkcijska vrednost električne energije v Mandžuriji padla za več kot 200 milijonov, vrednost premogovne proizvodnje se je zmanjšala za 100 milijonov, vrednost proizvodnje železa in jekla za več kot 140 milijonov in vrednost proizvodnje kovinskih izdelkov za več kot 150 milijonov dolarjev itd. Če upoštevamo tudi zmanjšanje mandžurskega industrijskega potenciala, tedaj lahko rečemo, da je zgubila Kitajska zaradi sovjetske okupacije Mandžurije okoli 2 milijardi ameriških dolarjev. K temu nismo prišteli valut, ki jih je sovjetska zasedbena oblast uvedla v Mandžuriji in z njimi nakupila razno zasebno premoženje. Končno se je polastila tudi precejšnjega dela mandžurskih zlatih rezerv.

Če bi bila prejela Kitajska v neokrnjeni obliki ves mandžurski industrijski potencial, potem bi se kolikor toliko odškodovala za vsa razdejanja, ki jih je povzročila na njenem ozemlju japonska vojska. Tako pa je kitajsko ljudstvo prisiljeno, da dela nadčloveške napore samo, da bi doseglo industrijski razvoj, ki ga je Mandžurija imela že ob prihodu sovjetskih čet.

Ameriški vojaki izkazujejo zadnjo čast svojim tovarišem, padlim na Koreji. — Danes se ne moremo ubraniti misli, da je — kot v Mandžuriji — «manevrirala» tudi na Koreji le Sovjetska zveza.

Starost "mladeničev„

Politiki se malokdaj zavedajo, da so postali tudi oni stari ne samo po idejah, ampak tudi po letih. Vselej mislijo, da so «večni mladeniči». Za javnega delavca je pač težka odločitev umakniti se iz javnosti in živeti nato v zatišju kot nekak upokojenec.

Poglejmo nekaj rojstnih listov slavnih mož: Konrad Adenauer v Nemčiji ima 75 let, njegov prijatelj Edouard Herriot v Franciji jih nosi že 79, Churchill 78, Stalin 71, Truman 67, Henri Guisan v Švici 76, Hofmann v Posarju nad 70, prav tako Einaudi v Italiji itd.

Če bi vprašali te može, kako se počutijo pri teh letih v politiki, bi odgovorili da zelo dobro, da se čutijo mlade in da ne mislijo odstopiti vsaj do tedaj, dokler ne bodo izvedli te in te «važne reforme». Kakor, da niso mogli storiti tega, ke so bili mlajši, ali kot da njihovi mlajši politični prijatelji tega ne znajo narediti.

KAKOR PRED 50 LETI : TAKO DANES

Poziv odbora za "Narodni dom„ v Trstu

V trenutku, ko objavljamo danes tretji seznam darovalcev za Kulturni dom, hočemo spomniti naše čitatelje na podobno ljudsko akcijo, ki je bila v naših krajih točno pred 50 leti. Prav tedaj so gradili Slovenci v Trstu svoj Narodni dom in v ta namen so zbirali prostovoljne prispevke.

Tedanje glasilo tržaških Slovencev «Edinost» je 14. junija 1901 objavilo poziv, ki se je glasil med drugim takole:

Slovani v Trstu in okolici!

Dne 30. junija 1901 ob 10. uri bo v prostorih «Slovanske čitalnice» v Trstu Ul. sv. Frančiška št. 2 ustanovni občni zbor društva «Narodni dom» v Trstu! S tem se je vprašanje «Narodnega doma» v Trstu približalo svoji rešitvi.

Vam, ki živite sredi naše borbe z mogočnimi nasprotniki, ni treba šele dokazovati, da je «Narodni dom» v Trstu življenjskega pomena za tržaško slovanstvo. Koliko časa si želimo lastnega ognjišča tu na naši lepi zemlji, strehe, pod katero bi osredotočili vse naše društveno življenje...

Samo dejstvo, da na rodni zemlji za drag denar ne moremo dobiti mesta, kjer bi delovali na polju prosvete, ker nam nasprotniki ne odstopijo niti za en dan svojih gledališč, svojih dvoran, govori dovolj jasno, da si moramo pomagati sami, ako hočemo, da bomo napredovali in ne nazadovali.

Tržaško slovenstvo je baš zadnji čas ob mnogih prilikah pokazalo rojakom na svetu, da je tu, da živi in da hoče živeti. Svet je ostrmel, ko je videl vašo žilavost, vašo požrtvovalnost v boju za narodne pravice.

Sedaj velja, da velikim zmagam zadnje dobe postavite viden znak, stalen spomenik in ta spomenik bodi «Narodni dom» v Trstu! Ta dom bo tudi branik in porok naše boljše bodočnosti in končne zmage naše pravične stvari.

Po našem Trstu škilita dva mogočna tekmeca: eden ga hoče «rešiti», drugi pa porabiti za zaanji steber velikega «mostu» do Adrije. Naš «Narodni dom» bodi prvemu memento, čigava last je ta lepa zemlja: po zgodovini, po božjem in človeškem pravu! Proti drugemu pa bodi nepremagljiva trdnjava, iz katere nas mora prej pregnati, nego začne postavljati temelj svojemu «mostu».

Preko 200 km bi se imel razpenjati ta veliki «most» nad čisto slovansko zemljo. Slovenci, vsakdo položi na žrtvenik domovine po svojih močeh, če še tako skromen dar, da se bo kmalu dvigal proti nebu ponosni «Narodni dom» v Trstu!

V Trstu, junija meseca 1901.

Osnovalni odbor društva «Narodni dom» v Trstu: prof. Matko Mandič, predsednik, dr. Edvard Slavik, tajnik, dr. Gustav Gregorin, blagajnik, dr. Josip Abram, dr. Otokar Rybar, Ante Bogdanovič, odborniki.»

Slovenci v Trstu smo imeli pred 50 leti iste težave na svoj narodni obstoj, za svoje kulturno delovanje kot danes. Naši nasprotniki nam niso privoščili tudi tedaj niti ene dvorane, enega gledališča. Črpali in izžemali so dohodke mesta in tržaške okolice, toda Slovencem niso dali od vsega tega drobtine. In kot pred 50 leti, enako je bilo pred 100 leti in stoletja nazaj v preteklosti življenja tržaških Slovencev! To je bila njihova enakopravnost!

Kot vidimo, od podpisnikov poziva živi samo še dr. Josip Abram, odvetnik v Trstu. Vsebina poziva velja do besede tudi za današnje dni!

JUNAK NAŠEGA ČASA

Mihael J. Lermontov

Odlomek iz povesti "Kneginja Meri"

Glej, že poldrugi mesec je, kar sem v trdnjavi N.; Maksim Maksimovič je odšel na lov... sam sem; sedim pri oknu; sivi oblaki so zakrili gore do podnožja; sonce je skozi meglo videti kakor rumena lisa!... Začnem nadaljevati svoj dnevnik, ki sem ga opustil po toliko nenavadnih dogodkih.

Preberem zadnjo stran: smešno! — Mislil sem umreti; to je bilo nemogoče: nisem še izpil kupe trpljenja in zdaj čutim, da bom še dolgo živel.

Kako se mi je vsa preteklost jasno in rezko vtisnila v moj spomin! Niti ene črte, niti enega odtenka ni zabrisal čas!

Spominjam se, da nisem v noči pred dvobojem niti trenutek zatisnil oči. Pisati nisem mogel dolgo: skriven nemir me je prevzel. Kako uro sem hodil po sobi, potem pa sem sedel in odprl roman Walterja Scotta, ki je ležal na mizi; bili so «Škotski puritanci».

Nazadnje se je zdanilo. Živci so se mi pomirili. Ogledal sem se v zrcalu; medla meglica mi je pokrivala obraz, ki je kazala sledove mučne nespečnosti; toda oči so žarele ponosno in neizprosno.

Velel sem osedlati konje, se oblekel in stekel proti kopalnici.

Ko sem se vračal, sem našel pri sebi doktorja. Oblečen je bil v sive jahalne hlače, kratko suknjo in čerkeško šapko. Na glas sem se zasmejal, ko sem zagledal to majhno figurico pod velikansko kosmato kučmo:

«Zakaj ste tako otožni, doktor?» sem mu dejal. «Mar niste že sto in stokrat spremljali ljudi na oni svet z najvvečjo mirnodušnostjo? prizadevajte si gledati name kot na pacienta, ki ga je napadla bolezen, vam še neznana bolezen... Ali mi mar pričakovanje nasilne smrti že prava in dejanska bolezen?»

Ta misel je zdravnika presenetila in se je razveselil.

Sedla sva na konje; Werner je z obema rokama zgrabil povodec in pognala sva. Kot bi trenil, sva zdirjala skozi vasico mimo trdnjave in zajezdila v sotesko, po kateri se je vila cesta, na pol zarasla z visoko travo; cesto je vsak trenutek sekal šumeč potok.

Ne spominjam se bolj sinjega in svežega jutra! Sonce se je komaj pokazalo izza zelenih vrhov. V sotesko še ni prodrl veseli žarek mladega dne. Pot se je tam čedalje bolj ožila, pečine so bile bolj sinje in strašnejše in so se nazadnje, tako se je zdelo, strnile v nepredirno steno.

«Ali ste napisali svojo oporoko?» me je nenadoma vprašal Werner.

«Ne!»

«In če boste ubiti?»

«Dediči se bodo že sami oglasili».

«Ali res nimate prijateljev, ki bi jim želeli sporočiti svoj zadnji pozdrav?...»

Odmajal sem z glavo.

«Ali res ni na svetu ženske, kateri bi hoteli zapustiti kar koli za spomin?...»

«Ali hočete, doktor», sem mu odgovoril, «da vam razkrijem svojo dušo?... Glejte, preživel sem že tista leta, ko umiramo z imenim svoje ljubljenke na ustih in zapuščamo prijatelju kot volilo šop napomadenih ali nenapomadenih las. Kadar premišljam o bližnji in mogoči smrti, mislim sam nase: nekateri ne delajo niti tega. — Prijatelji, ki me že jutri pozabijo, ali še slabše, raznesejo o meni bogve kakšne čenče; ženske, ki se bodo v objemu drugega smejale zavoljo mene, da ne bi vzbudile v njem ljubosumnosti do pokojnika, — bog z njimi!.. Poglejte, doktor! Ali ne vidite, kako stoje na skali desno tri črne figure? To so najbrž naši nasprotniki?...»

Zdirjala sva.

Ob vznožju pečine so bili v grmovju privezani trije konji; tudi svoja konja sva privezala tjakaj, sama pa sva se odpravila po ozki stezici na planotico, kjer naju je čakal Grušnicki z dragonskim kapitanom in svojim drugim sekundantom, ki so ga klicali Ivan Ignatjevič.

«Že davno vas čakamo», je dejal dragonski kapitan.

Nekaj trenutkov je trajal mučen molk; nazadnje ga je doktor pretrgal, ko se je obrnil k Grušnickemu:

«Zdi se mi», je rekel, «da bi zdaj, ko sta pokazala pripravljenost, da se bijeta, in sta zadostila pogojem, ki jih zahteva čast, gospoda, lahko pogovorila in zadevo mirno končala».

«Jaz sem pripravljen», sem rekel. «Moji pogoji so: danes javno prekličete svoje obrekovanje in me poprosite oproščenja.»

«Velespoštovani gospod, čudim se, kako mi smete predlagati kaj takega?... Potem se bova streljala».

Skomizgnil sem z ramenì. «Dobro, toda pomislite, da bo eden naju brez dvoma ubit.»

«Želim, da bi bili to vi...»

«Jaz pa sem tako prepričan o nasprotnem.»

Zmedel se je, zardel, potem pa se prisiljeno na glas zasmejal. Kapitan ga je vzel pod pazduho in odvedel v stran; dolgo sta šepetala.

Doktor je stopil k meni in dejal: «Čujte. Čuden človek ste! Lepo reči! Ustrelijo vas kot ptico...»

«Prosim, ne vznemirjajte se, doktor, in potrpite... Pustite ju, naj se našepetata...»

«Gospoda, to postaja že dolgočasno!» — sem jima dejal na glas; «če se bomo bili, pa se bomo bili; včeraj sta imela dovolj časa, da se nagovorita...»

«Pripravljena sva», je odgovoril kapitan. «Postavita se, gospoda!.. Doktor, izvolite odmeriti šest korakov...»

«Postavita se!» je ponovil Ivan Ignatjevič s piskajočim glasom. «Dovolita», sem rekel, «še en pogoj... Moja misel je ta. Ali vidite na vrhu tele navpične pečine na desni ozko ravnico? Od tod do dna je kakih trideset sežnjev, če ne več; spodaj je ostro kamenje. Vsak od naju se postavi prav na rob ravnice; tako bo tudi celo lahna rana smrtna; to se brez dvoma ujema z vašo željo, ker ste sami določili šest korakov. Tisti, ki bo ranjen, bo brez dvoma strmoglavil nizdol in se razbil na kosce; doktor bo kroglo izvlekel in bo tedaj mogoče to nenadno smrt lahko pojasniti z neposrednim skokom in sekundantov ne bodo preganjali. Žrebala bova, kdo naj prvi strelja».

Grušnicki je pokimal z glavo v znamenje, da se strinja. Spravil sem ga v težaven položaj. — Če bi streljal v navadnih okoliščinah in pogojih, bi mi lahko pomeril v nogo, me lahko ranil in tako zadostil svoji časti, ne da bi preveč obremenil svojo vest; nu, zdaj je bil prisiljen ustreliti v zrak ali pa postati morilec, ali pa nazadnje opustiti svoj podli namen in se izročiti enaki nevarnosti kakor jaz. Odvedel je kapitana v stran in mu jel z veliko vnemo nekaj govoriti, toda kapitan se je okrenil od njega. «Ti si tepec!» mu je rekel glasno. «Ničesar ne razumeš! Pojdimo gospoda!»

Ozka stezica je vodila med grmičjem na strmino. Prijemali smo se za grmovje in začeli lesti navzgor.

Iznenada se nam je začelo drobno kamenje z ropotom valiti pod noge. Kaj je to? Grušnicki se je spotaknil; veja, za katero se je zagrabil, se je odlomila, in zdrčal bi bil navzdol, da ga nista prijela njegova sekundanta.

«Pazite se!» sem mu zaklical. «Ne padajte že prej. To je slabo znamenje; spomnite se Julija Cezarja!»

Nazadnje smo prilezli na vrh štrleče pečine. Planotica je bila pokrita z drobnim peskom kot nalašč za dvoboj. Naokrog so se stiskale gore, proti jugu je kipel proti nebu Elbrus kot bela grmada in sklepal verigo ledenih vrhov, med katerimi so že brodili vlaknasti oblaki. Stopil sem na rob planotice in pogledal navzdol. Malo, malo da se mi ni zvrtelo v glavi. Kot v grobu; z mahom pokriti robovi skal so čakali na svoj plen.

Planotica, na kateri sva se imela biti, je imela obliko skoraj pravilnega trikotnika. Od kota, ki je štrlel nad prepadom, smo odmerili šest korakov in določili, da se postavi oni, ki bo izpostavljen prvi neprijateljskemu ognju, čisto v kot, s hrbtom proti prepadu. Če ne bo ubit, tedaj protivnika zamenjata prostore.

Sklenil sem, da nudim Grušnickemu vse ugodnosti. Hotel sem ga preskusiti. V njegovi duši bi se mogla vzbuditi iskra velikodušnosti in tedaj bi se stvar uredila najbolje. Nu, samoljubje in slabost značaja sta morala zmagati... Hotel sem si dati popolno pravico, da mu ne prizanesem, ako mi prizanese usoda. Kdo ni sklepal takih pogojev s svojo vestjo?

«Vrzite žreb, doktor!» je rekel kapitan.

Doktor je potegnil iz žepa srebrn novec in ga dvignil kvišku.

«Mreža!» je zaklical Grušnicki naglo kot človek, ki ga je nenadoma vzbudil prijateljski sunek.

«Orel!» sem rekel jaz.

Novec je šinil v zrak in žvenketaje padel na tla; vsi so planili k njemu.

«Srečo imate,» sem rekel Grušnickemu, «prvi strel je vaš! Toda vedite: če me ne ubijete, da vas ne zgrešim — dam vam častno besedo».

Zardel je, sram ga je bilo ubiti neoboroženega človeka. Trenutek se mi je zdelo, da se bo vrgel k mojim nogam s prošnjo, naj mu odpustim. Ostalo mu je eno sredstvo — ustreliti v zrak. Bil sem prepričan, da bo ustrelil v zrak! Nekaj je moglo to preprečiti: misel, da bom zahteval ponovitev dvoboja.

«Zdaj je čas!» mi je šepnil doktor in me drmal za rokav. «Poglejte, že nabija... če ne boste vi rekli nič, bom pa sam...»

«Za nič na svetu, doktor», sem odvrnil in ga zadržal za roko. «Vse boste pokvarili; dali ste mi besedo, da ne posežete vmes... Kaj vam to mar? Nemara pa hočem biti ubit...»

«O, to je kaj drugega!... samo ne pritožujte se čezme na onem svetu...»

Kapitan je medtem nabil svoje samokrese, dal enega Grušnickemu in mu šepnil smehljaje se nekaj na uho, drugega pa je dal meni.

Postavil sem se v kot planotice, se krepko uprl z levo nogo v kamen in se sklonil nekolikanj naprej, da bi se v primeru lahke rane ne zvrnil nazaj.

(Nadaljevanje na 7 str.)

Jakac: Motiv iz Ljubljane (grafika)

SRBSKI PRIPOVEDNIK

LAZA LAZAREVIĆ

Ob stoletnici njegovega rojstva

Ljudska republika Srbija se letos hvaležno spominja stote obletnice rojstva enega svojih največjih umetniških sinov, realističnega pripovednika Laze K. Lazarević, tudi med Slovenci znanega pisca novele «Prvič z očetom k jutranjicam», ki sodi med klasično srbsko prozo. Lazarević ima za srbsko pripovedništvo izredne zasluge; napisal je malo, a to, kar je ustvaril, razodeva sestavine nenavadne človeške in umetniške cene in prepričuje bravca o pisateljevi genialnosti.

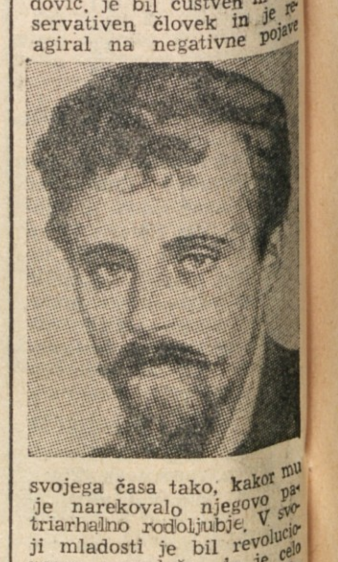
Lazarević se je rodil v Šabcu 1. maja 1851., umrl pa je v Beogradu dva dni pred koncem decembra 1890. — učakal ni torej niti celih štirideset let. Ljudsko in srednjo šolo je obiskoval v domačem kraju, višjo gimnazijo in pravno fakulteto pa v Beogradu, kjer je stanoval pri svojem sorodniku, pesniku Miloradu Popoviću Sapčaninu. Tam se je kot dijak seznanil z raznimi pisatelji in publicisti, kar je vplivalo na njegovo vzgojo in okus. Čeprav je študiral pravo, ga je vendar še bolj mikalo prirodoslovje. Komaj dvajset let star je prevedel v srbščino Faradayevo «Zgodovino sveče». Ta prevod je opozoril pristojne kroge na Lazarevićevo nadarjenost in spretnost v peresu in je imel zanj dobre posledice. Mlademu juristu so naklonili državno štipendijo in ga poslali l. 1872. študirat medicino v Berlin. Tam je Lazarević poslušal predavanja znamenitih mož kakor so bili Helmholtz, Virchow in drugi. Bil je med najboljšimi dijaki medicinske fakultete, poleg tega pa je z velikim zanimanjem sledil predavanjem velikega slavista Vatroslava Jagića, ki je prav tedaj v Nemčiji razlagal srbohrvaško narodno pesništvo. Vojni dogodki v letih 1876—1878 so začasno prekinili Lazarevićev študij v inozemstvu. Vrnil se je domov in sodeloval kot pomožni zdravnik v drinski in timoški diviziji, potem pa se je zopet odpravil v Berlin in napravil doktorat. Doktorska teza je obravnavala problem živega srebra in elektrolize. Z diplomo v žepu se je vrnil v Beograd, kjer je bil imenovan za zdravnika beograjskega okrožja. Kmalu nato je postal primarij beograjske državne bolnišnice, ki so jo po njegovi zaslugi preuredili v kliniko. Njegovo strokovno delo je slej ko prej veljalo medicinskemu področju. Napisal je vrsto razprav iz medicinske stroke za domače in tuje revije. Moderna saniteta v Srbiji je v glavnem delo Laze K. Lazarevića, vendar se ta stvar niti od daleč ne da primerjati s pomenom, ki si ga je pridobil Lazarević kot pisatelj v srbski književnosti.

Začel je pisati razmeroma pozno — ko je bil že zrel mož. Najprej se je poskušal v prevodih. Prevedel je nekaj odlomkov iz romana ruskega pisatelja Černiševskega «Kaj storiti?» Toda šele deset let po tem poizkusnem tipanju je izšlo v «Srpski Zori» njegovo literarno delo, povest «Prvič z očetom k jutranjicam». Ta stvar je obrnila splošno pozornost na mladega pisatelja. Sledile so nadaljnje stvari: Šolska ikona, O pravem času hajduki, Pri vodnjaku, Werther in Vse to bo ljudstvo pozlatilo. Trajalo pa je dolgih sedem let, preden je pisatelj zbral te novele in jih izdal v skupni knjigi z naslovom «Šest povesti». Dve leti za tem je napisal sedmo povest «Veter», l. 1890. pa je prejel nagrado Srbske akademije za povest «On vse ve». Po Lazarevićevi smrti je Srpska Književna zadruga natisnila Lazarevićeva dela v dveh knjigah. V prvi je izšlo navedenih osem povesti, v drugi pa nedovršen roman «Švabica» in sedem načrtov in odlomkov: Na vas, Pešak, Sekcija, Vučka, Bebe Vujka, Stojan in Ilinka ter Pobratimi.

Na žalost je Laza Lazarević le manjši del svoje življenjske dejavnosti posvetil pisateljevanju. Kako si moremo to razlagati? Poznavalci njegovega življenja in dela pravijo, da je njegovo ustvarjanje zadrževala prirojena opreznost in stremljenje, da bi dosegel čimbolj vzorno umetniško obliko in izraz. Čeprav je začel svojo slovstveno pot kot prevajalec ruskega socialnega reformatorja Černiševskega, je bil Lazarević po svojem značaju in temperamentu le tradicionalist in je silno cenil umetniško dovršenost Gogolja in Turgenjeva. Tudi sam si je prizadeval, da bi dosegel v artističnem elementu čim večjo popolnost. Pri Gogolju in Turgenjevu se je učil Lazarević zgradbe povesti, zgoščenosti pripovedovanja, učinkovitosti z neprisiljenim izrazom lirizma, ki nasičuje realizem in podobno. Te vrline so prinesle Lazareviću že takoj ko se je pojavil v pripovedništvu sloves «srbskega Turgenjeva». Lazarevićeve povesti so tako dovršene, mirne in izklesane, da služijo za vzor srbske proze. Nekateri jim sicer očitajo, da so po duhu preveč konservativne, vendar je dejstvo, da je Lazarević eden tistih srbskih pisateljev, ki so dosegli ustrezni umetniški izraz, ko so skušali podati čustvovanje svojega ljudstva.

Srbski kritik Milan Bogdanović je vse to upošteval, ko se je oglasil k besedi na letošnji stoletnici rojstva Laze K. Lazarevića v prostorih Kolarčeve ljudske univerze v Beogradu. Dejal je: «Ko govorimo o Lazi Lazareviću, se mi zdi potrebno ugotoviti neke netočnosti in krivice, ki jih je zakrivila kritika in književna zgodovina pri ocenjevanju tega pisatelja. Te nepravilnosti je treba popraviti. Kritika v preteklosti je Lazareviću marsikaj zelo širokosrčno priznala. Skoro vsi literarni kritiki, ki so o njem pisali, so ga uvrstili med velike realistične pisatelje. Vsi se skladajo v sodbi, da je Lazarević umetniško izvrstno orientiran pisatelj, izreden mojster kompozicije in sloga. Pretiravali pa so, ko so ocenjevali njegov idealizem, njegovo vrednotenje patriarhalnega življenja. Očitali so mu, da se bolj zalaga za stari kakor za novi način življenja, da preveličuje kult rodbine, kar pomeni nekakšno tiranijo proti človeku in njegovi individualnosti, nekakšno ravnodušnost do socialnih vprašanj. Vse to je do neke mere mogoče res, res pa je tudi, da teh stvari ne gre posploševati, kajti generaliziranje vodi k absurdnosti in končnim nepravilnim zaključkom.» —

Konservativnost, idiliziranje patriarhalnega življenja, zlasti rodbinskega, moralistične tendence povesti — to so nesporna dejstva, ki se dado dokazati v delu Laze Lazarevića, pravi v svojem literarnem portretu pisateljeve osebnosti Djuza Radović. Lahko obžalujemo, da je Lazarevićevo stališče do vprašanj njegove dobe odvrnilo in zmanjšalo vrednost njegovega realizma, žal pa mora biti, da je Lazarevićeva povest zaradi tega izgubila aktualnost. Po drugi strani pa se postavlja Lazarević v vseh svojih povestih, kjer obravnava konflikt med posameznikom in skupnostjo, na stran skupnosti. Ta skupnost, je imela svoje stroge zakone in svojo moralo. Lazarević, pravi Radović, je bil čustven in konservativen človek in je reagiral na negativne pojave

svojega časa tako, kakor mu je narekovalo njegovo patriarhalno rodoljubje. V svoji mladosti je bil revolucionarno razpoložen in je celo prevajal Černiševskega. Pozneje ni upošteval družbenega razvoja, bal se je, da bi se iz tega ne izcimila kakšna nevarnost za njegovo ljudstvo, ki je po njegovi sodbi zajemalo moralno in gmotno silo iz svoje sredine in lastne preteklosti.

Toda najsi je bila ta zabloda še tako škodljiva Lazarevićemu ustvarjenju — njegove temeljne kvalitete so mu vendar ostale. Te kvalitete pa so zasidrane v humanizmu. In prav humanizem je Lazareviću ohranil toplino in psihološko razumljivost ter mu omogočil emotivnost in umetniško sugestivnost tudi pri slikanju tistih življenjskih prelomov, ki nas danes mogoče ne zadovoljujejo.

Poglavitna Lazarevićeva zasluga je, da je v svojih povestih umel postaviti nekaj resnih družbenih vprašanj. Še važnejše je, da je ta vprašanja v umetniškem pogledu tako zrelo in popolno obdelal, kakor noben srbski pripovednik pred njim. Lazarević je srbsko povest tematično in linearno približal evropski ravni. Osvobodil jo je anekdotičnosti in primitivizma, ki je do njega prevladoval v srbskem pripovedništvu. V tem je njegova poglavitna zasluga.

V srbski povesti ni izrazitejše umetniške osebnosti od Laze Lazarevića. So sicer večji in boljši psatelji od njega, močni talenti, izraziti pripovedniki. Vendar ni niti enega, ki bi s svojo umetniško prepričevalnostjo zasenčil Lazarevićev dar umetniškega prikazovanja.

K izrazitosti njegove umetniške fiziognomije prispeva zlasti umetniški detajl, psihološka, iz stvarnosti prenesena podrobnost, pa konkretnost in natančnost njegovega izraza — njegove umetniške besede.

Pri Lazareviću ne naletiš nikjer na prazno besedo ali frazo; njegov slog je kompakten, jeder, dramatičen, njegova kompozicija je krepko povezana, njegova dinamika kipeča. A vse to so znaki prvovrstnega pripovednika. Lazarevićevo pripovedništvo učinkuje kot resnična neposredna življenjska stvarnost. Takšnih besednih umetnikov kakor je bil pred sto leti rojeni Laza K. Lazarević je malo, kajti tip te vrste pisatelja ne izhaja samo iz elana v pripovedovanju, ampak zahteva vse bistvene lastnosti pravega pisca: sposobnost izražanja, resnično stvariteljsko nadarjenost ter opazovanje in pravilno presojanje resničnega življenja.

St. K.

Slovenska književnost med obema vojnama (1918-1941)

Dr. Anton Slodnjak

FRANCE BEVK je pomembnejši po kvantiteti literarnega dela kakor po kvaliteti zlasti ker je s svojo široko prilagodljivostjo plaval v vseh literarnih tokovih od impresionizma preko ekspresionizma in naturalizma do realizma ter je gnan od resničnega pripovednega daru in dejanske potrebe svoje ožje domovine, od Slovenije po fašizmu odtrgane Primorske, nagromadil v dobrih dvajsetih letih celo malo biblioteko novel, povesti in romanov s sodobnimi in zgodovinskimi snovmi. Tako je ohranil v tem izrazito antinarativnem razdobju naše književnosti zvezo s starejšimi realističnimi pripovedniki in dajal vspodbude in podpore novi generaciji, ki si je okrog leta 1930 zadela nalogo, da postavi svoje literarno delo na osnove realizma.

V nasprotnem literarnem taboru pri sodelavcih svobodomiselnih revij Ljubljanski zvon in Slovan ni bilo tik pred prvo svetovno vojno tiste potrebe po reviziji umetniškega programa, kakor so jo občutili mlajši sodelavci klerikalnega Doma in sveta. Tu je bil pritisk tradicije močnejši in pomenljivo se mi zdi, da v tej dobi ni sodeloval pri Zvonu ne Cankar ne Župančič; prvi se je umaknil v Dom in svet, drugi v brezbarv in iz pridobitnih raz logov osnova Slovan. Kljub temu je čutiti pri nekaterih mladih svobodomiselnih literatih okrog 1910. l. svojevrstno delovanje futurističnega literarne ideologije, dasi ne v formi, temveč v idejnosti, in sicer pri temperamentnem liriku in pripovedniku Vladimiru Levstiku v smislu revolucionarnega protiavstrijskega jugoslovanskega nacionalizma, kar velja tudi za njegovega slovstvenega sorodnika in učenca Antona Novačana in nekatere začetnike iz preporodovskega idejno in formalno revolucionarno organiziranega gibanja srednješolske mladine proti Avstriji in za Jugoslavijo. (Bolj iz francoskih poimpresionističnih struj pa stremi Anton Debeljak v stihih knjige *Sonce in sence* (1920) v nekak poetični imaginizem, v katerem se zliva doživetje psihičnih in materialnih pojavov v prešerno igro podob in harmoničnih zvokov.)

Iz preporodovske generacije je izšel Juš Kozak, svobodomiselni literarni tekmec in protiigralec Preglja, Bevka in celotne dominsvetovske preekspresionistične šole. Kozak je kakor večina njegovih sodobnikov literarni ekletik, človek, ki ga poganjata k literarnemu delu ambicija in duhovni nemir. Na dnu njegovega pisanja čutimo nekakšno lirično zavzetost nad samim seboj. Ta mu hodi prav v polemičnem, memoarskem, esejističnem in glosatorskem delu, ki ga je opravljal zlasti kot dolgotrajni in poslednji urednik Ljubljanskega zvona (1935—1941) in današnje centralne literarne revije Novi svet (od 1945 do 1949). Tudi v nekih partijah njegovih novel in povesti je na mestu, v celoti mu pa kot epiku škoduje. Podoba je, da je prav ona kriva vročičnega doživljanja, v katerem se zvijajo ter motajo osebe njegovih del in mnogokrat on sam med njimi. Kozakovo pripovedovanje deluje na čitatelje, kakor bi se nekdo silil s pripovednim načinom Dostojevskega ob nedoraslem gradivu in nejasni idejnosti. Njegova najzanimivejša dela so roman *Šentpeter* (1924—26), ki bi naj bil ekspresivna slika razkroja rodbinskih in sosedskih vezi ter odnosov v napol obrtniškem, napol kmečkem predmestju ljubljanskih mesarjev, pa jo je pisatelj razvnel z velikanskim ustvarjalnim naporom v vseh nekakšen pandemonium vseh mogočih strasti in hudodelstev, dalje avtobiografski, napol leposlovni, napol opisni esej *Celica* (1932), v katerem nam pisatelj riše zunanja in notranja doživetja v avstrijskem zaporu 1914. l., kamor so ga zaprli zaradi preporodovskega gibanja, ter knjiga esejev, polemik in glos pod naslovom *Maske* (1940), v kateri je Kozak, kakor priča izjava v začetku, poskušal sneti maske zemlji, času, ljudem in — sebi.

* * *

4. *Mojster impresionizma, njegovi sopotniki in najvažnejši učenci.* Oton Župančič je stopil v dobo ekspresionizma s knjigo *V zarje Vidove* (1920), ki je vsebovala že v začetku označene pesmi iz zadnjih vojnih let. V njih je dosegel vrhunec tega, česar je bil zmožen po svoji naturi in umetniški izobrazbi. V njih je izenačil in umiril vsa individualna in socialna nasprotja na temelju velikega, vse njegovo bistvo prešinjajočega prepričanja, da stopa sam dozorel po duši in telesu v zrelo dobo svojega naroda in človeštva. To prepričanje mu je narekovalo absolutno ustrezni besedni in muzični izraz, oziroma se je manifestiralo v njima tako do kraja, da ni bilo spoznati, kaj je prvotno in kaj drugotno. To ustvarjalno zmago je občutil in pripoznal tudi mlajši rod, najbolj iskreno s kritiko Stanka Majcena v Domu in svetu. Toda doba in sloves največjega narodnega pesnika sta bila močnejša kakor ono prepričanje. Župančič se je skušal približati ekspresionizmu, razočaran in notranje premagan se je umaknil v prevajanje Shakespeareja, odkoder se je 1924. l. skušal povzpeti do nove, večje umetniške zmage s tragedijo *Veronika Deseniška*. Silni poizkus je samo delno uspel, in to ne toliko zaradi pesnikove nemoči, kolikor zaradi splošne politične in kulturne razvrvanosti. Pesnik je umolknil in se je oglasil z večjim delom šele čez dobrih deset let, in sicer s ciklom *Med ostrnicami*, ki ga je zložil v želji, da se miselno in snovno pridruži mlači realistični struji, prikazujoči slovensko vas in njene socialne probleme. Da bi mogli razumeti daljnosežnost tega Župančičevega preobrata, si je treba samo poklicati v spomin naslov njegove prejšnje zbirke. Tam je naznačen polet v kres individualnega in nacionalnega življenja, tu trpko razmišljanje o negotovi usodi domače zemlje, starec, ki se oklepa s tresočimi se prsti bilk, ki klijejo iz trte, in skope kraške prirode. Odslej hodi Župančič z mlado socialistično literaturno generacijo skozi boje z okupatorji in skozi domačo revolucijo vse do svoje smrti. Pesniški plod tega razdobja je zbral v zbirki *Zimzelen pod snegom* (1945), deloma so ga dali na svetlo v jubilejni knjigi ob njegovi sedemdesetletnici, ki nosi naslov po njegovi pesmi, prikazujoči njegovo odločitev v letu 1941: Veš, poet, svoj dolg?... Oton Župančič, počaščen ob sedemdesetletnici od vlade LRS z naslovom ljudski umetnik, je s svojim pesniškim delom, ki se boči od prvih ičiličnih, v slogu in duhu narodne pesmi zapetih stihov skozi vse domače in tuje literarne in politične tokove do poslednjih, nebogljenih verzov ob petletki, je najzgovornejša ilustracija naglega in sunkovitega razvoja našega naroda iz kmečkega, patriarhalno mislečega ljudstva v 90 letih prejšnjega stoletja, ko je Župančič začel svojo pesniško pot, do njegove današnje podobe.

(Nadaljevanje sledi)

NOVE KNJIGE:

«Spomini na mladost» je slovenski naslov avtobiografije znamenitega ruskega klasika Leva Nikolajeviča Tolstoja, ki je pravkar izšla pri Mladinski knjigi v Ljubljani. To delo, ki ga je v nasprotju z večino drugih pisateljev Tolstoj zažel pisati kot triindvajsetletnik in ki spada torej med njegova prva dela, je bilo prvotno zamišljeno kot roman v štirih delih. Vendar pisatelj dela ni dokončal in je to tako ostalo trilogija, roman v treh delih, katerega naslovi Otroška leta, Detinstvo, Mladost kažejo razporeditev snovi. Roman Spomini na mladost se odlikuje po iskrenosti izpovedi in umetniški dognanosti ter kaže kljub temu da je bil napisan v prvi dobi pisateljskega delovanja, vse odlike bodočega velikega ruskega pripovednika.

MALA INGRID

Feljton

Boris Pahor

«Ljudje moji, napišite mi feljton!» pravi urednica.

«Kako se to piše? Kaj je to?»

«Zanimivo in živahno, napeto in sveže», pravi.

Potem bi morebiti zgodba o mali Ingrid bila primerna, resna in sveža? Pa sodite vi, povedali jo bomo do pičice, tako kakor je res. O, nič kaj posebnega. Pa saj pravijo, da je življenje samo dolga veriga drobnih stvari, ne? Torej, nekega dne je šel Srečko v urad. Lepo ime Srečko, ni kaj reči, on pa ni bil lep. Pa spet pravijo, da moški ni treba, da je lep; da «prave» ženske nič ne dajo na lepe moške, ker so lepotci baje plehki in dolgočasni. Tako si je tudi Srečko ponavljal, «da bo morda prav zato, ker ni lep, nekoč srečal pametno dekle, ki bo sprejelo njegov nelepi obraz.» Torej je tisti dan stopil v neki urad, ko pa je odprl vrata, bi bil skoraj tresknil z njimi v glavo dekle, ki je šlo mimo po hodniku.

«Malo je manjkalo», je v zadregi rekel; ko da se hoče opravičiti.

«Vse je še manjkalo!» je duhovito odgovorilo dekle in se zasmejalo.

Presneto mu je bila všeč zaradi tistega odgovora. Saj ni bilo nič kaj nenavadnega, a mnogokrat ni važno, kaj človek reče, ampak, kako reče. Važno je tudi, kdo reče. Ona pa je bila čudovito dekle, takšno, ki ima močne kolke, a je vendar gibčno; takšno, ki ni velike postave. Eh, recite kar hočete, a dekleta, ki nimajo velike postave, so dekleta in pol! Zato, ker vse, kar je drugim šlo v višino, se je pri njih zbralo na manjši površini. Nagajive so in nemirne ko živo srebro, ko razbijete termometer. Pri njih pa se nikoli ne vé, kaj kaže njihov termometer, ob njih vam je zmeraj vroče in hladno hkrati, zmeraj vam kipi v prsih in zmeraj kakor mrzla prha na hrbet, ko ležiš na razbeljenem pesku in se sončiš. Pa zraven vsega tega, — podobna je bila Ingrid Bergmanovi! Saj ji zamerijo, da se je zatelebala v Italijana, Bergmanovi, vem, toda kljub temu je imenitno dekle, kaj? Samo škoda, da je tako stasita. No! to dekle, ki jo je Srečko skoraj treščil po glavi, pa ni bila visoka! Majhne postave in podobna Ingrid Bergmanovi!

Mi ne vemo, če je ljubezen zares bacil, na vsak način upamo, da ne bodo proti takemu bacilu nikoli iznašli ne penicilina ne aureomicina. Vsaj Srečko si ni želel nikakega zdravila. Taval je po mestu in zdelo se mu je, da je morje pripravilo najlepše barve zanj in za — malo Ingrid. Potem pa je bil njegov obraz na mah resen: Eh kaj, si je dejal, prav mene je čakala! A vendarle je tuhtal, kako bi jo spet videl. Zdelo se mu je, da ji ima neskončno veliko povedati, kakor da je célo desetletje zbiral besede, ki jih bo izpovedal njej. Zaljubljen pač, to je najbolj na kratko rečeno.

Zgodilo pa se je, da je nekaj dni zatem sedél v čakalnici pri zobnem zdravniku, ko se vrata odpro in vstopi — mala Ingrid! Ej, to niso vsakdanje stvari, videti kar tako na mah in nepričakovano tisto dekle, ki ga imaš pod kožo, ki se ti je razlezlo pod kožo kakor močno vino. To je sreča, boste rekli. Seveda je sreča in takšna sreča ti začne bobnati pod rebri kakor pridušen stroj. Nesreča pa je bila v tem, da je to bila čakalnica zobnega zdravnika. Pri zobnem zdravniku pa je že tako in tako vse sama nesreča, če pa pomislimo, da je Srečko držal usta zaprta, ker ni imel zob v zgornji čeljusti, nam bo vse še bolj jasno o njegovi sreči. Kakor bi rad gledal in nagovoril malo Ingrid, tako je nestrpno čakal, da ga zdravnik pokliče. In ko je šel iz čakalnice, se je oddahnil. To je velika smola za nekoga, ki mu je ime Srečko. Toda videl jo je bil spet in to novo razburjenje je vrelo v njem, da ni čutil niti svedra, ki mu je drdral v ustih.

Toda kaj zdaj?

Hodil je ob obali in skrival z robcem usta, nato je sedél doma za mizo in razmišljal. Naj počaka, da bo imel nove zobe? Eh, lepo je reči: počakaj, toda takale mala Ingrid danes je, jutri je ni. Jutri bo morda že zaročena, če ni že! Saj si je morda prišla samo pregledat zobe pred poroko? Recite mi po vesti, ali niso to strašne muke? Če pa grem in jo nagovorim: videla bo moja škrbasta usta in na mah se bo vse končalo še preden bi se začelo! Tako je modroval Srečko in ne moremo reči, da je bil povsem v zmoti. Tedaj se je odločil: v urad ji bom pisal, je rekel. V čakalnici je slišal njen priimek in ker je bil ves srečen, da se je tega domislil, je bilo njegovo pismo navdušeno:

Gospodična, je pisal, *od tistega hipa, ko je nekdo skoraj loputnil z vrati po vas in ste vi rekli: Vse je še manjkalo, jaz ves čas mislim na to. Zdi se mi, da sem tisti hip razbral ves vaš značaj, duhovit ter samozavesten značaj, in stokrat sem si želel, da bi vas še srečal. Ko ste vstopili v čakalnico zobnega zdravnika in sedli v kot, ste bili kakor nemirna telovadka, ki jo zaprejo v ozek prostor. Gledali ste in se ozirali kakor ponosen jetnik v policijski stražnici; opazovali ste nas, kakor da smo vsi ostali v čakalnici krivci pred vami! In to me sili, da vam pišem. Morda boste hudi name, toda dovolite, da vam rečem, da lahko veselo vriska tisti, ki je vaš fant, če imate fanta; in da so lahko zavidljiva in opravljiva dekleta, ki čutijo, kako ste drugačni od njih. Zelo rad bi vas spoznal.* —

Tako je pisal Srečko, a tedaj mu je nenadoma spet prikukal na dan dvom: Kaj če bi jo res to moje pismo prepričalo? Vse bo padlo v vodo, ko bom odprl usta brez zob, je trpko rekel Srečko in tedaj je napravil veliko neumnost, pripisal je: «*Zelo rad bi vas spoznal, toda tudi če to moje pismo ne bo našlo odmeva, bo ostal v meni vtis o vas nespremenjen, prav tako vas bom cenil, morda še bolj.*»

Ko je vrgel pismo na pošto, se je začelo mučenje, to je bilo kot pri človeku, ki so ga v srednjem veku zavezali na kolo. Bo odgovorila? ne bo? In vse vkup se mu je zdelo zdaj strahovito smešno. Da, osmešil se je! Mala Ingrid bo pomislila: Zakaj mi piše, a me ne ogovori? To se pravi, da je boječ. Boječih fantov pa dekleta nočejo, takšno duhovito in odločno dekle pa manj ko manj! A kaj storiti? Če bi potrpel, da mu zobni zdravnik namesti novo vrsto zob v zgornji čeljusti, bo stvar zastarela in Ingrid se bo po pravici vprašala: Zakaj je čakal toliko časa? Železo je treba kovati, dokler je vroče, pravijo. Moral ji je pisati.

Mala Ingrid pa seveda ni dala glasu od sebe.

Mogoče se je zbala tistega pisma in pomislila, da je pismo nastavljeno past človeka, ki se norčuje. Mogoče je pomislila: čakaj tiček, če praviš, da me boš cenil še bolj, če se ne odzovem, potem bom molčala. Lahko pa je tudi rekla sama pri sebi: če mi piše, kako sem mu všeč in istočasno pravi, da je bolje, če ne uslišim njegove želje, je čudak. In imela je prav, le o zobeh ni vedela ničesar. Kdo ve, verjetno bi se v nobenem primeru ne odzvala a ena možnost več bi vendar bila. Morda pa je mala Ingrid mislila: se bo že še oglasil, če mu je res kaj do mene! A kako naj se Srečko oglasi, če ne more preč njo z zobmi, ki so kakor polomljene grablje!

To, vidite, je vse.

Vse? boste vprašali začudeno.

Pa pomagajte vi, če znate in veste. Dolgih petnajst dni je jedel močnik in petnajst dni je trajalo, da so se Srečku usta pozdravila in da mu je zobni zdravnik vtaknil v usta most. Da, most pravijo takšnim stvarem. Težak je bil in Srečku se je zdelo, da ima podkev v ustih. A še bolj ko most mu je bilo težko zaradi male Ingrid. Zgodilo pa se je še to: da je prav tisti dan, ko je dobil most v usta, moral odpotovati na Dunaj in ga ni bilo mesec dni nazaj v naše lepo mesto. To so presnete sreče, pa ugovarjajte, če hočete, presnete sreče.

In mala Ingrid?

Videl jo je nekega dne na stopnicah prav pred tistim uradom, kjer se je zgodba začela, toda imela je črne naočnike in on je bil zamišljen (mislil je nanjo seveda), tako da se je zavedel, da je ona, ko je že odprla vrata in izginila. Potem jo je še videl v tramvaju. Ona je sedela, on pa je stal in se menil z dekletom, ki je imelo fanta med potniki. A Ingrid seveda ni vedela tega; gledala je Srečka in si najbrže mislila: to je njegovo dekle, ponorčevati se je hotel iz mene. Ko se je tramvaj ustavil, je Srečko izstopil z dekletom in njenim fantom in dekle je šlo domov s svojim fantom! Srečko pa je ostal na ulici in gledal, kako tramvaj pelje proč malo Ingrid .

To je zgodba o mali Ingrid in o Srečku. Če bi jo kje srečal, bi ji Srečko povedal o vsem, tudi o zobeh, ki so bili vsega krivi, Ingrid pa je duhovito dekle in prav gotovo bi se smejala. A videti je, da mu ni usojeno. Iskal jo je po kopališčih, a je ni našel, čeprav je stokrat mislil: to je ona, mala Ingrid. Pa niti tega še ne vé, kako ji je ime! Pa je morda še bolj prav tako: rekel ji je Ingrid in zanj je mala Ingrid. Takó kakšenkrat sam pri sebi reče: moja mala Ingrid si niti zdaleka ne misli, da ji je moj spomin tako zvest. Zraven tega pa si Srečko pravi: Če je zaročena, so mi vsaj razočaranja prizanešena! In tako jo ima dalje rad, čeprav bi bili poletje, jadrnice, pesek in morje vse drugačni ob mali Ingrid.

NOVE KNJIGE:

Med nemškimi književniki, ki se po polomu nacizma uveljavljajo v Nemčiji, zavzema nedvomno častno mesto pisateljica Anna Seghers, katere roman Sedmi križ, smo nedavno dobili v slovenskem prevodu. Anna Seghers je v Nemčiji zaslovela že pred nacizmom, posebno s svojim romanon Tovariši. Predvsem pa je zaradi tega romana morala umakniti se pred nacizmom v inozemstvo, kjer je do nedavna tudi živela in tam napisala več romanov. Med njimi je posebno znan Sedmi križ, ki ga dalj časa tudi naše založbe že je sedaj napovedovale in je končno izšel pri Slovenskem knjižnem zavodu v dobrem prevodu Silvestra Škerlja. V romanu opisuje pisateljica začetek protinacističnega delovanja med nemškim delavstvom ter prikazuje beg sedmih ljudi iz nemškega koncentracijskega taborišča.

Od vasi do vasi

ŠEMPOLAJ

Te dni so razdrli in odpeljali barake ameriške vojaške edinice, ki je bila nekaj let med cesto ob križišču in potjo proti Berjam. Govori se, da je barake kupila neka tržaška tvrdka ter jih odpeljala na Opčine za stanovanja esulom. Mislili in upali smo, da jih bo odkupila naša občina in tako vsaj skromno omilila stanovanjsko krizo, ker bi z barakami preskrbela stanovanje približno osmim družinam.

Šempolajci, Praprotčani, Prečenci in Trnovčani pravijo, če bi morda ne mogli napeljati pri poštni nabiralnici v Šempolaju telefona. Ni to nobena pretirana zahteva, če pomislimo na potrebe, ki se danes javljajo v okviru gospodarskega in ostalega razvoja.

SAMATORICA

Cesta, voda, luč so tri osnovne potrebe, brez katerih si danes ne moremo misliti gospodarskega in drugega napredka. Za časa fašizma se oblast za te naše potrebe ni zmenila, ker smo bili kot vsi Slovenci zapisani med molzno kravo. Od ustanovitve STO smo Slovenci deležni nekaj več razumevanja in pravic. To čuti tudi naša mala vasica. Iz fonda za zimsko pomoč so nam popravili pot z glavne ceste v vas, dobili smo vodovod in v zadnjem času električno razsvetljavo. Te dni pa so pričeli z deli za novo cesto proti Saležu. Izpeljana bo po starem kolovozu, ki vodi od cerkve sv. Urha proti Saležu. Ta pot je res skrajno potrebna za promet v krajevnem in splošnem merilu.

Ljudstvo si razumevanje vojaške uprave za naše upravičene potrebe tolmači z občutki zadovoljstva, češ, da se pravilno ravna po gospodarskem zakonu: «Ti meni, jaz tebi» in obratno. Ni pa umestna, modra in koristna komizformistična samohvala, naj se za vsa izvršena dela zahvalimo županu. To je otroško-smešno. Mar je to izvršil na lasten račun, sam in kot edini župan podeželskih občin?! Kar je pri tem ukrenil, je bila le njegova dolžnost. Bodimo enkrat pametni, resni, razsodni in delujmo složno za naše gospodarske, kulturne in narodne koristi!

NABREŽINSKA OBČINA

Po nekaterih naših vaseh je bila mlatilnica in omlatila skromno količino naše žitne letine. Dvomimo, če bo dosegel pridelek 350 centov ali tretjino nekdanjega pridelka. Takrat so sejali mnogo pšenice in še prej pirjevke, dočim so gospodarji to žito opustili na račun ovsa in ječmena, ker sta gospodarsko bolj uporabna. Pa tudi to vedno bolj opuščajo, ker se ne izplača. Žitarice so za težko in vlažno zemljo, ki je na Krasu na splošno ni, ker je fosfatna rastlina in potrebuje kot vse zrnate rastline razmeroma mnogo fosfora. Ta naši zemlji primanjkuje, ker ni iz fosfatnih rudnin in ji ga z domačim gnojem ne vračamo v zadostni količini. Zato in zaradi pomanjkanja vlage, ne moremo pričakovati dobrih žitnih letin. Te so bile nekdaj boljše, ker niso zemlje tako izčrpavali in ji je pomagala motika. Žito so skrbno opleli. Tudi to je pesem minulih dni, ker ni več razpoložljive delovne sile; kjer ne pomaga opravljati poljskih del strojno orodje, se veliko teh pridelkov ne izplača. Pravilno je torej mnenje tukajšnjih kmečkih gospodarjev, da jim ne ostanejo za njih njive druge kot krmske rastline.

Z ZAPADNE MEJE

Ko sem se pred nekaj dnevi spustil z Grmade v Medjovas in sem se odpočil v vaški gostilni, sem slučajno pogledal v gostilničarjev hlev. Začuden sem obstal pred parom lepih volov kot jih vidiš le redko. Oba enako visoka, debela in težka. Stara sta 4 leta. Ločita se le po barvi. Cenijo jih na 20 centov, kar se po današnji ceni mesu vrti okrog enega milijona. Vidi se, da so Medvejci še vedno dobri živinorejci, za kakršne so vedno veljali. Tudi na Krasu je mogoče zrediti lepo živino. Seveda bi naši hlevi imeli še lepšo, če bi se posvetili bolj smotrni reji. Od tega bi imela koristi tudi zemlja, ki je tako lačna naravnega hlevskega gnoja ali organskih snovi.

Na poti proti Štivanu me je domačin opozoril na novo ribiško naselje ob Timavu, češ: «Vidite one-le hiše? Tam nam hočejo po vsej sili zabiti klin. Ne vem, kaj vse nameravajo zgraditi, a eno je gotovo: kar je in še bo, je in bo naš sovražnik. Niemu na ljubo hočejo razlastiti našo zemljo. Za njih so sredstva, oni dobijo vso pomoč, a mi zaman beračimo drobtine. Tako razumejo italijanski zagrizenci naše pravice. Pozor pred njimi in niti ene jim ne verjite! Niti ene!» je še enkrat ponovil in razburjeno zamahnil z roko.

Štivan. Velikanski cestni promet in čudno, da ni v vasi nesreč. Če bi mi na meji registrirali to premikanje in malo globlje vanj pogledali, bi najbrže prišli do velikih zanimivosti. Soditi je, in tudi domačini so tega mnenja, da bo prometna «štorija» tja do 15. oktobra še bolj zanimiva. Preprost človek vidi večkrat mnogo dlje kot šolan. Samo besedo ondotnega delavca: «Vode Timava se ne da zaustaviti ali zamašiti. Tako ni mogoče uničiti naroda — nas Slovence. A fašizem nas hoče. Pravim, da nas hoče, ker je še živ. Samo drugo si je našemil. Mi dobro poznamo njegovo mačjo dlako: njegovo zvitost in bratenje z vsemi in vsem, kar je nam sovražno. Zato bodimo pametni, razsodni, enotni, kot smo bili v času borbe. To povejte vsem!»

ŽENA · ZDRAVJE · DOM

Stanovanjski problem-problem tržaških mater

Največji sen vsakega mladega dekleta pred poroko je vedno lepo stanovanje, v katerem bi si lahko po svojem okusu uredila svoj dom. Pa se vprašajmo, koliko deklet lahko upa danes, v tej težki stanovanjski krizi na uresničenje svojih sanj? Mislimo, da zelo malo. Le redke so namreč tiste, katerih starši razpolagajo s takšnimi denarnimi sredstvi, da jim lahko kupijo ali poskrbijo stanovanje, za katerega so plačali težke milijone; mnogo več jih je takih, ki si le s težavo služijo vsakdanji kruh in ki si še zdaleč ne morejo misliti, da bi lahko prišle do skromnega stanovanja, za katerega bi morale dati najmanj nekaj sto tisoč lir.

Tako ostaja želja po lepem stanovanju le sen, ostaja pa mnogokrat neuresničljiv tudi zakon in s tem tudi vsi načrti, ki si jih mladi ljudje tako radi postavljajo.

In vsega tega je kriva stanovanjska kriza, ki jo pri nas odpravljajo z raznimi ukrepi, a je seveda nikoli ne odpravijo. V zadnjem času so sicer zgradili precej stanovanjskih poslopij, toda večino po privatni iniciativi, kar pomeni, da so stanovanja le težko dosegljiva navadnim smrtnikom.

Napravili so tudi nekaj občinskih stanovanjskih poslopij, toda ta so takoj zasedle družine, ki so čakale leta in leta na primerno stanovanje.

Toda pogled v nekatere izmed teh občinskih stanovanjskih poslopij, je naravnost obupen. Najbolj pa prav gotovo pogled v stanovanja na Kolonkovcu, ki so bila zgrajena sicer z naravnost olimpijsko brzino, toda tako malomarno in površno, da postaja prebivanje v teh prostorih naravnost nevzdržno.

Zamislimo si, da morajo prebivati v takih stanovanjih, ki niso samo majhna in vlažna, temveč tudi s kamenitim podom družine z že odraslimi, a mnogokrat s prav majhnimi otroci.

Razumljivo je zato, da zanima rešitev stanovanjskega problema predvsem tržaške matere, ki so že ob neštetih prilikah zahtevale od odgovornih oblasti, da ukrenejo vse potrebno, da bi lahko tudi revnejše družine dobile primerno stanovanje. Toda do sedaj prave rešitve še ni bilo in vprašanje je tudi, kdaj bo do te prišlo.

Nova stanovanja, ki jih gradijo na Kolonkovcu bodo po izjavah odgovornih krogov bolj sončna in zdrava. Tudi če bodo odgovarjala vsem zdravstvenim zahtevam, jih bo še vedno premalo. Dobili jih gotovo ne bodo mladi zaročenci, ki čakajo s poroko samo zato, ker ne morejo dobiti stanovanja.

Ker pa imajo ti pravico, da si uredijo svoj dom, bi bilo potrebno graditi tudi takšna stanovanjska poslopja, ki bi bila na razpolago tudi za manjše denarne vsote, torej za vsote, ki jih zmorejo tudi revnejši sloji.

POT K USPEHU

Vse življenje sili v rast in čim bolj se mi te rasti zavedamo, tem bolje je za nas. Nujno pa je, da iz svoje zavesti odstranimo vse skrbi in da zavzamemo do sveta pravilen odnos.

Ne smemo torej pustiti, da nas okoliščine spravijo iz ravnotežja. Vsakdo je sam kriv, če ga razvoj dogodkov privede tja, kamor ne želi. Kdor se torej bori zoper zunanje okoliščine, izhaja s stališča, da prihajajo neprijetnosti od zunaj, medtem ko izvirajo vse iz naše notranjosti. Vse namreč, kar se okrog nas dogaja, ima svoje poslednje vzroke v nas samih. In ne odloča doživljaj sam po sebi o našem bodočem življenju, temveč način, kako mi neki dogodek doživljamo. Niso odločilne torej okoliščine, pač pa naše gledanje na svet.

Kaj moramo torej napraviti, da bomo srečni? Vsak dvom v zmago, vsako skrb v bodočnost in strah pred raznimi dogodki moramo odstraniti iz svoje notranjosti, kot da ne spada k nam ter gledati življenje tako kot je, kot nekaj, kar služi naši sreči.

Kako občuduje množica, tistega, ki se dvigne iznad nje in vtisne milijonom ljudi pečat svoje osebnosti, svojega duha in volje. Do take višine se vzpne samo človek, ki se zaveda svoje prave veličine, sile in znožnosti in ki ima pogum vladati svet s svojim jazom. Kot veliki ljudje, tako lahko vsak izmed nas postane ob pravilnem odnosu do življenja močnejši, vplivnejši in s tem vrednejši član skupnosti. Dajmo prostora samo pozitivnemu mišljenju. Postavimo vsakemu «ni mogoče» pogumno nasproti: «morda bo šlo», «je mogoče», «bom, moram doseči», tedaj se bomo priučili z lastnimi silami premagovati ovire. Ker v nas je sila, da premagamo vsako zapreko, samo važno je, da se tega zavemo.

Sreča in uspeh se nam morata zdeti nekaj samo po sebi umljivega. Ne smemo se več čutiti kot trabant, ki prejema svetlobo od drugih zvezd, temveč kot sonce, ki ustvarja svetlobo iz lastnih sil in daje vsem bitjem in stvarem okrog sebe svetlobo, barvo, pomen, smisel in življenje!

Čim uvidimo, da je nujno, da drugače gledamo na svet kot doslej, tedaj bodimo prepričani, da je že nastopil pravi trenutek, da spremenimo svoj način življenja. Doslej smo se spraševali, ali se sploh izplača živeti in se mar ne trudimo zaman. Zdaj pa boš spoznal, da je tako mišljenje napačno. Ni važno, v kakšnem položaju si, odslej pričenjaš z novim življenjem. Ni važno, kako daleč si krenil s prave poti, odslej se ti bo življenje kazalo v vedno bolj harmonični luči in neprijetnosti bodo bolj in bolj izginjale.

Ni bistveno torej, kakor smo že zadnjič dejali, kakšen obraz ti kaže življenje, važno je, kako ti nanj gledaš. Če se boš z nevoljo lotil vsakega dela, boš kmalu imel dovolj vzroka, za jezo. Če boš pa prijazno gledal svet in na vsa dogajanja okrog sebe, ti bodo ljudje prijazno prihajali nasproti in ti pomagali k uspehu.

(Nadaljevanje sledi)

Lepo razvedrilo tudi za dekleta.

MODNI POMENKI

Saj jih je še mnogo, ki se šele sedaj odpravljajo na počitnice. Tistim na ljubo in pa tistim, ki že mislijo na jesen, bomo danes govorili o plaščih in oblekah, primernih za potovanje.

Ali je sploh potreben plašč na poletnih počitnicah? Da, vedno: tudi ob morju se zgodi, da nastaja nenaden hlad. Sedaj pa hitro na delo.

Širok, udoben plašč svetle rjavo-rumene barve je videti kot da nima nobenih šivov. Ta vtis dajejo široki, tričetrtinski kimono rokavi; posebnost predstavljata žepa, vogalno prišita na plašč. En vogel se podaljšuje v širok pas, ki se zapenja zadaj ter daje plašču odlično športno linijo.

Dve muhi na en mah ubijemo, ako si izberemo preprost plašč z nizko všitimi rokavi, katerega lahko poljubno obračamo. Na eni strani je iz temnejšega, lahkega volnenega blaga, na drugi pa iz svilenega debelega šantunga v svetli barvi. Barvne kombinacije: rdeče-modro, rjavo-svetlo-rjavo, črno-belo, modro-rumeno in tako dalje po lastnem okusu ter v skladu z oblekami, ki jih imamo. Saj res, kaj pa denemo pod plašč? Človek bi lahko razširil roke ter rekel: «Kar hočeš!»

V vročini kakšno veselo poletno obleko žive barve. Na primer takšno kot jo vidimo na skici: ob strani je zapeta z gumbi, pod njo pa se skriva kopalna obleka. Zraven nosimo zelo odprte sandale, ali pa, glede na plašč, poletne čevlje z visoko peto. Visoki postavi se poda živo, črtasto krilo z enobarvno široko izrezano bluzo.

Klasična obleka za potovanje je kostim, ki je tokrat iz debelega lanenega platna. Kroj je preprost, vendar zelo mladosten. Tak kostim nam služi tudi za prve jesenske dni.

Sonja Mikuletič - Palme

BRAZDE NAŠIH KMETOVALCEV

ČRNA RJA - HUDA BOLEZEN VINSKE TRTE

Naši vinogradniki že prav dobro poznajo strupeno roso ali peronosporo in trtno plesen ali oidij, dve najhujši bolezni, ki napadata domačo vinsko trto. Zaradi tega ju tudi na splošno prav uspešno zatirajo in so škodo, ki jo povzročata ti dve bolezni, razmeroma že zelo omejili, odkar imajo vinogradniki po vojni zopet na razpolago dovolj modre galice in žvepla.

Želimo seznaniti naše vinogradnike še s tretjo boleznijo, ki tudi večkrat močno napada vinsko trto in povzroči lahko prav znatno škodo v vinogradu, zlasti na grozdju. To bolezen imenujemo Slovenci «črna rja trte» in je še najbolj poznana pod angleškim imenom «Blak-rot».

To bolezen so najprej opazili v Severni Ameriki, in sicer je tam že leta 1848. napravila veliko škodo. Od tod so jo po mladih trtah in semenu preneseli na Francosko, kjer se je pojavila že leta 1885. Iz Francije se je potem razširila več ali manj po vseh vinogradnih krajih Evrope. Italijani imenujejo črno rjo «marciume nero della vite», ali na kratko tudi «mal nero».

Črna rja napada vse zelene dele vinske trte, zlasti pa jagode na grozdju, ki ga včasih tudi popolnoma uniči, posebno kadar v poletnih mesecih pogostoma dežuje.

To bolezen na trtah povzroča drobnogledna glivica, ki se pojavi na listih trte lahko že konec pomladi. *Glivica zajedavka naredi na listu prav majhne, okrogljaste maroge ali pege, ki merijo v premeru večinoma 2-3 milimetre, in so rjave barve ter se vidijo enako na obeh straneh lista. Te maroge so posejane po vsej svoji površini z gostimi, prav drobnimi črnimi pičicami, s katerimi se glivica črne rje razmnožuje in jih imenujejo piknide.*

Čeprav so videti maroge po barvi in sestavi kot suh in odmrl del lista, vendar prav poredkoma razpokajo ali se potržejo.

Na grozdnih jagodah se bolezen pokaže vedno le nekaj časa pred začetkom zrejanja, ko dosežejo jagode nekako velikost graha. Napadene jagode dobijo v začetku okrogljaste in rjavkaste maroge s premerom komaj nekoliko milimetrov, ki se pa hitro povečajo in že v dveh dneh popolnoma spremenijo celo jagodo. Površina jagode ostane spočetka še gladka, toda njeno notranje meso postane mehko in gobasto ter mnogo manj sočno kot v zdravih jagočah. Napadene jagode so videti kot oparjene. Potem se njihovo površje zgubanči, potemnijo, in sicer najprej na mestu, kjer je glivica napadla jagodo. S površja se izpahnejo črne pičice, piknide — kakor iz listnih marog — ki se prav hitro razmnožijo. V nekaj dneh se napadene jagode popolnoma posušijo in počrnijo; naposled pa odpadejo skupaj z grozdom.

Črna rja navačno ne napade vseh grozdov ene trte in niti ne vseh jagod istega grozda; večinoma najprej le posamezne jagode brez določenega reda. Na istem grozdu lahko vidimo poleg zdravih jagod tudi napadene jagode v različnem razvoju bolezni. Tudi ne napače ta bolezen vseh grozdov na isti trti.

Kakor smo že omenili, se loti črna rja tudi drugih delov trte, ne le listov in grozdja. Čeprav bolj redko, vendar napada tudi pecije in žile, grozdne hlastine in celo mladiko. Da so ti deli trte oboleli, spoznamo po tem, da se na njih prikažejo bolj podolgovate kot široke pege, ki so umazane barve, in iz katerih se izpahnejo kmalu že poznane pičice. Te so na teh obolelih delih trte razmeroma bolj redko posejane kot na listih in jagodah.

Črna rja ali Blak-rot se je marsikje tudi v naših vinogradih že letos pojavila in naravno je, da se močno razširi, zlasti še v bolj vlažnih legah in tudi drugod, če bomo imeli tako pogosto deževno vreme, čeprav z razmeroma šibkimi padavinami. Zaradi tega je potrebno, da naši vinogračniki posvetijo tudi tej hudi bolezni posebno pozornost in preprečujejo njen pojav in njeno širjenje.

Kot najuspešnejši pripomoček proti črni rji se je izkazalo pravočasno, preventivno in pogosto škropljenje z močno, tri ali celo štiriodstotno bordoško brozgo. To moramo pripraviti enako kakor za zatiranje strupene rose ali peronospore, le da porabimo za črno rjo na vsakih 100 litrov vode 2 do 3 kg modre galice in tudi dva do trikrat toliko gašenega apna, kot za brozgo proti strupeni rosi trte. Pri škropljenju s to močno 2-3% bordoško brozgo moramo paziti, da poškropimo prav dobro vse že dobro razvito grozdje in druge dele trte. Ne smemo pa s tako močno brozgo škropiti nežnih trtnih poganjkov in drugega sadnega drevja, zlasti ne breskev, ki so navadno po vinogradih, ker bi ta brozga «osmodila» njihovo listje in poškodovala drevesa.

A. Č.

CEPLJENJE v speče oko

V oko cepimo dvakrat v letu: spomladi v poganjajoče, julija in avgusta pa v speče oko. Spomladi cepljeno oko požene še v istem letu, julija in avgusta pa ostane čez zimo speče in požene šele prihodnjo pomlad. Spomladi ne smemo cepiti prej, preden ne postane drevo sočno; poleti pa ne kasneje, ko drevo zgubi sok. Najboljši čas za cepljenje v speče oko je tik pred to dobo. Če cepimo poleti prezgodaj, požene oko že do jeseni in slabo; tudi poganjek se pozimi posuši.

Preden začnemu cepiti, si naberemo potrebnih cepičev. Te narežemo na drevesih dobrih, plemenitih in poznanih vrst. Upoštevati pa ne smemo samo vrste, ampak tudi rodovitnost drevesa, od katerega hočemo vzeti cepiče. Zato je pogrešeno rezati cepiče od mladih dreves, ki niso še rodila. Za cepiče porežemo zdrave poletne poganjke z lepo razvitimi in spečimi očmi. Ko smo nabrali cepičev, jim odstranimo liste, pustimo jim pa 1 do 1 in pol cm peclja ob očeh. V primeru, da nabranih cepičev ne rabimo takoj, jih zavijemo v mokro cunjo in jih do uporabe hranimo v hladni kleti.

Cepljenje izvršimo tako-le: Z ostrim nabrušenim nožem napravimo z noževo ostjo na glavnem lubu na mladiki zarezo v podobi črke T. Nevpična črta (e—f) bodi 2 in pol do 3 cm dolga, povprečna (c—d) pa do 1 in pol cm. Zarezi naj segata le do lesa, zlasti povprečna ne sme biti globoka, ker je podlaga tenka, se rada zlomi. Ko smo to zarezo napravili, izrežemo oko tako-le: V levo roko primemo cepič, v desno pa cepilni nož. Nato napravimo približno 1 do 1 in pol centimetra nad očesom plitvo povprečno zarezo (a). Enako zarezo (b) in v isti razdalji napravimo tudi pod očesom. Nato nastavimo nož (ploskev) ob mladiki nekoliko više nad gornjo zarezo in začnemo rezati navzdol do nje zareze. Zaradi teh zarez se loči oko s koščkom lesa in luba v podobi dveh do treh centimetrov dolgega ščita (h in g), od mladike. Sredi tega ščita je oko s koščkom peclja. Tedaj nekoliko dvignemo z nalaščenim hrbtom cepilnega noža lub na obeh straneh zareze T na divjak in poriemo ščit z očesom v to zarezo tako, da se bo njegov zgornji konec dotikal povprečne zareze črke T. Nato povežemo cepljeno oko z gumijevim trakcem. (Glej sliko!).

Nekateri odstranjujejo košček lesa, ki je ostal na spodnji strani ščita. Vendar to ni potrebno in utegne celo škodovati, ker se večkrat dogodi, da z odstranjevanjem tega lesa oko poškodujemo. Ta les v ščitu prav nič ne škoduje. Seveda ne sme biti preglobok in preširok; zgornja prečnica na ščitu bodi nekoliko širša od spodnje. Drugi zopet delajo veliko napako, da takoj po cepljenju odrežejo cepljeno mladiko nad očesom. To je zelo pogrešno, ker v tem primeru oko gotovo požene in ne ostane speče čez zimo. Če to storimo pri breskvi, ga gotovo zalije smola. Cepljenje v oko se zelo rado prime. Pozna se že v osmih do desetih dneh po izvršenem cepljenju. Ako se je oko sprijelo, odpade pecelj, čim smo se ga dotaknili. Če pa ne odpade, smo pa lahko gotovi, da se oko ni prijelo.

Tri tedne po cepljenju odstranimo povezo in prihodnje pomladi odrežemo divjake nad očesom.

Kmetovalec v avgustu

POLJEDELSTVO: V tem mesecu nadaljujemo z mlačvo. Kdor ni že ob žetvi odbral najlepšega klasja za seme, naj to stori sedaj, ko mlati. Najlepše klasje naj se mlati posebej. Le od zdravega, od zrelega, polnega in težkega zrna lahko pričakujemo dober pridelek. Podobno kakor žito odbiraj tudi razna druga semena. Kdor ni še posejal repe, naj se podviza, da ne bo prepozno. Za setev rdeče detelje je najprimernejši čas v tem mesecu.

Na njivi kopljemo krompir, ki ga moramo shraniti v suhih shrambah. Tam, kjer sadijo po krompirju zelje, je že izkopan. Če njiva ni posebno dobra, pognojimo z nitratom, da se bo zelje hitreje in bolje razvijalo. Tudi repi lahko pognojimo z nitratom, če nismo dali krompirju dovolj gnoja. Kalcijevega nitrata potrebujemo 1 kg na 100 kv. m. Ni treba še posebej pripominjati, da moramo ob taki suši kot je letos, zelje kot repo zalivati.

Cinkvantin naj ima vedno zrahljano zemljo, da se bo hitreje razvijal. Ker ima od setve do zorenja le kratko dobo, zahteva dobro gnojeno zemljo. Vsak kg nitrata se nam dobro izplača.

ŽIVINOREJA: Odvažajmo vsak dan iz hleva gnoj! Gnojnica naj se ne zbira v hlevu, ako hočeš imeti zdravo in lepo uspevajočo živino. Pri krmi pazi na to, da ne bo prišla živina razgreta k jaslim. Sveže krompirjevice tudi ne dajaj živini, ako se hočeš izogniti napenjanju. Ob veliki vročini ne puščaj živine na pašo, niti z njo ne vozi in delaj. Razgrete živali napajaj šele tedaj, ko so se popolnoma ohladile. Kdor še ni cepil proti rdečici, naj ne odlaša. Prav tako naj dajo gospodinje cepiti kokoši proti davici.

VINOGRADNISTVO: Škropilnico bomo za letos lahko že odložili, jo očistili in jo shranili za prihodnje leto. Ne bomo pa še odložili žveplalnika, kajti vsaj še enkrat bomo požveplali grozde z žveplom, ki mu bomo dodali 20 do 30 odst prahu «Caffaro», ker je ravno v tem času nevarno, da napadata grozde strupena rosa in pa oidij-grozdna plesen. Škropilnico shranimo v kleti, če ni prevlažna. V suhem prostoru je tudi ne smemo hraniti, ker popokajo gumijasti deli.

V tem mesecu je treba predvsem opleti plevel, ker poznеje ni priporočljivo delati v vinogradu. Nekateri vinogradniki vzdigujejo rozge in izpostavljajo grozde soncu, češ da bo bolje dozorelo. To ni potrebno, ker grozd dozori v senci prav tako kakor na soncu. Samo trtno listje mora biti izpostavljeno soncu.

Drugo važno opravilo v vinogradu je zaznamovanje poganjkov, od katerih bomo, ko bo čas, odrezali cepiče za cepljenje trt.

SADJARSTVO: Se je čas, da cepimo sadno drevje na oko. V avgustu dozori poletno sadje. Obiraj ga ob pravem času, previdno in skrbno, da ne poškoduješ drevja. Odpadlo in črvivo sadje pridno in večkrat pobiraj, da iz njega ne izleze jo molji, ki gredo na drevo prezimovat. Ako se je na breskvah, češpljah in češnjah pojavila smolika, okoplji okrog takih dreves in pognoji jim z apnom. Smolo obriši s cunjo in rano operi. Nato napravi čez rano nekaj podolgastih zarez, globokih do lesa.

KLETARSTVO: Velika vročina je zelo škodljiva vinu. Klet naj bo podnevi zaprta, a v hladnih urah jo odpiraj, da se prezrači. Sumljivemu vinu, za katerega je nevarno da se skisa, dodamo na vsakih 100 litrov 10 gramov kalijevega bisulfita. Klet dobro pometemo in pobelimo, pokvarjeno posodo popravimo. Splošno mora vsak pameten kletar že v tem mesecu misliti na trgatev in pripraviti potrebno, da ne bo v zadnjem hipu letal od kovača do sodarja.

VRTNARSTVO: Nadaljuj z deli kakor v mesecu juliju. Sej jesensko korenje, motovilec, zimsko spinačo in navadno solato. Proti koncu meseca, lahko seješ zgodnje zimsko zelje. Odberi za špinačo bolj zavetne lehe in pripravi jih tako, da bo proti jugu obrnjena stran nekoliko nižja od severne. Pred setvijo zemljo dobro pognoji. Presajamo še vedno lahko navadno solato, zimsko endivijo in zimsko redkev.

Zeleno odgrni, ji odstrani gornje korenine in zalij je ob deževnem vremenu z gnojnico. Zatiraj gosenice na zeljnatih rastlinah in repi. Rastline pridno okopavaj, posebno še letos, ko pritiska vročina in suša. Če vidimo, da napada paradižnike peronospora, jih poškropimo z apneno bakrenо brozgo.

ČEBELARSTVO: Kdor ni peljal svojih čebel na pašo, mu bodo čebele v tem mesecu lenarile in trosile svojo zalogo! Čebelar naj odstrani medišče, če tega še ni storil. Če pusti medišče še nadalje v panju, se naselijo v nezasedene satnike molji in drugi škodljivci. V krajih kjer pričakujemo paše na ajdi, skrbimo, da se ohrani število čebel! Če imaš slabiča v čebelnjaku, pa ga misliš ojačiti ali pa porabiti pozneje za pojačenje drugih družin, zmanjšaj panju žrelo, da ne bi hodile vanj ose in sršeni. Če imaš kaj opraviti z medom, ne raztresaj ga, da ne privabiš roparjev, ki so v tem času zelo nadležni. Sedaj je zadnji čas, da si preskrbiš dobre matice.!

ZDRAVNIK

VIDOV PLES

Vidov ples ali vidovica — ali kakor zdravniki učeno pravijo chorea minor — je obolenje osrednjega živčevja, bodisi zaradi okužbe, bodisi zaradi zastrupitve možgan. V srednjem veku so imenovali Vidov ples plesno besnilo, ki so ga zdravili tako, da so romali h kapeli sv. Vida v Ulmu na Nemškem. Od sedemnajstega stoletja dalje uporabljajo to ime v današnjem smislu.

Za to bolezen so značilne motnje v gibanju in spremembe v duševnosti. Horeatično gibanje je označeno po tem, da se nekatere mišice ali mišične skupine nehote krčijo in da je pri hotnih gibih sodelovanje mišic moteno. Če hoče bolnik izvesti določen gib, na primer prijeti se za glavo, tedaj se bo gib rok izvršil zelo pozno ter ga bodo spremljala razna nehotna gibanja v druge smeri, tako da je videti kot bi bolnik hotenega giba sploh ne mogel izvršiti.

Ko je bolezenska slika jasno izražena, vidovice skoro ne moremo zamenjati s kako drugo boleznijo. Oboleli otroci se stalno zibljejo. Groteskna mimika obraza se spreminja v najrazličnejših oblikah do najbizarnejših grimas. Čudno obračanje glave, zmikavanje ramen, neurejena hoja ter sunkovito metanje nog spadajo med značilnosti obolenja. Vedno so prizadeti obraz, ramena in roke, neredko se dogaja, da napade mišični nemir tudi trup in noge. Tedaj je nemogoče, da bi bolnik mirno sedel, hodil ali stal. V težkih primerih otroci ne morejo sami jesti, se obleči, niti sleči, celo govor odpove. Bolnik se na vse pretege trudi s čudnim spakovanjem, vendar ne more spraviti iz sebe nobene razumljive besede. Seveda ne nastopi tako stanje takoj, ampak se izoblikuje šele polagoma. Često se zgodi, da starši še ničesar ne vedo o bolezni ter kaznujejo otroka, ki je nespretno pozdravil, spustil krožnik na tla ali pa je nespotljivo pačil obraz. Ne vedo pač, da so to prvi znaki Vidovega plesa. Tudi raztresenost in nepazljivost v šoli, cmerikanje, zamišljenost, razdražljivost ali duševna preobčutljivost, kakor tudi trma so včasih samo začetni znaki vidovice.

Mišice se pričnо običajno krčiti na enem delu telesa in polagoma še na drugih. V miru in spanju se bolnik popolnoma pomiri, nehotna gibanja pa se pojavijo posebno močno pri vseh hotnih gibih ter pri telesnem ali duševnem razburjanju. Mišičje pa ni, kot bi morda pričakovali, krčevito napeto, temveč je popolnoma normalno napeto. Bolezen ne napada nehotnega mišičevja, zato mehur in danka pravilno in v redu delujeta, pač pa že zgodaj opažamo drugačen način dihanja. Če bolniku rečemo, naj globoko zadihne, tedaj se trebušne stene ne izbočijo, temveč jih bolnik potegne vase. Prepona se torej ne dvigne kot pri normalnem vdihu navzdol, temveč ostane prižeta na pljuča. Pri vidovici redno opažamo lahko povišanje temperature. Na srcu se pojavijo okvare, ki vodijo kasneje do trajne srčne napake.

Po nekaj tednih ali mesecih se mišični nemir izboljša tako, da nastopi najkasneje po treh ali štirih mesecih ozdravljenje. Običajno bolnik popolnoma ozdravi, vendar se tudi dogaja, da se bolezen ponovi. Ozdraveli bolniki kažejo navadno nekaj let lažje spremembe v svojem značaju.

Vidov ples nastopa najbolj pogosto pri otrocih med sedmim in dvanajstim letom, pred četrtim letom bolezen skoro ne nastopa. Deklice obole za vidovico pogosteje kot dečki. Vzroka bolezni z gotovostjo še ne poznamo, vendar je značilno, da se javlja skupno z revmatizmom tako, da jo nekateri celo imajo za posebne vrste otroškega revmatizma. Vsekakor govorijo raziskovanja o vzroku te bolezni za to, da povzročajo vidovico posebni povzročitelji in njih strupi, ki s svojim škodljivim delovanjem delujejo na določene dele v možganih ter tako povzročajo bolezenske motnje v gibanju. Poleg opisane infekciozno-takšične vidovice poznamo še tudi prirojeno, ki je pa neozdravljiva.

Pri zdravljenju Vidovega plesa je telesno in duševno mirovanje bistvenega pomena. Bolnik mora ostati v postelji vse dotlej, dokler glavni znaki bolezni ne izginejo. Hrana bodi pretežno rastlinska ter dovoljna. Mlačne kopeli ter topli suhi obkladki bolniku tako zelo koristijo, da so zdravila navadno nepotrebna.

S. S.

NASVETI

Prhaj na glavi odpravimo s tekočino, ki sestoji iz 100 g salmiaka in 100 g glicerina. Vse to dobro zmešamo v steklenici; s tekočino si namažemo glavo enkrat tedensko, na kar si jo z mlačno vodo izpiramo.

* * *

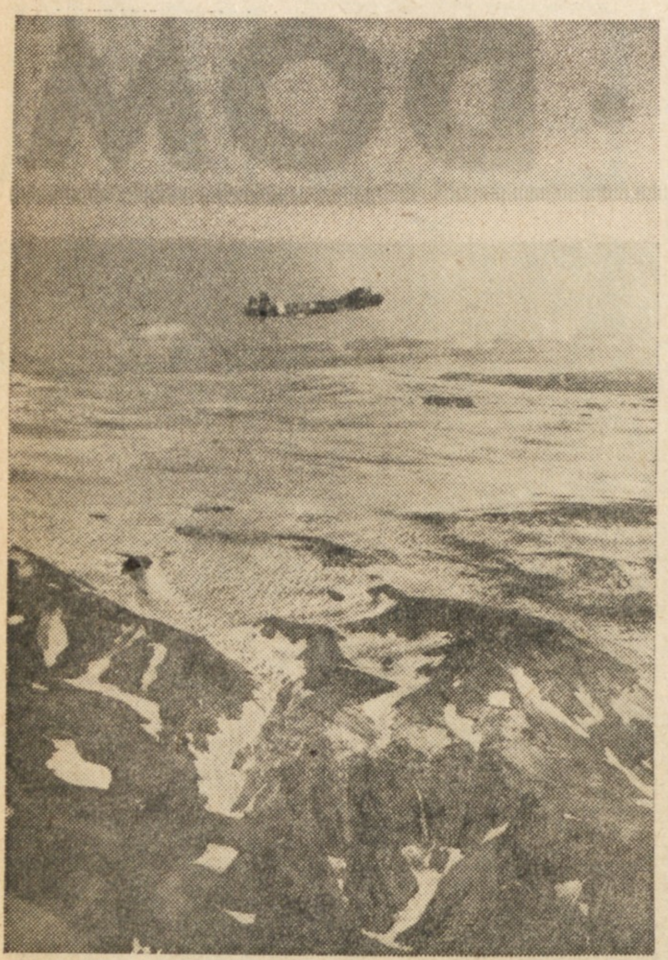
Otrokom, ki nemirno spijo, damo zvečer pol skodelice sladkega kamiličnega čaja. Prav tako pomiri živce nožna kopel v kamilični vodi.

* * *

Proti glavobolu zelo koristi zelena, ki jo skuhamo v juhi.

* * *

Če smo hripavi ali če nas boli grlo, napravimo si okoli vratu obkladke iz narezane čebule. Čebula mora priti na kožo, okrog pa si ovijemo še volneno ruto.

Slika nam kaže letalo, ki se na svojem poletu z Alaske na Severni tečaj vrača na svoje oporišče v Manbyju. Letalo je napravilo pot 3553 milj ne da bi pristalo

PTIČI IN ZNAMKE

FILATELIJA

Prav tako kot imamo znamke, ki prikazujejo lepote narave in ostale naravne motive, imamo tudi znamke, na katerih so naslikani izključno ptiči. Ta živalska vrsta je močno zastopana na znamkah vseh kontinentov, posebno še na znamkah prekomorskih dežel. Evropske države slikajo ptiče na svojih znamkah le, kadar jim to narekujejo razne politične in državne potrebe. Po večini vidimo naslikane razne enoglave ali dvoglave orle, ki nam povedo, da ima dotična država orla v državnem grbu. Zakaj je prav orel izbran za ta posel, ni težko dognati; orel predstavlja kralja ptic in vladarji so si ga v preteklih časih izbrali v svoj grb, da bi s tem pokazali svojo vzvišenost nad ostalimi zemljani. V zadnjem času pa je orlova osebnost propadla in njegovo mesto je zavzel nov ptič, ki nam prikazuje novo modo tudi pri teh živalih. Ta novopečeni ptič je takoim. golob miru. Vidimo ga že na švicarskih znamkah iz leta 1932 ob priliki Konference za razorožitev, ki je takrat zasedala v Ženevi. Kakšno razorožitev je prinesla, smo imeli priliko videti v drugi svetovni vojni. Zadnje čase pa se je ta golob pojavil v obilnem številu na sovjetskih in na znamkah vzhodno-evropskih satelitskih držav. Škoda je le, v tem, da ne vemo, ali so bili tudi na kitajskih in severnokorejskih znamkah upodobljeni Picassovi golobi, seveda pred sedanjo vojno.

Da se vrnemo k ptičem, ki nimajo lastnosti, da bi preprečevali vojno ali ukazovali drugim, omenimo le nekatere znamke, kjer vidimo naslikane druge ptiče. To so nekatere znamke cone B, kjer imamo petelina in laboda, dalje golobe, ki nimajo nič v zvezi z mirom na znamkah Japonske in otokov Ryu-Kyu, papige na znamkah Liberije in Guatemale, laboda na znamkah Liberije in razne eksotične ptiče na znamkah Severnega Borneja, da niti ne omenjamo drugih.

Letos pa je Poštna uprava Angole v Afriki dala v promet novo frankovno serijo, kjer so naslikani razni eksotični ptiči, ki živijo v koloniji. Poleg vsakega ptiča je tudi latinsko ime. Ptiči so naslednji: Melierax Mechowi na znamki za 5 centavov, Coracias Spatulatus na 10 cent., Theratopius Ecaudatus na 15 cent., Merops Apiaster na 20 cent., Ceryle Maxima na 50 cent., Buccanodon Anchietaz na znamki za 1 Angolar, Anastomus Lameiligerus na znamki za 1,50 Angolares, Bucorvus Cafer na 2 Ags, Rhynchops Flavirostris na 2,50 Ags., Astur Polyzonoides na 3 Ags., Otis Cafra na 3,50 Ags., Oriolus Notatus na 4 Ags., Urolestes Melanoleucus na 4,50 Ags., Lamprocolius phoenicopterus na 5 Ags., Heteropsar Acuticaudus na 6 Ags., Urobrachya Bocagei na 7 Ags., Alcedo Semitorquata na 10 Ags., Eurocephalus Anguitimens na 12,50 Ags., Nescichla Gutturalis na 15 Ags., Lophoceros Elegans na 20 Ags., Cinnyricinclus Verreauxi na 25 Ags., Chlorophoneus Sulfurespectus Modestus na 30 Ags., Serpentarius Serpentarius na 40 Ags., in Agapornis Roseicollis na 50 Ags.

Vse te znamke so tiskane v večbarvnem tisku, tako da lahko vidimo vsakega ptiča v svoji pravi luči. Če si pa kdo hoče razložiti tajinstveni pomen latinskih besed, naj pogleda v kako knjigo Zoologije za višje gimnazije in bo tamkaj našel vsa potrebna pojasnila.

Brez dvoma ostaja še mnogo znamk, ki nam prikazujejo ptiče, katerih nismo tu našteli. Zato se lahko najde med filatelisti kdo, ki bo obrnil svojo pozornost na zbiranje tega področja, kot se najdejo taki zbiralci, ki so se specializirali v zbirkah, ki nam prikazujejo rože, različne pokrajine, državne grbe, šport, in na druga številna področja.

NOVE ZNAMKE

JUGOSLAVIJA. — Nova redna serija za letalsko pošto. Na vseh znamkah je na levi strani prikazano letalo, na desni pa različni kraji Jugoslavije. Na zgornjem robu znamke je napis FNR Jugoslavija v cirilici, spodaj pa v latinici. Vrednost je označena na levi strani pod letalom. Vrednote so naslednje. 1 din, rumenorjava (Djerdap), 2 din, modrozelena (Plitvice), 3 din, rdeča (Gozd Martuljk), 6 din, modra (Mostar), 10 din, rjava (Ohrid), 12 din, sivozelena (Boka Kotorska), 20 din, rjavordeča (Dubrovnik), 50 din, sivovijoličasta (Bled), 100 din, sivomodra (Beograd).

— Ob filatelistični razstavi v Zagrebu (ZEFIZ) posebna letalska znamka in blok.

Znamka za letalsko pošto za 6 din, izredne izdaje s sliko Mostarja, toda v zeleni barvi s pretiskom ZEFIZ 1951. Filatelistični blok, na katerem je znamka za letalsko pošto za 100 din iz redne izdaje s sliko Beograda, toda v rjavordeči barvi. Pod znamko pa kratica ZEFIZ 1951.

— Ob deseti obletnici narodne vstaje v Srbiji. 3 din, opekasto rdeča. Na sliki je narodni heroj Žika Jovanović-Španac. 5 din, modra, na sliki je prikazana v simboliki narodna vstaja v Srbiji. Napisi so vsi v cirilici. Zgoraj «Ustanak u Srbiji», spodaj letnice 1941 - 7. VII - 1951, spodaj FNR Jugoslavija in vrednost.

— V počastitev 12 kongresa Mednarodne Unije Alpinističnih Združenj (UIAA), ki je zasedal na Bledu. Na vseh znamkah je napis UIAA 1951. znamke so za letalsko pošto. 3 din, vijolična, motiv s Kopaonika in napis «50 godina planinarstva u Srbiji». 5 din, modra, motiv s Triglava. 20 din, zelenosiva, motiv Kalnika in napis «75 godina planinarstva u Hrvatskoj».

GLAS MLADIH

ŠE O FILMU IN MLADINI

Tovariš urednik: Hvaležen sem vam za vaš dopis v zadnji nedeljski številki vašega lista, v katerem ste načeli vprašanje o kinu in gledališču. Dovolite mi, da izrečem o tem vprašanju nekaj besed. Vsekakor je kino velika nadloga za starše; ne gre sicer toliko za tiste lire, ki jih je treba potrošiti za vstopnino, saj mora imeti mladina tudi svoje razvedrilo, vprašanje je le, če je prav, da splošno navajamo mladega človeka na obiskovanje kina.

Sam sem mlad in vem, kaj mi nudi film ter kakšne koristi imam od njega. Res je, da sem se navadil iz filmov nekoliko lepega vedenja, spoznal sem marsikatero knjižno delo iz tujih literatur, ki bi ga sicer morda nikdar ne čital, videl sem vsebino romanov nazorno prikazano, se veselil lepih pokrajin, glasbe, toda če filme globlje analiziram, vidim, da je v njih kljub temu mnogo plehkega, surovega, celo prostaškega. Ne pomaga nič, jasno je, da so rojstvu večine filmov kumovali bogataši, ki so iz tega kulturnega srečstva napravili v prvi vrsti dobičkanosno podjetje. To spoznamo že iz tega, da rastejo «Hollywoodi» že skoro v vsaki državi, kinematografska podjetja pa kot gobe po dežju.

Čudno, pravih gledališč je pa tako malo. Zadostujejo dve, tri v še tako velikem mestu, medtem ko imamo kinov v najbolj odmaknjenem provincialnem mestecu na pretek. In medtem ko so gledališča malone prazna, so kini prenapolnjeni. Dokaz, da je kino v bistvu le trgovsko podjetje.

Za pravilnost svojega stališča navajam, da so ravno te dni prinesli časopisi vest, da se zbirajo nekje pisatelji, znanstveniki, pedagogi itd., ki hočejo preosnovati film, mu dati drugo smer in skrbeti, da bosta prišli do izraza zares umetnost in kvaliteta. Ti ljudje so sami izjavili, da je film v dekadenci in da je nevarno, da izgubi značaj kulturno-vzgojnega elementa.

Nas skrbi zaenkrat mladina. Znano je, da hlasta naš človek po senzaciji, «šundu», tudi po kriminalu in v dobi pubertete po lascivnosti. In srčna podivjanost, ki jo prinese mlad obiskovalec kina v družino, med svoje tovariše, ko gleda ubijanje, streljanje, ki mu zapustijo očino željo, kako bi prišel do samokresa in streljal, streljal, je najslabša posledica slabega kina.

Ko sem bil jaz sam v takem položaju, mi ni bilo lahko, da sem krenil v smer pravih kulturnih vrelcev: knjig, glasbe, koncertov, gledališča. Samo to smer lahko zagovarjamo, četudi ji dodamo kulturne, dokumentarne in podobne filme, ki so v resnici po vsebini in vzgojnem cilju na kulturni višini.

Z obema rokama podpišem tudi vašo misel, da uživamo vso lepoto slovenskega jezika le v našem gledališču.

Za naše najmlajše pa bi morali poskrbeti predvsem za lutke. Tisti, ki se bo žrtvoval za to delo, bo zaslužil hvaležnost staršev in kasneje vseh otrok.

Lutke nam pomagajo pri vzgoji na dvojen način in so za naše najmlajše do nekako sedmega leta, ko začnejo hoditi v osnovno šolo, največje veselje. Lutkovno gledališče zahajajo radi tudi odrasli otroci.

Poleg tega, da so prirejene lutkovne igrice zares samo za otroško domišljijo in da nam njihovih programov ni treba «cenzurirati», dosežejo tudi ta namen, da zadržujejo otroke od kina in s tem od filmov, ki za mladino niso primerni.

Kakšen uspeh doživljajo lutkovne igre, nam pove zgovorno ta dogodek: V Ljubljani predvajajo v zadnjem času neko lutkovno predstavo, združeno s petjem. Otroci se gnetejo k igram in jih hodijo gledat po večkrat. In ne samo otroci, ampak tudi starejši ljudje. Ko se začne petje, tedaj pojejo otroci-gledalci na ves glas, kot potrdilo, da je pesmica res lepa, pa brundajo z njimi s svojimi basi tudi starejši gledalci.

Mislim, da spada lutkovno gledališče ne samo v Trst in v mesta sploh, marveč zlasti na vas, kjer otroci nimajo mnogo razvedrila. Ni treba, da je v teh krajih stalen oder, tja naj pridejo igrat od časa do časa gostje iz Trsta ali drugega kraja.

Mladina v svetu

Mladinska proga Doboj - Banjaluka bo dolga 95 in bo imela več predorov. Grapko blizu Doboja je mladinsko taborišče, v katerem so sremska, mitroviška, splitska, novosadska, leskovačka, šabačka brigada in brigada gradbenega tehnikuma v Ljubljani, ki gradi 250 m dolg most čez reko Bosno Brigadniki delajo 7 ur dnevno, imajo svoj kino, ambulanto z zdravnikom, ki skrbi za higieno in tudi, da dobivajo dijaki obilno hrano. Glavni štab izdaja list «Omladinska pruga».

Sredi največjega napora je brigadnike dohitela obletnica ljudske vstaje v Srbiji; ki so jo proslavili najlepše s tem, da so omogočili, da je na ta dan stekel vlak na 30 km dolgi progi od Banjaluke do predora Tromedje.

Na progi ne delajo samo jugoslovanski mladinci, pač pa tudi mladinci vseh delov sveta: V precejšnjem številu so se odzvali mladinci s Tržaškega ozemlja, dalje Francozi, Angleži. Združenje francoskih brigadnikov je napovedalo 64 svojih članov, med njimi 10 Kambodžanov, 1 Vietnamca in 7 dijakov iz Alžira; zastopani bodo tudi Nizozemci, Nemci in Italijani.

* * *

Tretji mednarodni filmski festival za mladino bo na Lidu pri Benetkah od 8. do 18. avgusta. Na tej manifestaciji bo sodelovalo osem držav: Kanada, Danska, Francija, Nemčija, Vel. Britanija, Jugoslavija, Italija in ZDA, vse z 31 filmi v barvah in z belo-črnimi.

Pionirski rod

KAKO GLOBOK je ribniški vodnjak

Na trgu pred ribniško cerkvijo je že od nekdaj vodnjak. Ribničani pa še danes ne vedo, kako je globok. Ko so ga nekoč hoteli izmeriti, se jim je pripetilo tole:

«Globočino vodnjaka bomo izmerili!» je zaukazal župan.

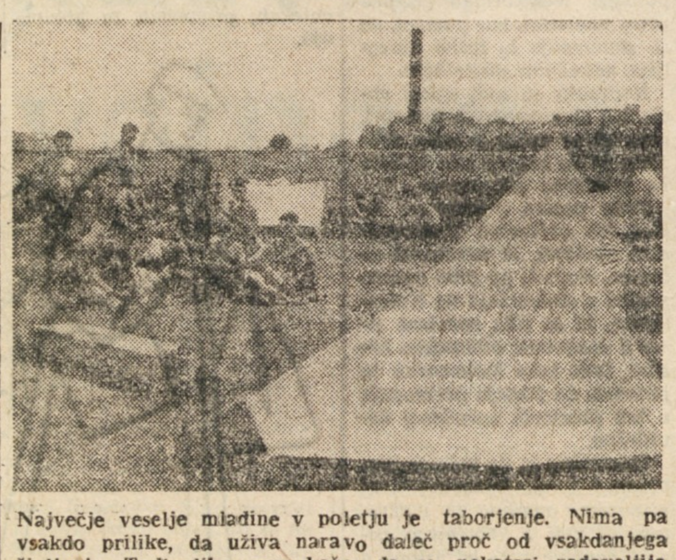
«Pa jo dajmo!» so v en glas pritrdili občinski možje.

K vodnjaku se je postavil župan in krepko pljunil v dlan. Potlej je podal roko prvemu občinskemu svetovalcu, ki se je spustil v vodnjak, obvisel na županovih rokah in se jih krepko držal. Po njem je splezal v vodnjak drugi možak in zabingljal v globočino, držeč se trdno prvega za noge. In tako naprej. Drug za drugim so možaki plezali v vodnjak; ko pa jih je že sedem viselo, so župana začele boleti roke, pa je zavpil v globočino:

«Kruote, počakajte, da si bom v roke pljunil, zakaj pečejo me ko sam hudir».

In je spustil prvega občinskega svetovalca ter si krepko pljunil v dlani. Toda prijeti ni bilo več časa! Možaki so zgrmeli v globočino in se okopali v mrzli vodi. Komaj so jih rešili, da niso utonili.

Od takrat se ribniški možaki branijo časti občinskega moža. Lahko bi se spet našel župan, ki bi hotel izmeriti vodnjak pred cerkvijo...

Največje veselje mladine v poletju je taborjenje. Nima pa vsakdo prilike, da uživa naravo daleč proč od vsakdanjega življenja. Tudi slika nam kaže, da se nekateri zadovoljijo z bivanjem blizu mesta. Glavno je, da si postavijo šotor, zanetijo ogenj in da svobodno uživajo svoj prosti čas

O VSEMIRJU

Zvezde so ogromni svetovi. Mi jih vidimo le zato tako majhne, ker so tako zelo daleč od nas. Saj pride svetloba od najbližje zvezde šele čez štiriintrideset let do nas, a svetloba bolj oddaljenih zvezd doseže našo zemljo šele čez sto, tisoč in celo milijon let. Pri tem moramo vedeti, da preleti svetloba v eni sekundi tri sto tisoč kilometrov. Tri sto tisoč kilometrov v eni sekundi! Oddaljenost zvezd od zemlje je tako velika, da jo merijo s svetlobnimi leti, to je s številom let, ki ga rabi svetloba te ali one zvezde, da doseže zemljo.

Tudi sonce je zvezda. Ker pa nam je neprimerno bliže od ostalih zvezd, je videti prav zato veliko večje od njih.

Ali so na soncu živa bitja — rastline, živali, morda celo ljudje? V sonce ne moremo gledati naravnost, tako slepljiva je namreč njegova svetloba. To pa zato, ker je sonce tako razbeljeno. Učenjaki so zračunali, da znaša temperatura na površini sonca — šest tisoč stopinj toplote. Iz tega jasno sledi, da na soncu ne more biti živih bitij.

Sonce je milijon tristo tisočkrat večje od zemlje. V daljni preteklosti se je nekoč zemlja odcepila od sonca, postala povsem samostojno, posebno telo, ki ga je tedaj predstavljala masa žarečih plinov. Takrat je bila torej zemlja silno razžarjena in je svetila z lastno svetlobo. Kako pa vemo, da je bila zemlja tako razbeljena?

Zemlja se je tedaj ohlajeva-

PAMETNI KMET

Trgovec je jezdil skozi vas in ko je zagledal kmeta, ga je vprašal:

«Je še daleč do mesta?»

Kmet mu je odgovoril:

«Če boš jezdil počasi, boš tam do večera, če boš pa jezdil hitro, boš prenočeval na cesti.»

Trgovec je pomislil, da je kmet neumen in je pognal konja. Toda šele ko je konju odletela podkev, je trgovec razumel, kaj je hotel povedati kmet.

Ko se je trgovec drugi dan vračal, je znova srečal kmeta in pomislil: Bomo videli, kako pameten je ta kmet in ga je zopet vprašal:

«Kako misliš, kmet, je svet velik?»

«Ne prevelik: sonce ga obhodi v 24 urah.»

«To je res. Kaj pa nebo, je visoko?»

«Ne preveč visoko: tam ropotajo in tu slišimo.»

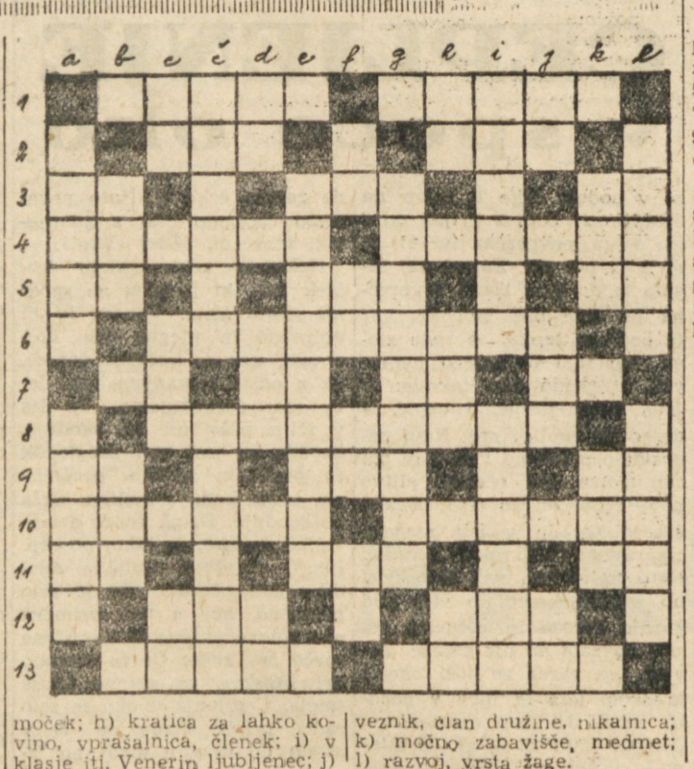
«Dobro, kmet. Kaj pa zemlja, je globoka?»

«Globoka. Imel sem deda, ki je umrl pred 90 leti. Pokopali so ga in od takrat ni prišel več domov.»

Tedaj je trgovec razumel, da je bil kmet zelo pameten.

ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA

VODORAVNO: 1. del obleke, kraj v Istri; 2. del obraza, zaslužek; 3. predlog, tečaj, oblika pomož. glagola; 4. napajališče, zaključeno delo; 5. števnik, gozdiček, kvantaški izraz; 6. bajeslovna asirska kraljica; 7. predlog, arabski konj, egiptovsko božanstvo, veznik; 8. pološčen; 9. veznik, zaznava za sposobnost, veznik; 10. velike sobe, sebičnež; 11. izraz bolečine, osebni zaimek; kaz. zai.; 12. koža na obrazu, (fon.), moško ime; 13. kuhinjska posoda, časovno razdobje.

NAVPIČNO: a) igra na karte, kraj na Hrvatskem; b) ruska reka, ni star; c) osebni zaimek, kraj pri Grosupljem, kazalni zaimek; č) klobase, pokojni mecen ljubljanskih študentov; d) igralna karta, slovenski zgodovinar, nikalnica; e) k javnim poslom spadajoč; f) pomožni glagol, znak za dragoceno kovino, krajevni prislov, prvak; g) matematični pripomoček; h) kratica za lahko kovino, vprašalnica, členek; i) v klasje iti, Venerin ljubljenec; j) veznik, član družine, nikalnica; k) močno zabavišče, medmet; l) razvoj, vrsta žage.

Rešitev križanke iz prejšnje številke

VODORAVNO: 1. Kosmaj, pokrov; 2. Orion, poeta; 3. ti, želodec, OZ; 4. ose, tanek, tke; 5. mlaj, Sava; 6. boa, oda, SNG; 7. nrav, njej; 8. Oka, tiska, ara; 9. Sl., racmani, ak; 10. kolek, elita; 11. ataman, uživaj.

NAVPIČNO: a) Kotor, Toska; b) oris, klet, c) si, Emona, la, č) mož, lar, Rem; d) Aneta, ataka; e) Lajovic; f) Kon, smo; g) Desanka; h) opeka, janež; i) koc, vse, ili; j) re, Tanja, Iv.; k) otok, rata; l) važen, zakaj.

UGANKI

1. Po štirih nogah,
po pečinah skalah,
po treh, po treh
po pečinah pečeh.

(koza (žival) — posoda)

2. Svigaj smuči,
misel suči,
um nam moti,
prav nas poti.

(uganka)

O. ŽUPANČIČ

ŠIBA

PEPA piše JUCI

Draga Pepa. Dandanašnji
vsak se s kakšnim športom ukvarja
in na ta račun največkrat
svoje delo zanemarja.

Saj ne rečem, da ni zdravo
in da športnikom koristi,
če se v plemeniti borbi
merijo, češ kdo bo tisti,

ki največjo dvigne težo,
ali skoči bolj visoko,
ali pa, do kam zažene
bat železen z golo roko.

Kot sem rekla, tudi meni
je povšeči tekmovanje,
kjer mladina nam pokaže
gibčnost in drugačno znanje.

Toda, kjer se to sprevrže
v preoblastno, ostro trenje,
tam ni govora o športu,
saj gre večkrat za življenje.

Tudi v športu poje geslo:
Zmagati za vsako ceno
in če to se ne posreči,
zgrabi naglo za poleno

in udrihaj po sodniku,
da naj tebi v prid razčisti
tekmo, kakor so storili
v Riu laški fuzbalisti.

To so eni. Zopet drugi
si pomagajo s programi,
po katerih bi sodili,
da so daleč še za nami,

ker pomagajo si z vero,
s križanjem in amuleti.
Bartali, na primer, tekme
si ne upa prej začeti

brez molitvice pobožne
na velikem roženkrancu,
ki baje pomaga zlasti,
ko se spušča mož po klancu.

Vendar tokrat, kakor kaže,
so odrekle tajne sile
in pobožnega ciklista
na cedilu zapustile...

Zdaj bo treba reševati
vero in prestiž. Seveda
to ne bo tako težavno
če bo papeška beseda

z novo dogmo pojasnila,
da je to pač božja volja.
Kolikor poznam jaz Lahe
iz tržaškega okolja,

menim, da bi venčar rajši,
da se Bartali plasira
prvi, akoravno temu
božja volja se upira.

Toda takele domneve
v tem režimu niso varne,
ker postanejo z lahkoto
tudi moji duši kvarne.

In zato bom v drugem pismu
rajši ploščo obrnila,
danes pa končala pismo
in te vnovič naprosila;

ne čvekaj o tem okoli
znancem za nobeno ceno,
ker sem že na slabem glasu.
Te pozdravljam prav iskreno.

Pozablja na prisego

(Dne 31. julija je ob priliki De Gasperijevega govora v rimskem senatu prišlo do hudih protestov in izgredov komunističnih senatorjev. Predsednik senata De Nicola je zaradi tega izjavil, da namerava odložiti čast predsednika senata).

Senator X: Ali je res, dragi De Nicola, da hočeš odstopiti?

De Nicola: To je moj sklep. Takega obnašanja ne morem trpeti.

Senator X: Potem dovoli, da te opozorim, da nisi zvest svoji prisegi.

De Nicola: Kako to?

Senator X: Prisegel si, da boš spoštoval stare tradicije. Ena najstarejših parlamentarnih tradicij v Rimu pa je — razgrajanje.

Slabo kaže

A.: Vse kaže, da s pogajanji za premirje na Koreji ne bo nič. Vojna se bo nadaljevala.

B.: Škoda! V tej poletni vročini bi se kar prileglo malo mrzle vojne.

Večni pogovor

A.: Letos pa je vročina pritisnila. Termometer kaže 38 stopinj.

B.: Končaj mi s to številko 38! Ali res nimaš drugega po glavi kakor Korejo?

Med vrstami

Čas je proti njemu. Župan Bartoli je v pogovoru z nekim ameriškim novinarjem pogrel svojo staro pesem o «madrepatriji» ter opisal, kako malo napreduje njegova stvar v Trstu. Zaključil je z besedami: «Čas dela proti nam».

Med vrstami: Prav imaš, dragi Bartoli. Samo še do oktobra, da gremo spet na volišča. Potem bomo videli!

Po sodbi tržaškega tribunala

Bidovec: Neprijetna je ta sodba, da nimamo nikakih pravic na poslopju v Ulici Montecchi.

Vidali: Ali razumeš zdaj mojo politiko? Le krepko naprej, dokler ne dosežemo, da nam bo sodilo kasacijsko sodišče v Rimu! Tam imamo dovolj hvaležnih stricev, ki nam bodo pomagali do zmage.

Genialna ideja

V zadnjih tednih je življenje v Trstu postalo tako brezčasno in leno, kakor da bi vsi Tržačani nekako onemogli. Povprečen človek bi to pripisoval hudi vročini, ki beleži več nego 30 stopinj v senci. Temu pa ni tako. Tržačanom je zastala sapa ob čitanju genialne ideje, ki so jo v zadnjem času plakati razširili po vseh mestnih zidovih.

Evo, kaj je na stvari: V Trstu imamo namreč socialistično stranko, ki rada spi spanje pravičnega. Ta stranka se je na mah zdramila ob zadnjem velevažnem razpravljanju o tržaškem vprašanju. Nekaj mora tudi ona povedati! Toda to «nekaj» naj bo izredno, nezaslišano. Priti je treba s popolnoma novo idejo, kakršne svet še ni doživel in videl. Odgovorni činitelji so tuhtali, dokler niso stuhtali, segli so globoko v žep, da krijejo stroške za številne plakate, ki oznanjajo to edinstveno absolutno novo idejo: PLEBISCIT!

Svet je zastrmel, Tržačani so ob sapo, le vrabci čivkajo nekam čudno, kakor da bi se smejali; stranka pa je zopet legla k zasluženemu počitku.

MARK TWAIN

Pustolovščine TOMA SAWYERA

Ilustriral Bogdan Grom

XIV.

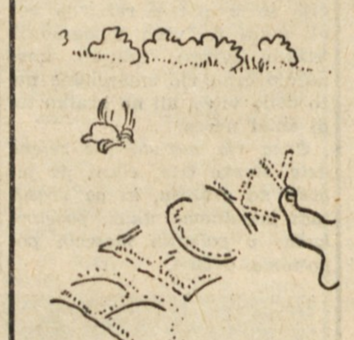
Noč se je nagibala h koncu, ko je Tom prišel do taborišča. Iz obleke mu je curljala voda in slišal je, kako je Joe delal: «Tom se bo vrnil.» «Te reči v klobuku pa so le najine», je dajel Huck in prijel v roke kredo, radirko, trnke, frnikulo, vse, kar je Tom zapustil pred svojim odhodom. «Napisano je, da so najine, če se ne vrne do zajtrka». Preden je Joe to dobro izgovoril, je že z glasnim vzklikom «In že je tu» vstopil Tom.

1

Ob obilnem zajtrku je Tom pripovedoval svoje prigode, nato pa so vsi trije šli iskat želvina jajca na obrežje. Sijajno so se ta večer gostili z ocvrtimi jajci in ostalo jih je še za petek. Tega dne so po zajtrku šli daleč ven v plitvo vodo, brizgali drug drugemu vodo v obraz, se potiskali pod vodo, nakar so se podurnili vsi trije, prhali, puhali in glasno smejali.

2

Ko so bili dovolj izčrpani, so tekli na vroči pesek, polegli, in se posipavali z njim ter znova poskakali v vodo in se prijetno zabavali. Toda ko so se potikali ob obali, so večkrat otožno pogledovali čez reko tja, kjer je ležalo mestece. Tom je zasačil sebe, kako je pisal s palcem na nogi v pesek «Becky»; brž je zbrisal in se jezil zaradi svoje slabosti, pisaril pa je še in še.

3

Joeja je razjedalo nevzdržno domotožje in tudi Huck je bil žalosten. Tom je bil poparjen, a tega ni pokazal. Joe je sedel skrušen na pesku s palico v roki in je silno žalostno gledal v svet. Končno je dejal: «Fant je, jaz bi šel rad domov!» Tom ga je prepričeval, da je tu lepše, toda Joe je vztrajal, da gre.

«No Huck, dovoliva temu dojenčku, da odide k mami, midva pa bova ostala».

Huck je obotavljajoče rekel: «B-o-v-a»

4

«Dokler bom živ, ne bom več govoril s tabo,» je dejal Joe.

«Briga me», je odgovoril Tom, «le pojdi!» Pri duši pa mu je bilo težko. Ko je odhajal Joe, se je odpravil za njim tudi Huck.

«Lahko oba gresta, jaz ne», se je vsajal Tom. Huck je vabil tudi njega s seboj, toda Tom se ni vdal. Ko sta odhajala, je Tom izbojeval zadnji boj. Pognal se je za njima in klical: «Čakajta, čakajta, nekaj vama povem!»

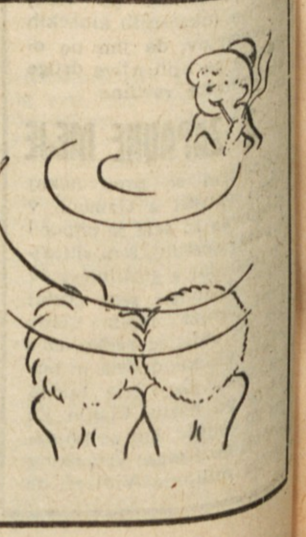
5

Takoj sta se ustavila in ko ju je dohitel, jima je razkril skrivnost; poslušala sta s težkim srcem, nato pa zagnala bojni krik in rekla, da je sijajno. Vsi so se veselo vrnili nazaj in po okusnem obedu je Tom izjavil, da bi se rad naučil kaditi. Huck je pripravil pipe nakar sta se oba novinca v kajenju zleknila in jela skrbno, a s precejšnjim nezaupanjem puhati.

6

Nekaj časa so se pogovarjali, kako imenitno bi bilo, da bi jih videli njihovi tovariši, vendar je pogovor nenadoma jel zastajati. Pljuvanje je čudno naraščalo in oba dečka sta vedno bolj bledela. Obema je zdrknila pipa iz rok, nakar sta se umaknila vsak v svoji smeri. In ko jima je Huck po večerji hotel pripraviti pipe, sta se izgovarjala, da jima ni dobro, ker jima obed ni prijal.

7

Ob štiristoletnici slovenske knjige

Veličastne proslave in vrsta novih publikacij

Na Rašici, rojstni vasi Trubarja, bodo v nedeljo 9. t. m. odkrili njegov spomenik

Stiristoletnico slovenske knjige bodo Slovenci proslavili razen z raznimi knjižnimi izdajami tudi s posebnimi prireditvami, s katerimi bodo počastili tudi ustanovitelja slovenske književnosti Primoža Trubarja. Njegov rojstni kraj Rašica in njena ožja okolica z Velikimi Laščami bosta v slavnostnih dneh sprejela kot goste velike množice častilcev očaka slovenske književnosti in prijateljev slovenske knjige.

Slovenske založbe bodo ob jubileju slovenske knjige izdale več publikacij v počastitev tega praznika. Tako bo Državna založba Slovenije izdala monografijo pokojnega dr. **Franceta Kidriča o Trubarju.** Cankarjeva založba pa bo v počastitev te obletnice izdala **Cankarjevo «Izbrano delo»** v desetih knjigah, katerih prva knjiga bo že kmalu izšla. Mladinska knjiga bo izdala ponatis priljubljenega **Finžgarjevega romana «Pod svobodnim soncem»** in **Valvazorjevo berilo** v izboru dr. **Mirka Rupla.** Državna založba bo izdala tudi posebno brošurico z gradivom za proslavo 400-letnice slovenske knjige; to gradivo je mišljeno kot pomoč predavateljem in prireditelj em proslav, ker bo vsebovalo kratke odlomke iz člankov o Trubarju, o njegovem delu in piscih te dobe ter bo po svoje prispevalo, da bodo proslave čim boljše. Pripravlja se tudi posebna izdaja **Trubarjevega portreta,** kakor ga je upodobil **Ivan Grohar.** Ljudska prosveta Slovenije pa je izdala knjižico **«Paberki iz Trubarja»,** ki je bila v 60 tisoč izvodih razposlana v razne kraje. Največ teh knjižic, za katero so naročili specialen papir iz Italije in ki predstavlja obenem vstopnico na proslave v Rašici in Velikih Laščah, so doslej pokupili Dolenjci, kar živo dokazuje, kako se zavedajo pomembnosti tega praznika.

Proslave 400-letnice slovenske knjige bodo v Ljubljani in v obeh omenjenih krajih na Dolenjskem. V ta namen deluje v Ljubljani osrednji republiški odbor v Velikih Laščah pa deluje krajevni odbor. Oba odbora sta v stalnih stikih. Na čelu republiškega delovnega odbora je predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti univ. prof. **dr. Fran Ramovš.** V odboru so pa zastopniki vseh osrednjih kulturnih ustanov, tako rektor univerze dr. **Gorazd Kušej,** upravnik Narodne in univerzitetne knjižnice dr. **Mirko Rupel,** ravnatelj Narodnega muzeja dr. **Jože Kastelic,** ravnatelj Narodne galerije dr. **Karel Dobida,** nadalje prof. **Alfonz Gspan, prof. France Dobrovolje, Ivan Potrč, dr. Bratko Kreft, Jakca Zigon, prof. Viktor Smolej, univ. prof. dr. Bogo Grafenauer, Mile Klopčič, dr. Valens Vodušek, Avgust Stanojoj** in **Roza Mencin.** Omenjeni odbor je izbral tudi poseben častni odbor in zaprosil za pokroviteljstvo proslav predsednika vlade FLRJ, ministra za zunanje zadeve ter častnega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti **Edvarda Kardelja.**

Na Rašici bo v nedeljo 9. septembra odkrit spomenik iz kraškega kamna po načrtih arhitekta Glanza. Spomenik bo predstavljal nekak štirioglat obelisk, ki bo imel na vsaki stranici vklesano besedilo. Na eni stranici bo pisalo:

«V tej vasi se je rodil leta 1508 Primož Trubar, oče slovenske književnosti in kulture.»

Na drugi stranici pa bo pisano v stari pisavi (bohoričici):**«Lubi Slovenci, mi smo dolgo dosti zmislevali, s kakovimi buhštabi to našo besedo bi mogli prav, po tej ortografiji, štaltnu inu zastopnu pisati.»** (Evang. sv. Matevža, 1555).

Tretja stranica bo imela napis, preveden iz latinskega izvirnika: **«Ne dvomimo, da dobro poznaš in neredko obžaluješ nesrečno kulturno zaostalost naše ožje domovine, saj je prava sramota, kako se vsepovsod šopiri zaničevanje lepih umetnosti in zanemarjanje duhovne kulture.»** Ta citat predstavlja odlomek iz Trubarjevega pisma Bohoriču leta 1561).

Na zadnji strani pa bo pisalo: **«Postavilo ob 400-letnici prve Trubarjeve knjige hvaležno slovensko ljudstvo 1951.»**

Pričakujejo, da se bo odkritja spomenika udeležilo ogromno število ljudstva iz vseh krajev Slovenije, pa tudi gostje iz ostale Jugoslavije. Pri odkritju se bo izvajala Trubarjeva «Jutranja pesem» iz njegovega Katekizma. V Velikih Laščah pa bo istega dne na prostoru, ki je nekak prirodni amfiteater, proslava na prostem.

Ljubljanska proslava, ki bo v soboto 8. septembra, bo imela svoj višek v svečani akademiji v ljubljanski Operi, ki jo pripravlja Društvo slovenskih književnikov. V Ljubljani bosta odprti tudi dve razstavi. Prva bo v Narodni in univerzitetni knjižnici in bo kazala redke knjige iz Trubarjevega časa. — Druga razstava bo v Narodni galeriji in bo nudila nekak zgodovinski pregled slovenske knjige od njenega rojstva do danes.

V zvezi s proslavami bodo filatelisti dobili posebno Trubarjevo znamko, akademski slikar Božidar Jakec pa je že izdelal načrt za posebni poštni žig, ki ga bo pošta uporabljala na slavnostni dan. Republiški odbor bo poslal tudi posebno deputacijo na Trubarjev grob v Nemčijo, v mesto Derendingen; ta bo položila venec na grob ustanovitelja slovenske književnosti.

Pa tudi v drugih krajih se živahno pripravljajo za počastitev štiristoletnice slovenske knjige. Ljubljanski «Triglavfilm» pa pripravlja v režiji Franceta Kosmača kratek dokumentarni film «Trubar med nami.»

LERMONTOV

"Junak našega časa„

(Nadaljevanje iz prejšnje nedeljske številke)

Grušnicki se je postavil meni nasproti in začel po danem znamenju dvigati samokres. Kolena so se mu tresla. Meril mi je naravnost v čelo..

Mahoma je povesil samokresovo cev in se, bled kot platno obrnil k svojemu sekundantu.

«Ne morem,» je dejal zamolklo.

«Strahopetec!» je odvrnil kapitan.

Strel se je razlegnil. Krogla mi je oprasnila koleno. Nehote sem napravil nekaj korakov naprej, da se čimprej odmaknem od roba.

«Veš, brate Grušnicki, škoda, da si zgrešil!» je dejal kapitan. «Zdaj je vrsta na tebi, postavi se! Objemi me prej, ne bova se več videla!» Objela sta se; kapitan je komaj zadrževal smeh. «Ne boj se!» je pristavil in zvito pogledal Grušnickega, «ves svet je neumnost!... Narava je slepa, usoda je pač usoda, življenje ni počenega groša vredno!»

Po tej tragični frazi, izrečeni s primerno pomembnostjo, je odšel na svoj prostor; tudi Ivan Ignatjevič je s solzami v očeh objel Grušnickega, ki je nazadnje ostal sam meni nasproti. Se dandanes si prizadevam pojasniti kakšne vrste občutek je tedaj kipel v mojih prsih: obhajala me je nevolja razžaljenega samoljubja, prezir in zloba, ki se poraja ob mislih, da me je ta človek, ki gleda zdaj s tako trdnostjo, s tako mirno predrznostjo name, hotel pred dvema trenutkoma, ne da bi sam sebe izpostavljal kakšni nevarnosti, ubiti kot psa, kajti, če bi mg močneje ranil v nogo, bi se brez dvoma zvalil s pečine.

Nekoliko minut sem mu presunljivo zrl v obraz in si prizadeval opaziti na njem vsaj lahno sled kesanja. Toda zdelo se mi je, da je zadrževal smehljaj.

«Svetujem vam, da priporočite pred smrtjo svojo dušo bogu,» sem mu tedaj rekel.

«Ne skrbite za mojo dušo bolj, kakor za svojo lastno. Samo nečesa vas prosim: streljajte hitro.»

«In vi ne prekličete svoje klevete, me ne prosite odpuščanja?... Pomislite dobro, ali vam vest nič ne pravi?»

«Gospod Pečorin!» je zaklical dragonski kapitan, «opozorim vas, da nismo tu, da bi se spovedovali...»

«Doktor, doktor, stopite k meni.»

Doktor je pristopil. Ubogi doktor! Bil je bolj bled kot Grušnicki pred desetimi minuti.

Naslednje besede sem govoril nalašč pretrgano, glasno in razločno, kakor se naglaša smrtna obsodba.

«Doktor, ti gospodje so najbrž v naglici pozabili položiti kroglo v moj samokres! Prosim vas, da ga nabijete znova. Pa pošteno!»

«Ni mogoče!» je kričal kapitan. «Ni mogoče! Nabil sem oba samokresa; kvečjemu, da je iz vašega padla krogla... To ni moja krivda!... Vi pa nimate pravice spremeniti naboja... nobene pravice... to je popolnoma zoper pravila, jaz ne dovolim...!»

«Dobro!» sem rekel kapitanu. «Če je tako, se biva midva streljala z istimi pogoji.»

To ga je prestrašilo.

Grušnicki je stal z glavo, povešeno na prsa, zmeden in mračen.

«Pusti jih!» je dejal naposled kapitanu, ki je hotel iztrgati samokres doktorju iz rok. «Saj sam veš, da imata prav.»

Zaman mu je delal kapitan razna znamenja. Grušnicki ni maral niti gledati.

Medtem je doktor nabil samokres in mi ga podal.

Ko je kapitan to opazil, je pljunil in topotnil z nogo: «Tepec si, bratec! Bedast tepec! Ali si se zanesel name, me ubogaj v vsem... Prav ti je, pogini kot muha... to je popolnoma zoper pravila!»

«Grušnicki!» sem rekel. «Se je čas, prekliči svojo klevetо in vse ti odpustim. Ni se ti posrečilo imeti me za norca, in mojemu samoljubju je zadoščeno. Spomni se, — nekoč sva bila prijatelja...»

Obraz mu je vzplamtel, oči zabliskale.

«Streljajtel» je odvrnil. «Sebe preziram, vas pa sovražim. Če me ne ubijete, vas počakam ponoči za oglom in vas zabodem. Nama na zemlji skupaj ni prostora...»

Ustrelil sem...

Ko se je dim razkadil, Grušnickega ni bilo več na planotici. Samo prah se je v lahnem stebru še vil na robu prepada.

Vsi hkrati so zakričali.

«Finita la comedia!» sem rekel doktorju.

Ni odgovoril in se je z grozo obrnil proč.

Skomizgnil sem z rameni in se poklonil sekundantoma Grušnickega.

Ko sem se spuščal po stezici, sem med razpokami skal zagledal okrvavljeno truplo Grušnickega. Nehote sem zaprl oči...

Prispevki za Kulturni dom

(Nadaljevanje s 3. strani)

1000, Čok Mičel - Županov 500, Sancin Cezar in Mara 2000, N. N. 50.

IZ TRŽIČA: Peric Mihael 1000, Peric Josipina 1000, družina Weisenfeld 500, Rijavec Anton 1000, Laković Josip 500, Pahor Ignac 400, Semolič Franc 500, Legiša Alojz 500, Legiša Ivan 200, Bratina A. 250, Pahor Stefan 200, Oskar - Panzano 150, Lupinc P. 100, Obad 100, Urdih Zdenka 150, Peric J. 100, Erjavec 100, Miniussi N. 1000, neimenovani prijatelji darovali za opeko 1900.

V Doberdobu in Poljanah je tov. Gergolet nabral za opeko 3350 lir.

Skupaj . . . L.	201.475
Prejšnji znesek »	4,236.798
Skupaj L.	4,438.273

Popravek

V seznamu štev. 16 iz Ricmanj je pomotoma izostal Cibej Josip L. 2000 in Hrvatič Josip se pravilno glasi L. 300.

Zanimiv način vzgoje-izposojanje živali

Vsi bi morali ljubiti in razumeti živali!

Otrok, ki zna pravilno ravnati z živaljo, recimo zdresirati svojega psa, bo postal boljši državljan, ker se bo zavedal vseh svojih odgovornosti

Utko se je v januarju 1945 leta odpovedal tajniškemu mestu pri neki veliki prevozni družbi, da je lahko postal podpredsednik društva za zaščito živali v Milwaukee-u. Ker se je dobro zavedal, kako važna je vzgoja otrok za pospeševanje smotrov društva, se je potrudil in našel zaželenega zajčka. Preskrbel je tudi primerno kletko, sestavil navodila za pravilno rejo in majhen življenjepis živalce.

Ta zajček se je izkazal za tak uspeh, da je Utke sklenil, da bo v delo društva vključil tudi redno izposojanje živali raznim vzgojnim ustanovam. Starejši člani društva so bili sporazumni, vendar pa so pripomnili, da prejšnja podobna izkustva niso rodila pričakovanih uspehov. Naglasili so, da je pri otrocih najlaže vzbuditi ljubezen in sočutje do živali — kar je glavna smernica in smoter društva — s tem, da jim pokažemo žalostne posledice zanemarjenja in trpinčenja živali. Dodali so, da so za preprečitev mučenja živali potrebna stroga zakonska določila in uspešne izvedbe teh določil. Vendar pa so dali Utke-u proste roke, da preizkusi tudi kak drug način, kajti sodili so, da se bo s poskusi in napakami najbolje naučil vsega, kar mora znati za uspešno izvedbo svojega dela.

To je bilo edino bodrilo, ki ga je Utke potreboval. Čez noč je odstranil s sten društvene čitalnice nelepe slike, ki so prikazovale mučenje živali.

«Take slike ne vplivajo vzgojno na otroke», je zaupal prijatelju. «Pokaži otroku, česa ne sme narediti in dosegel boš prav obratno. Tega ne stori morda zato, ker je zloben, temveč iz gole radovednosti. Če mu pa prikažeš, kaj živali lahko storijo zanj in kaj on sam lahko naredi za živali, se bo odločil za tisto, kar je prav.»

In tako je Utke sprožil program. Izbira živali je svobodna. Po navadi jih izposojajo za dva tedna. Če po preteku dveh tednov nihče ne prosi za te živalce, jih lahko obdržijo tudi dalj časa. Kot v primeru prvega zajčka, pošilja društvo skupno z živalco tudi njen kratek življenjepis, pojasnila o njenih navadah in koristih, ki jih nudi človeku, krmo za dva tedna in natančna navodila za rejo. Izposojanje živalic je popolnoma brezplačno.

Poleg tega, da izposojajo živali, ima društvo za zaščito živali med svojimi nameščenci, tudi posebnega ravnatelja za vzgojna vprašanja, ki ima vsako leto približno 600 predavanj v javnih šolah in kakih sto večernih predavanj za odrasle. Predavanja spremlja predvajanje skioptičnih slik in dokumentarnih filmov.

Wisconsinsko društvo za zaščito živali je bilo prvo, ki je spoznalo, kako važno je, da razpolagajo učitelji s primernim pripravljalnim gradivom. Zato jim pred predavanji pošiljajo navodila, na podlagi katerih lahko pripravijo učence na vsebino filmov in slik, sami pa lahko osvežijo svoje znanje, da jih kako vprašanje otrok ne bi spravilo v zadrego. Navodila obravnavajo tudi človečansko plat vsebine filmov.

Ali so bili uspehi tega programa zadovoljivi? Leta 1945, ko je Utke nastopil svojo službo, je prejelo društvo okoli 200 pritožb zaradi krutosti otrok do živali. Po preteku enega leta se je število teh pritožb zmanjšalo na 52 in leta 1949 je društvo prejelo samo še štiri pritožbe. Ta uspeh lahko pripišemo dejstvu, da je od 30 do 40.000 otrok nazorno videlo, kako morajo ravnati z živalmi.

V zvezi z načrtom o izposojanju živali, moramo omeniti tudi programe za dresiranje psov. Društvo za zaščito živali prireja desettedenske tečaje, ki jih lahko obiskujejo otroci v starosti od 10 do 16 let. Otrokom nazorno pokažejo, kako morajo navaditi psa, da se bo na ukaz vsedel, vstal, vlegel, prosil, sledil in kako se mora zadržati v družbi. Pri tem se posredno nauče tudi kak mora biti nastop gospodarja.

«Dresiran pes je redko kdaj potepuh» pravi Utko. «In dresiran pes je srečen pes. Poleg tega pa bo otrok, ki zna pravilno ravnati s psom, postal pozneje boljši državljan, ker se bo zavedal vseh svojih odgovornosti.

ŠOLSTVO NA PRIMORSKEM v času narodnoosvobodilne borbe

III.

Vipavsko okrožje se je združevalo v manjše učiteljske krožke, kjer se je politično in strokovno izobraževalo. S sistematičnim in organiziranim delom se je pričelo v tem okrožju, ko je prevzela posle šolskega nadzornika tov. Minka Pahor. Nekatere šole tega okrožja so po njeni zaslugi postale naravnost vzorne.

Kraško okrožje: V tem okrožju se je pričelo z odpiranjem šol v nekaterih krajih zelo zgodaj, še mnogo prej preden je naša oblast dala navodila za odpiranje šol. Mnogo učiteljev tega okrožja je okupator odpeljal. Poseben problem v tem okrožju sta povzročali šoli v Tomaju in Avberju, kjer so poučevale šolske sestre, ki so pri poučevanju hotele ohraniti «nevtralnost». Veliko zmedo je povzročil okupator, ko je pogal Komen in Tomaževico. V pričetku organiziranja šolstva se je opazil isti pojav kot v goriškem okrožju, to je, da smo si nekatere šole hkrati lastili mi in naši nasprotniki. Ta pojav je bil le začasen in se je pravočasno dosegla stroga diferenciacija. Zato je imelo okrožje mnogo tajnih učnih krožkov, ki so paralizirali ta nezdrav pojav.

Kanalsko okrožje: Velika ovira v tem okrožju je bila v tem, da pomožni učitelji niso imeli primernih inštruktorjev, kajti od dvajsetih učiteljev sta bila samo dva kvalificirana. Pomožno učiteljstvo je imelo mnogo veselja za poučevanje. Uspehe, ki so jih dosegli, lahko pripisujemo samo njihovi veliki prednosti novi šoli in naši borbi sploh.

Baško okrožje: Prve slovenske šole so bile odprte v Cerknem in cerkljanski okolici. V idrijski dolini so se morale kmalu ukiniti zaradi nemških vdorov. Sentviškogorska planota ni mogla odpreti šol, ker je manjkalo poklicnih ali primernih učiteljev. Število šol se je stalno menjalo in se ravnalo po vdorih okupatorja, ki je posebno močno razsajal v aprilu 1944. Začasno se je moral pouk prekiniti tudi v Cerknem zaradi bombardiranja vasi. Niti otroci niso bili varni pred okupatorjem. Na Cerkljanskem vrhu so bili pred šolo obstreljevani iz nemških letal. Učiteljstvo je bilo dobro in se je po večini rekrutiralo prav iz vrst bivših učiteljev in dijakinj italijanskih šol.

Idrijsko okrožje: V Idrijskem okrožju se je pričelo s sistematičnim delom ob prihodu tov. Draga Pustiška in je po njegovi smrti nekoliko zastalo in se zopet čvignilo s prihodom tov. Stanka Dominika, ki je prišel kot invalid iz brigade Janka Premrla-Vojka. Tudi v tem okrožju je delo zelo oviral okupator, ki je stalno vpadal v to okrožje. Motilo je pouk tudi poljsko delo, ker je primanjkovalo delovnih moči in so ta dela opravljali učenci.

Okrožje Slovenske Istre: V Slovenski Istri se je pričelo z organizacijo šolstva marca 1944. Ljudje so sprejeli slovenske šole z velikim navdušenjem. Od 33 učiteljev je bil samo eden kvalificiran, vsi ostali so bili pomožni učitelji, največ iz vrst organizacije ZSM. Učenci so zelo radi obiskovali šolo. Največ zaslug za dobro organizacijo šolstva v tem okrožju je imela tov. Breda Preinfalk.

Brkinsko okrožje: Z ustanavljanjem šol v tem okrožju se je pričelo decembra 1943. H kvalificiranim učnim močem smo pristevali tudi 14 šolskih sester, ki so poučevale v Trnovem in so se do takrat podrejale navodilom naše ljudske oblasti. Prvi večji sestanek učiteljstva tega okrožja je bil 26. III. 1944, ki se ga je udeležilo 75% učiteljstva. Ta sestanek je bil združen s sestankom vseh kulturnih in prosvetnih referentov in se je končal s prireditvijo, ki je pokazala vsem navzočim, kako naj se kulturne prireditve prirejajo in kakšna naj bo njihova vsebina. To okrožje je do 19. maja prečnjačilo po svojem razvoju pred ostalimi okrožji. Po tej dobi so se pričeli veliki napadi in razna grozodejstva, ki so močno ovirala tako lepo začeto delo. Več učiteljev in učiteljic je okupator odpeljal. Mnogo zaslug za dvig šolstva v tem okrožju je imela tov. Marica Čepe-Eva.

Pivško okrožje: V tem okrožju so se šole pričele ustanavljati razmeroma zelo pozno. Ob koncu decembra 1943 je bilo odprtih šele pet šol. Pozneje se je šolstvo dvignilo. Mnogo učiteljev je bilo aretiranih in odpeljanih v internacijo. Po čiščenju okupatorja je število šol padlo in se zopet pozneje dvignilo. V tem okrožju so tudi osnovali srednjo šolo, za katero je bilo zelo veliko zanimanja, a je pozneje ni bilo mogoče nadaljevati zaradi pomanjkanja primernih učnih moči.

Trst: V Trst se je napotila tov. Mara Samsa in je imela 28. II. sestanek z osmimi učitelji in enim profesorjem. Kmalu za tem so se odprli tajni šolski krožki pri Sv. Ivanu, Sv. Jakobu, v Skednju in v Rojanu. Zelo je otežkočalo delo v Trstu pomanjkanje primernih učnih moči in stalne aretacije naših aktivistov. Zanimivo je, da so se pričeli iz lastne pobude učiti Italijani slovenskega jezika v tajnih krožkih. Tov. Mara je bila 8. III. aretirana, a je pred zaslišanjem ušla in srečno prispela v Podrago.

To prvo dobo šolstva na Primorskem ,ki se je posebno jasno pokazala v poročilih na prvi pokrajinski konferenci, lahko počaščamo do konca šolskega leta, ki se je na večini šol končalo 30. junija. V to dobo pade tudi vdor okupatorja v Brkine in padec tako lepo razvijajočega se šolstva v tem okrožju. Okupator je požigal cele vasi in je zelo preplašil prebivalce. Šolska nadzornica Marica Čepe se s konference ni več vrnila na svoje mesto, ker je prevzela delo pri Pokrajinskem odboru SPŽZ.

Kot vmesno dobo lahko smatramo šolske počitnice do 1. oktobra. Med počitnicami so se organizirala okrožja in s tem tudi reorganiziralo šolstvo posebno v kadrovskem pogledu.

Meč počitnicami se je vršil tečaj za pomožno učiteljstvo. Prvotno je bilo določeno, da pride na tečaj 63 pomožnih učiteljev. Zaradi hude vojaške situacije in ker so bila posamezna okrožja odrezana od središča, je prišlo na tečaj samo 25 tečajnikov in tečajnic. Tečaj je bil v hribu nad Zgornjo Tribuso. Predsedstvo SNOS je poslalo za predavatelja tov. Jožeta Dolgana, dr. Vlada Schmidta in predavatelja za pevski pouk. Kot predavatelja sta bila tudi tov. Mara Samsa in Saša Dominko. Prvi tečaj je bil predviden za en mesec, nato bi moral slediti drugi. Tečaj se je pričel 20. julija in se je končal predčasno 11. avgusta, ker so se med tečajem vršili v neposredni bližini več dni boji naše vojske z okupatorjem. V septembru mesecu se je vršil v Brdih na pobudo tov. Sašа Dominka tečaj za pomožno učiteljstvo. Tečaj je obiskovalo 51 učiteljev in učiteljic, med njimi tudi poklicne učiteljice, ki so se hotele spoznati z našo novo šolo.

Iz prvotnih 13 okrožij je po reorganizaciji ostalo le 5 okrožij, in sicer:

1. Zapadnoprimorsko okrožje (bivše Tolminsko, Briško in Beneško okrožje). Prvotno je prevzel mesto okrožnega nadzornika tov. Saša Dominko, ki ga pa je 29. X. 1944 zamenjal tov. Oskar Venturini.

2. Srednjeprimorsko okrožje (bivše Goriško, Vipavsko in Kraško okrožje). Mesto okrožnega šolskega nadzornika je prevzel Drago Pahor.

3. Južnoprimorsko okrožje: (bivše okrožje Slovenske Istre, Pivško in Brkinsko okrožje). Za okrožno nadzornico je bila imenovana tov. Zora Šerbak, ki jo je pozneje nadomestila tov. Marija Majnik.

4. Severnoprimorsko okrožje: (bivše Kanalsko, Baško in Idrijsko okrožje). Za to okrožje je bila imenovana za okrožno šolsko nadzornico tov. Ribičič Marinka.

5. Okrožje Trst, združeno z Miljami, Tržičem in Koprom, pa je prevzela kot okrožna šolska nadzornica tov. Roza Velkavrh.

To razporeditev smo lahko izvršili, ker nam je Predsedstvo SNOS priskočilo na pomoč z omenjenimi kvalificiranimi učitelji in učiteljicami.

(Nadaljevanje sledi)

Henrik Zdešar

Kopalna sezona

PALACE HOTEL PORTOROŽ

Vse udobje - tekoča voda v sobah - dvorana za razne zabave - park - zmerne cene - odlična postrežba

HOTEL „PALACE“ Lit. 1650-2000
HOTEL „CENTRAL“ Lit. 1200-1400
HOTEL „HELIOS“ Lit. 1200-1400

VOŽNJA IZ TRSTA V UDOBNIH AVTOPULMANIH

ZA MOREBITNA POJASNILA SE OBRNITE NA
ADRIA EXPRESS, TRST, Ul. F. Severo, tel. 29-243

Priporočajte svojim sorodnikom in znancem v tujini, naj pošiljajo darilne pakete po tvrdki

CITRUS
ALEKSANDER GOLJEVŠČEK
IMPORT - EXPORT
TRST, UL. TORREBIANCA 27 - TELEFON 2-44-67 - POST BOX 522
ki NAJHITREJE IN NAJKULANTNEJE izvršuje zaupana ji naročila.

Krasna darila
po ugodnih cenah naprodaj v paviljonu „DOM“ v kopališču Sv. Nikolaj

Batič Franc
KLJUČAVNIČARSKA MEHANIČNA DELAVNICA
TRST
Ul. F. Crispi 15
Telefon 95214

MIZARSKA DELAVNICA
MIHELJ JOŽE
TRST
Ul. Polonjo 3
Sprejema vsakovrstna mizarska dela po ugodnih cenah

TRGOVINA
Trst, Ul. G. Vasari 10
OGLEJTE si naše izložbe!
Dospela nam je nova pošiljka spomladanskih čevljev za ženske in moške
TREVISANI

M. Žvab Soave
VIA SAN GIUSTO 16
TEL 93609

Projektiranje in montaža centralnih kurjav, sanitarnih naprav ter kleparstvo

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME

Nad naše področje je končno prodrl vlažni zrak z Atlantskega oceana. Vsled tega je danes predvidevati nekaj manjših pooblačitev. Mogoče so tudi krajevne nevihte.

RADIO

Današnje najvažnejše oddaje: **Jug. cona Trsta:** 9.00 Mozart: Simfonija v C-duru «Jupiter»; 21.30 Lahka glasba. **Slovenija:** 12.00 Igra orkester Radia Ljubljana; 19.30 Gioachino Rossini; Seviljski brivec - opera v 3 dejanjih. **Trst II.:** 11.15 Dve Saint Saensovi skladbi; 22.30 Znani pevci. **Trst I.:** 13.25 Melodičen orkester; 15.00 Operetna glasba.

Prva posvetovanja Plevena za sestavo francoske vlade

Vladna kriza traja že 26 dni, s tem so tolkli rekord iz leta 1949 - Današnji razgovori Plevena s socialisti

PARIZ, 4. — Danes je že 26. dan, ko je Francija brez vlade. S tem so torej že tolkli prejšnji rekord iz leta 1949, ko je odstopila radikalna vlada predsednika Queuillea in je vladna kriza trajala 25 dni. Zadnja francoska vlada, ki jo je vodil Renè Pleven je odstopila 10. julija in se držala tradicije, po kateri je treba sestaviti novo vlado po izvolitvi parlamenta. Od sedaj je predsednik republike Auriol pooblastil že 8 osebnosti iz francoskega političnega življenja, da bi sestavili vlado. Videli smo poizkuse Maurice Petscheja (neodvisen), Roberta Schumana (MRP), Renèja Mayerja (radikal), Paula Raynalda (neodvisen), Georgea Bidaulta (MRP), nato znova Maurice Petscheja, Guya Molleta (socialist.), ter včeraj bivšega ministrskega predsednika Renè Plevena (demokratična in socialistična zveza odpora). Od vseh sedanjih kandidatov sta se samo dva predstavila pred parlamentom in zahtevala pooblastilo za sestavo vlade, vendar je parlament obema odklonil zaupnico; Renè Mayer je dobil samo 241 glasov, Maurice Petsche jih je dobil nekaj več in sicer 281, kar še vedno ni dovolj, kot predvideva ustava (314).

Najtežje vprašanje, ki ga morajo rešiti, je vprašanje državne podpore katoliškim šolam. Ko se je Mayer predstavil parlamentu, mu niso dali glasov ljudski republikanci, ker so bili nasprotni rešitvi, ki jo je predlagal radikalni voditelj. Ko pa se je predstavil Petsche, mu niso zaupali socialisti, ker so bili nasprotni njegovi kompromisni rešitvi.

Sedaj ima Pleven nalogo, da pokaže, če je zmožen rešiti krizo. Včeraj zvečer je pričel s svojimi posvetovanji in bo dal najbrž v ponedeljek odgovor predsedniku republike Auriolu. Poleg šolskega vprašanja je važno tudi nasprotovanje glede zvišanja plač, ki je na vsak način potrebno zaradi porasta cen, ki ga je bilo opaziti povsod po svetu in seveda tudi v Franciji po pričetku korejske vojne.

Medtem ko iščejo sredinske stranke osnove za svojo bodočo koalicijsko vlado, so pričeli z velikimi akcijami kominformisti in degolisti. Prvi delajo predvsem na sindikalnem polju pri mezdnem vprašanju preko Splošne zveze dela, ki jo imajo pod svojim vplivom; drugi pa so pričeli propagando za svobodo poučevanja. Oboji pa pritiskajo s svojima akcijama na socialiste in ljudske republikance. Če zadnji stranki nočeta novih težav bosta morali pohiteti pri iskanju izhoda iz sedanje slepe ulice, če ne bosta hoteli imeti še večjih težav.

Danes zjutraj je Renè Pleven sprejel Alphonsa Antierija in Paula Ribeyra, predstavnika skupine kmetov. Oba sta izjavila, da so se pogovarjali o določitvi cene žitu.

Delegacija socialistične stranke, v kateri so bili Charles Lussy, Guy Mollet in Albert Gazier, se je razgovarjala več kot eno uro s sedanjim kandidatom za predsednika vlade, Plevenom. Lussy je izjavil: «Z zadovoljstvom smo ugotovili, da je namen Renèja Plevena pričeti odločno borbo proti dvigu cen». Predstavnik socialistične stranke je dodal: «Prišli smo do prepričanja, da se bo predsednik potrudil najti osnovo za združitev nasprotnih stališč. Upamo, da bo dosegel svoj namen». Socialistična delegacija je potrdila, da so njeno parlamentarno skupino sklicali v ponedeljek na izredni sestanek.

Pater Hayat med jordanskimi zarotniki?

BAGDAD, 4. — Kakor se je danes izvedelo v Bagdadu, vodi jordanska policija preiskavo glede umora kralja Abdulaha v treh glavnih smereh: med pristaši bivšega jeruzalemskega velikega muftija, palestinskimi nacionalisti in jordanskimi nacionalisti, ki so v Damasku.

Pravijo, da so našli med palestinskimi nacionalisti dokaže, ki obtožujejo Ibrahima Hayata, kanclerja latinskega patriarhata v Jeruzalemu. Kot znano, je od leta 1948 izvajal ta pater veliko politično delavnost za priključitev Jeruzalema po kralju Abdulahu, tako da mu e Vatikan zapovedal versko cenzuro. Organiziral je arabski kongres v Jeruzalemu 1. 1949, na katerem so zahtevali priključitev Jeruzalema pod krono Hašemitov. Pozneje pa so patra Hayata sumili, da je sodeloval pri zaroti, ki jo je organiziral poveljnik garnizije v Jeruzalemu, polkovnik Abdulah Tell. Po nekaterih vesteh naj bi bil ta pater v zadnjem času v ozkih stikih s palestinskimi ekstremisti, ki so ostro kritizirali «realistično» politiko kralja Abdulaha do Izraela.

V PONEDELJEK RAZPRAVA o vojaški organizaciji sil OZN

V vojaškem pododboru odbora za kolektivne ukrepe Glavne skupščine bodo razpravljali o ameriškem predlogu - Komu bi zaupali poveljstvo sil OZN v primeru novega napada?

NEW YORK, 4. — V ponedeljek se bo sestal vojaški pododbor odbora za kolektivne ukrepe Glavne skupščine OZN. Pododbor bo pričel razpravljati o ameriškem predlogu, katerega namen je točneje označiti organizacijo vojaških sil, OZN, ki je v načrtu in določiti komu bodo zaupali poveljstvo.

Ta predlog predvideva med drugimi koordinacijo med silami OZN in pokrajinskimi zavezništvi, ki že obstojajo na način, po katerem bi poveljstvo sile OZN združili pri glavnem stanu, ki vodi sile pod poveljstom pokrajinskega pakta.

O tem predlogu razpravlja ameriški tisk z veliko temeljitostjo. «New York Times» je poudaril danes, da «ker bo prišlo do tega, da bo treba reševati položaj z veliko naglico, bi mogli vojaško oblast zaupati ali eni državi ali pa skupini držav, ki bi že ustanovile združeno poveljstvo». To bi po mnenju «Timesa» pomenilo predvsem, da bi mogla NATO prevzeti vodstvo vojaških operacij na račun in ob polnem sodelovanju OZN, če bi bil potreben poseg sil OZN na področju atlantskega zavezništva.

List spominja, da je pred kratkim gospodarski pododbor komisije za kolektivne ukrepe, priporočil da bi se Združeni narodi poslužili NATO, panameriške organizacije in arabske lige, da bi pričeli z gospodarskimi sankcijami proti napadalcem. Jasno je torej, zaključuje list, da bi mogli isti način uporabiti tudi v primeru vojaških sankcij.

«Christian Science Monitor» razpravlja o tem ameriškem predlogu in istočasno piše: «S tem bi bilo mogoče spremeniti atlantske sile v sile OZN pod poveljstvom generala Eisenhowerja, v primeru napada v Evropi». Medtem ko se o tej stvari pričenjajo šele predhodni razgovori, piše bostonski list, je mogoče videti v rešitvi, ki so jo predlagale ZDA kot jamstvo, da bodo sile tako na razpolago na kraju samem, če bi prišlo do «izvršenega dejstva». S tem bi bilo na najlažji način mogoče doseči potrebno standardizacijo orožja in opreme in ustvariti sodelovanje med poveljstvi različnih držav.

Če bi prišlo do pričetka sovražnosti v Evropi, bi bil SHAPE gotovo tudi glavni stan OZN, piše «Monitor». Dejansko bi SHAPE že prvi dan pričel s svojo akcijo in treba bi bilo samo dvigniti zastavo OZN na poslopje Rocquencourt. Poveljstvo sil OZN, ki so ga na Koreji zaupali Mac Arthurju in ga sedaj vodi general Ridgway, bi predali generalu Eisenhowerju in vrhovnemu poveljstvu, ki je na Koreji v rokah ameriške vlade. V primeru novega napada pa bi ga mogli zaupati skupini držav: silam atlantskega pakta v primeru napada na evropske države.

Kot je znano, sodelujejo v vojaškem pododboru komisije za skupne ukrepe predstavniki Anglije, Francije, Filipinov, Jugoslavije, Turčije in ZDA.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

NEDELJA 5.8.1951.

Oddaja v slovenščini:

Poročila ob 8.00, 13.30, 19.30, 23.05 — 7.45 Jutranja glasba. 8.15 Jutranja glasba. 8.30 Našim kmetovalcem. 9.00 Mozart: Simfonija v C-duru «Jupiter». 9.30 Mladinska oddaja: Ubogi zamorček sem. 10.00 Makedonske narodne. 13.45 Glasba po željah. 16.30 Zbori iz slovanskih oper. 17.00 Iz strani slovenske književnosti. 17.15 Brahms: Violinski koncert v D-duru. 18.00 Hrvatske narodne pesmi. 18.15 Hrvatski kulturni prilog. 19.00 Napevi iz znanih operet. 23.10 Glasba za lahko noč.

Oddaja v italijanščini:

12.00 Svirajo znani ansambli. 12.45 Glasba za klavir. 13.00 Slavne melodije. 14.30 Glasba iz filmov. 15.00 Vaša glasba. 20.00 Čajkovski: Capriccio. 20.30 Operetna glasba. 21.30 Lahka glasba. 22.15 Slavni violinisti. 22.30 Plesna glasba.

SLOVENIJA

7.15 Zabavna glasba. 8.00 Veder nedeljski spored (plošče). 9.00 Lovre Matečič: Scenska glasba k Shakespearjevi komediji «Kar hočete». 9.45 Poje Slovenski sindikalni kvintet. 10.00 Dopoldanski koncert (plošče magnetofonski trak). 11.15 45 minut po svetu v besedi in glasbi. 12.00 Igra orkester Radia Ljubljana. 12.40 Zabavna glasba. 13.00 Za pionirje in cicibane poje Kresniček. 13.40 Želeli ste - poslušajte! 17.00 Godbe na pihala nam igrajo za ples. 18.00 Uganite kaj igramo... 19.10 Virtuozne skladbe (plošče). 19.30 Gioachino Rossini: Seviljski brivec - opera v 3 dejanjih. 22.50 Glasba za oddih in dobro voljo.

TRST II.

8.00 Jutranja glasba, koledar in programski periskop. 8.45 Vesela glasba. 9.00 Kmetijska oddaja. 9.30 Lahka glasba. 11.15 Dve Saint Saensovi skladbi. 11.30 Aktualnosti. 11.45 Rimski Korsakov: Ruska Velika noč, uvertura. 12.00 Melodije. 12.30 Valčki in polke. 13.00 Glasba po željah. 14.30 Popularno v operi. 15.30 David Rose za zabava. 16.00 Promenadni koncert. 16.30 Pianisti in violinisti sveta... nega slovesa. 17.00 To, kar vsak rad posluša. 18.00 Plesna čajanka. 18.30 Operetni spomini. 19.15 Grieg: Koncert v a-molu. 20.00 Srečanja znanih melodij. Pester spored slovenskih pesmi. 20.35 Pestra glasba. 21.30 Glasba iz baletov in revij. 22.00 Čajkovski: Koncert za violino v D-duru. 22.30 Znani pevci. 23.00 Večerni motivi. 23.35 Polnočna glasba.

TRST I.

8.00 Jutranja glasba. 8.45 Operna glasba. 9.25 Vesela glasba. 11.30 Lahka glasba in pesmi. 12.10 Vaš spored. 13.25 Melodičen orkester. 14.30 Električna kitara. 14.40 Orkester pesmi. 15.00 Operetna glasba 15.30 Poje Peter Sister junior. 16.00 Napoletanske pesmi. 16.30 Vokalni in instrumentalni ansambli. 17.00 Koncert ansambla solistov. 18.45 Poje Pino Salviali. 19.05 Music-hall. 20.35 Italijanske pesmi. 21.03 Opera «Traviata».

KINO NA OPČINAH

predvaja danes v NEDELJO ob 16. uri barvani film:

LASSYJEV SIN

kar je nadaljevanje dogodivščin iz prvega znanega filma:

LASSY VRNI SE DOMOV

Ob 20.30 je predstava v senčnatem vrtu

ŠPORTNI DNEVNIK

Naši kolesarji „Okrog Avstrije“

Imeli so precej smole - Grio, Luglio in Kuret so zadovoljili, manj Rinaldi - Pobeg Avstrijcev v tretji etapi - Takrat je bila dirka odločena

Od 21. do 28. julija je bila mednarodna kolesarska dirka okrog Avstrije. Razdeljena je bila na sedem etap (1216 km).

Kakor vsako leto je poleg ostalih inozemskih ekip, sodelovala tudi ekipa ZDTV našega ozemlja. Sestavljali so jo Kuret Karl, Grio Alvino, Luglio Jakob in Rinaldi Walter, vsi člani «SSD Proleter» iz Kopra.

Naši kolesarji so se letos podali v Avstrijo brez misli na dosego najboljših mest. Dobro so namreč vedeli, da bi v tako močni mednarodni konkurenci, težko dosegli velike uspehe. Kljub njihovi ponižnosti pa lahko rečemo da je bil njih uspeh zadovoljiv, zlasti če upoštevamo vse nesreče, ki so jih prizadele. Okvare koles in številni padci, pač niso manjkali.

Med našimi kolesarji je bil najboljši Kuret, vendar so bili tudi drugi med dirko kos tudi najboljšim in še slavnim inozemskim kolesarjem. Skoro vsi so se uvrstili med prvo dvajsetorico v vsaki etapi in so s prvo ali drugo skupino vozili skozi cilj. Izjema je bila na peti etapi, Zell am See - Innsbruck, ki je bila za naše porazna. Rešil se je samo Luglio, dočim sta Grio in Kuret vsled nepredvidne krize prišla na cilj več kot 10 minut za prvim. Rinaldi je v tej etapi brez kakih posebnih vzrokov odstopil iz nadaljenega tekmovanja in tako oškodoval ekipo, ki je bila že od prve etape četrta v moštvenem plasmanu pred Nemčijo in Liechtensteinom.

Glavna njihova slabost pa je bila vedno tik pred koncem posameznih etap, kjer so jih bolj izurjeni in taktično premeteni nasprotniki vedno prehiteli v odločilnem šprintu. To je razumljivo, ker so bili med njimi razni Cerkovniki, Urbančiči, Deutschi, Gauli, Mausi in še drugi, ki veljajo za najboljše šprinterje med evropskimi amaterji.

Dirka je bila zelo napeta, borbena in neverjetno hitra od začetka do konca. Proti vsem pričakovanjem pa je niso odločili v gorskih etapah, temveč v tretji, ravni etapi Celovec - Lienz (147 km). V tej etapi je namreč desetorica najboljših avstrijskih kolesarjev, izkoriščajoč nezanimanje ostalih pobegnila tam, kjer ni nihče pričakoval in dosegla v kakih desetih kilometrih veliko prednost (nič manj kot 10 minut). Ta skupina je potem odločevala o zmagi med posamezniki in seveda tudi med skupinami. Deutsch in Hammerl (slednji se je plasiral četrti na mednarodni dirki «Pokal Nostra Lotta»), ki sta v tisti etapi zasedla drugo, in tretje mesto, sta od tistega dne ostala tudi kot prvi in drugi na splošni lestvici. Njunih trdnih mest nihče ni mogel omajati do konca.

Vsekakor so se Avstrijci izkazali kot najboljši in so zasluženo zmagali, čeprav so v mnogih primerih uživali preočitno pomoč mimoidočih motoristov.

Od inozemskih ekip je bila najboljša luksemburška, ki je z Gaulom nosila rumeno majico v prvih dveh etapah in končala na tretjem mestu v ekipnem plasmanu, za A in B ekipama iz Avstrije. Te mladince bomo verjetno videli na kolesarski dirki okrog Hrvatske in Slovenije, kjer bodo prav gotovo imeli eno najvidnejših vlog. Zapomniti si moramo torej imena: Gaul, Goedert, Ludvig in Morn, ker bodo imeli prav gotovo priliko, da jih še slišimo.

Po Luksemburgu se je najbolj izkazala naša ekipa, ki pa je v zadnji etapi, tri kilometre pred ciljem, zaradi padca in poškodbe kolesa Luglia izgubila čerto mesto, na katero se je plasirala. Nemčija z 1.30 min. prednosti.

Končni plasman naših kolesarjev je bil: Kuret 19, Grio 33 in Luglio 36. Startalo je 72 kolesarjev, končalo dirko pa 45.

PnS

Danes preizkušnja naših kolesarjev

Danes bo velika kolesarska dirka juniorjev in nevpisanih kolesarjev. Proga bo dolga 80 km in bo vodila iz stadiona «Prvi maj», preko Lovca, Katinare, Ključa, Bazovice, Opčin, Ferneticev, Repentabra, Opčin, kamnoloma Faccanoni, Bazovica, Trebč, Opčin, Proseka, Sv. Križa, Nabrežine, Sesljana, Devina, Sesljana v Barkovlje, kjer bo cilj.

Start bo na stadionu «Prvi maj» ob 8. uri zjutraj.

Šport v Istri

Danes bo v Kopru lahkoatletski troboj med reprezentancami Kopra, NZ in JA. Troboj bo na stadionu ob 9. uri.

Veliko posla bodo imeli tudi kolesarji amaterji: Rinaldi, Kuret, Gardov in Lonzarič, ki bodo sodelovali na veliki mednarodni dirki v Novi Gorici, Sellier na kriteriju v Zagrebu, mladnci pa v Trstu na dirki, ki jo organizira kolesarska sekcija ZDTV s štartom ob 8. uri iz stadiona «Prvi maj».

PnS

ZDA-Kuba 3-0 za Davisov pokal

RYE, 4. — ZDA vodijo z Mehiko v teniškem tekmovanju za Davisov pokal s 3:0. S tem so si zagotovile vstop v finale za ameriško področje Davisovega pokala. Igrale bodo z zmagovalcem med Kanado in Kubo. Odločilno točko sta dosegla Herb Flam in Vic Seixas v igri parov, ko sta premagala Rolanda in Armanda Vego s 6:4, 6:2, 6:0. Še prej pa je Art Larsen premagal Armanda Vego s 7:5, 6:3, 4:6, 7:5, medtem ko je Herb Flam likvidiral mehiškega prvaka Maria Llamasa s 6:1, 6:2, 6:4.

Predvsem je treba ugotoviti, da je Flam izredno dobro igral. Samo tričetrt ure se je boril z mladim Llamasom. Zlasti je ugajala njegova igra ob mreži.

GUIDO DE SANTI zmagal „Okrog Nemčije“

Za svoj uspeh se je moral Tržačan resno boriti

HANOVER, 4. — Tržačan Guido De Santi je zmagal na kolesarski dirki «Okrog Nemčije». Progo 3100 km, ki je bila precej težka, je prevozil s časom 93:12,16 ur. Ta dirka je bila razdeljena na 14 etap. Na zadnjih etapah se je moral De Santi boriti z Belgijcem Raymondom Impanisom, ki mu je že prej odvzel belo majico. Obenem pa ga je ogrožal vsaj delno tudi Svicar Friz Schaer.

Vrstni red na tej tekmi, ki je bila zelo zanimiva in polna presenečenj, je bil naslednji: 1. Guido De Santi 93:12,16; 2. Schaer (Svica) 93.15,19; 3. Impanis (Belg.) 93:19,26; 4. Kirchen (Luks.) 93:21,33; 5. Peeters (Belg.) 93:22,05; 6. Gyselynck (Belg.) 93:29,28; 7. Pfannermueller (Nem.) 93:38,27; 8. Hendrickx (Belg.) 93:41,00; 9. Schwarzenberg (Nem.) 93:45, 12; 10. Giovanni Corrieri (It.) 93:48,03.

Od 54 dirkačev jih je prišlo na cilj samo 33. Prejšnje leto je zmagal na tekmi «Okrog Nemčije» Belgijec Gyselnyck.

Na današnji etapi Goettingen-Hannover, ki je bila dolga 203 km, je zmagal Nemec Ludwig Hoermann s časom 6:12,30 ur. Z istim časom so prispeli v skupini na cilj tudi 2. Schuetz (Sv.); 3. Thiessen (Nem.); 4. Hendrickx (Belg.); 5. Holthoefer (Nem.); 6. Stubbe (Nem.); 7. Corrieri (It.); 8. Weimer (Nem.); 9. Peeters (Belg.); 10. Smits (Hol.); 11. Lambrichs (Hol.).

Petnajsto mesto si deli večja skupina, med njimi De Santi, Schaer in Impanis. Dosegli so čas 6:12,31.

Mulloy premagal Richardsona

SOUTH ORANGE, 4. — Stari Gardner Mulloy je danes pokazal, da je še vedno v zavidljivi formi. V četrtfinalu vzhodnega turnirja na travnatih igriščih je premagal juniorskega prvaka Hamiltona Richardsona s 7:5, 11:9. V drugi tekmi za četrtfinale je Dick Savitt tolkel Angleža Tony Motrama s 6:4, 3:6, 6:3. Sedaj se bosta srečala v polfinalu še Tony Trabert z Billyjem Talbertom. V polfinalu parov so dosegli naslednje rezultate: Mulloy-Talbert proti Allastair Esmond Martin 6:1, 6:3, Arl Cochell-Sidney Schawrd proti Don Candy-Mervyn Rose (Avstralija) 11:9, 6:3.

Anglija-Francija 60-42 v lahki atletiki

WITHE CITY, 4. — V prvem dnevu lahkoatletskega srečanja med Veliko Britanijo in Francijo vodi Anglija s 60 točkami, Francija pa ima 42 točk.

Finale parov na turnirju v Scarboroughu

LONDON, 4. — V turnirju v Scarboroughu je zasedel prvo mesto moški par De Moss (Holandska) in Schoroder (Švedska) proti Maskellu in Nussleinu s 6:3, 6:4, 1:6, 6:3. V mešanih parih pa sta zmagala Perry in Poynder v tekmi s parom in Holworthy z 8:6, 6:0.

Včerajšnji rezultati «na kopališču Ausonia»

TRST, 4. — Na kopališču «Ausonia» je bilo danes zvečer srečanje v plavanju med «Rari Nantes» iz Bologne in domačo «Triestino». Rezultati: 200 m juniorji 1. Buffalo (Tr.) 3:19,4; 100 m prsno juniorji 1. Calcagno (Tr.) 1:23,2; 400 m juniorji 1. Bettini (RNB) 5:41,1; 100 m hrbtno 1. Semprini (RNB) 1:19,2; 200 m prsno 1. Grilz (Tr.) 2:50,6; 100 m prosto 1. Massaria (Tr.) 1:01,7; 400 m prosto 1. Raimondi (RNB) 5:46,9; Stafeta 4x100 mešano juniorji 1. Triestina 6:07,5; mešana štafeta 4x100 1. Triestina 5:26,4; štafeta 4x100 prosto juniorji 1. Triestina 5:17,00; štafeta 4x200 prosto 1. Triestina 10:41,1. Ob koncu je imela Triestina 86 točk, Bologna pa 58.

KINO

V TRSTU

Excelsior. 16.00: «Divja zemlja», R. Taylor, B. Donlevy.
Nazionale. 15.30: «Velika zaseda», R. Cameron, A. Booth.
Fenice. 15.30: «Sirokoustni potepuh» M. Rooney, P. O'Brien.
Arcobaleno. 15.00: Gianni in Pinotto v tujski legiji».
Astra Rojan. 16.30: «Giuseppe Verdi in njegove večne melodije» F. Giachetti, M. Cebotari, B. Gigli.
Alabarda. 14.30: «Zaseda» R. Taylor, A. Dahl.
Azzurro. 14.30: «Grešnica z Južnega morja» S. Winters.
Garibaldi. 15.00: «Dvanajst ga kliče očka» M. Loy, J. Crain.
Ideale. 15.00: «Pesek» M. Stevens, C. Gray.
Impero. 16.00: «Ukročena amazonka», J. Leslie, J. Cray.
Viale. 14.30: «Londonske skrivnosti».
Italia. 14.30: «Laguna smrti», J. Weissmueller.
Marconi. 14.30: «Glas v tvojem srcu» F. Forti, B. Gigli.
Massimo. 14.00: «Bastogne», Van Johnson, J. Hodiak.
Novo Cine. 15.30: «Dva mornarja in eno dekle» F. Sinatra, K. Grayson.
Odeon. 14.30: «Sedaj te ljubim», A. Valli, J. Cotten.
Radio. 14.30: «Rdeči sokol» T. Lees J. Sermas.
Savona. 14.00: «Maja - havajska sirena» B. Grabie, V. Mature.

POLETNI KINO:

Javni vrt. 20 in 22.: «Pearl Whitova zgodba».
Rojan. 20 in 22. «Zgodba generala Custerja».
F. Severo. 20.45: «Noč v Riu».
Skoljet. 20.45: «Večna harmonija».
Brocchetta. 20.45: «Hči vetra».
Vittoria. 20.15: «Gospa v hermelinskem plašču».

Tovarna upognjenega pohištva DUPLICE PRI KAMNIKU

nudi celotni trgovski mreži, ustanovam in podjetjem po najnižji prosto formirani ceni:

stole vseh vrst • restavracijske, gostilniške, sobne in šolske • vrtno pohištvo • zložljive vrtne stole in mize • sobno pohištvo • družinske in samske spalnice oreh. furnirane •

Vzorci so na vpogled v podjetju, kjer sprejemajo osebna in pismena naročila

MALINOVEC iz kraških malin in druge sirupe kakor oranžado, mento itd. dobite v najboljši kvaliteti pri tvrdki

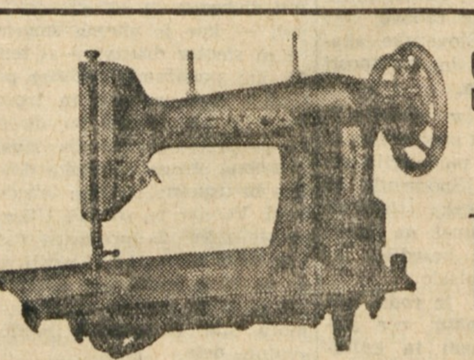
JAKOB PERHAUC

TRST - Ul. Xidias 6 - Tel. 96332

NA ZALOGI VEDNO LIKERJI, ŽGANJE, JAJČNI KONJAK IN ALKOHOL ZA VLAGANJE SADJA

Mizarji podjetniki kmetovalci! Deske smrekove, macesnove in trdih lesov in trame, nudi najugodneje

CALEA TRST viale Sonnino 24 Tel. 90441

Staroznana tvrdka TULIAK

vam nudi najboljše jamstvo

Šivalni stroji najboljših svetovnih tovarn, tuji in domači, industrijski in družinski, specialni za šivanje nazaj in naprej, pritrjevanje gumbov, čipk, vezenje, in krpanje z garancijo 25 let. Skrajno ugodne cene od lir 10.000 naprej. Na obroke 50 lir dnevno. Moderniziramo in kupujemo rabljene stroje po ugodnih cenah. Brezhibna popravila vsakršne vrste stroja izvršuje specialist za najboljše nemške znamke. Prodajamo omarice za stroje in sestavne dele za kakršno koli vrsto stroja, električne motorje, svetilke itd.

Staroznana tvrdka Tuliak vam nudi najboljše jamstvo

TRST, Ul. della Guardia 15 - Tel. 95089

Prve težave glede japonske pogodbe

WASHINGTON, 4. — Ameriško zunanje ministrstvo je danes objavilo, da se je 22 držav od 52 povabljenih odzvalo na sodelovanje pri konferenci za sestavo japonske mirovne pogodbe, ki se bo pričela 4. septembra v San Franciscu.

Vse kaže, da so ZDA naletele pri japonski mirovni pogodbi na večja nasprotovanje, kot je to predvideval Trumanov predstavnik, John Foster Dulles.

Dulles je predvideval, da bi mogli po štirih dneh posvetovanj mirovno pogodbo že podpisati. Mislil je, da bo le malo razpravljanj. Vendar se že opaža v Washingtonu mnenje, da bo treba to zasedanje podaljšati še za najmanj en teden.

Zaenkrat so vlade sporočile, naslednja nasprotovanja glede te pogodbe: 1. Rusija kritizira pomanjkanje omejitve japonske oborožitve, klavzulo glede ameriških oporišč na Japonskem in tisto o zaupni upravi ZDA nad otoki Ryukiu in Bonin. Prav tako ni zadovoljna, ker niso poklicali v San Francisco predstavnikov pekinške vlade; 2. Tudi Indija se upira klavzulam glede ameriških oporišč in zaupne uprave nad otoki Ryukiu in Bonin. Zahteva, da bi mirovna pogodba točno določila, da mora otok Formoza pripadati pekinški vladi in potrditi posest ZSSR nad Kurilskimi otoki in južnim delom Sahalina; 3. Burma noče sodelovati na konferenci zaradi vprašanja reparacij; 4. Tudi Indonezija bi rada reparacije; 5. Isto je s Holandsko; 6. Filipini so mnenja, da je tisti del mirovne pogodbe, ki se tiče reparacij, premalo odločen.

Medtem pa so danes v Tokiju objavili imena japonskih predstavnikov, ki bodo odpotovali v San Francisco. Japonska vlada je predložila poslaniku Sebaldu, civilnemu zastopniku ZDA na Japonskem, 5 imen delegatov.

MUHOBORCI

NAPISAL FRAN MILČINSKI • FRIDOLIN ŽOLNA

20.

Nič manj ogorčenja ni kazal brivec: «Oprosti, gospod tajnik in nadučitelj, take šale so nedostojne. Vsaka šala dobrodošla, a nedostojna šala ni dobrodošla, ker nedostojna šala ni nikaka šala, ampak žalitev. Ti žališ tudi velevredno gospodično Slavico in to se v olikani družbi ne sme.»

Velevredna gospodična Slavica, prihajajoča z natočenimi vrčki, je čula te besede in je po njih uravnala svoja okrogla lica in svoj vedno strmeči pogled — in res: videti je bila močno užaljena in huda, huda kakor gambovček, ki se je skregal s svetom. Z zadovoljstvom in ponosom je srce gospoda Batiča na znanje vzelo ta uspeh. Da, srečen, kdor zna tako govoriti kakor gospod Batič!

Tako se je po priljubljenem starodavnem vzorcu izborno zabavala družba pri tej mizi in na enak način, z zafrkavanjem, prejkone tudi pri drugih, to so pričali krohot in vzkliki od vseh strani. Vmes je brenčal orkestrion, glasni porok visoke stopnje muhoborske kulture.

Ta hrupni direndaj je blagovolil gospod dr. Gad, ki je v županovi družbi živahno pozdravljen baš vstopal v zakajeno dvorano, počastiti z opazko, da mu napravlja naravnost velikomesten vtisk.

Bila je to zelo srečna beseda, ki mu je namah pridobila polovico src vseh navzočih.

Drugo polovico si je osvojil s prijaznim pozivom, naj se vse mize vkupe porinejo — «Saj smo vsi prijatelji!» — kar se je ob navdušenih živioklicih tudi takoj zgodilo.

Sledilo je predstavljanje. Tudi brivec je prišel na vrsto. «Moje ime je Krunoslav Batič» in dostavil je: «Oprostite, veleučeni gospod doktor, jedno kratko besedo. Li niste, veleučeni, v sorodu z gospodom podpolkovnikom Gadom v Zagrebu? Izboren gospod, imel sem mnogo potov z njim opraviti, znate, službeno.»

Gospod doktor je izrekel svoje obžalovanje, da ni nič v sorodu s podpolkovnikom, in izredno gorko je stresel roko gospodu, ki ima znanje s tako visokim dostojanstvenikom.

Vrnivši se na svoj prostor je izrazil brivec svoje mnenje, da je gospod kandidat zelo olikan, fin mož.

Skraja je bila zabava bolj tiha, vsakdo ni tak junak kakor Krunoslav Batič in vajen občevati z najodličnejšimi glavami. Temu in onemu volivcu se je sitno zdelo, da je pozabil doma kravato ali da ni smuknil v boljšo suknjo, in neka mučna prisiljenost je vladala omizju.

Toda doktor Gad ni bil novinec v politiki, vedel je, kako in kaj; na mizo so priromali štefani — in led je bil prebit! Zdaj so se razvozlali jeziki in hitro se je razpletel živahen pogovor: o volitvah in nasprotnikih, kako bodo pogoreli, o muhoborski sodniji in o korakih, ki jih bo še storiti zanjo, o vojski, o koleri in celo o literaturi, to se pravi o podlistkih: drugega Muhoborci tako ne bero. Gospod doktor Gad se ni mogel dovolj načuditi izredni naobrazbi, ki je doma v Muhoboru.

Po petem in šestem kozarcu so se razgreli in ojunačili tudi domači umetniki, da so prišli na dan s svojimi za skromne muhoborske razmere vse časti vrednimi talenti: kovač Švigelj s svojo raskavo dlanjo, ki je ob nji užigal vžigalice; mizar Rapè, ki je z eno roko dvignil stol z doktorjem vred kvišku pod strop; dacar Jožko, ki štajersko pleše z do vrha polno čašo na glavi in zna na prste brlizgati cesarsko pesem, da jo slišiš četrt ure daleč, in Podržajev Janko, ki je zapel «Pijanega študenta».

Gospod doktor Gad je kar strmel: kaj takega ni pričakoval v Muhoboru!

Vmes se je seveda trkalo in možato pilo. Toda izpregovorila se je tudi še mnoga, resna, krepka, jednrnata beseda. Zakaj čuda veliko rodoljubja, podjetnosti in neustrašenosti je ob takih mokrih prilikah v Muhoboru. Pa tudi drugod. In s tega idealnega stališča je prav za prav škoda, zakaj nismo Slovenci vedno pijani!

Tretje poglavje

LUSKA GOSPODA

Volitve so bile končane, razne stave popite, vračal se je zopet mir v deželo; le tuintam kaka kazenska razprava je še spominjala na razburjenost preših dni.

Dr. Gad je bil izvoljen za državnega poslanca. Muhoborci so torej storili svoje, zdaj je bil on na vrsti. In dr. Gad ni pozabil svoje obljube. Bil je mlad, podjeten, željan uspehov; sestavil je obširno prošnjo, nabiral podpise in obletel vse od Poncija do Pilata, da dobi Muhoboru sodnijo. Bile so pa ta čas okolnosti, da je vlada ravno potrebovala slovenske glasove in se zaradi tega prijazno kazala raznim skromnim željam poslancev.

Tako se je zgodilo, da so komaj pretekli trije meseci od volitev, pa dobi župan muhoborski pismo državnega poslanca: vsa stvar je že v tiru, predsednik okrožnega sodišča že opravlja potrebne poizvedbe zaradi nove sodnije v Muhoboru; zelo umestno bi bilo, če bi v kakih dveh, treh tednih odposlanstvo prizadetih občin še osebno se prislo priporočit gospodu predsedniku. — Muhoborci so bili vsi pokonci in tako se jim je zdelo, da jo že imajo v žepu, sodnijo.

Tačas ni dalo več miru županji, morala je iti v obisk k sestrični Ani v Luče.

Bilo je na sv. Treh kraljev dan. Po kosilu je hlapec potegnil koleselj pred hišo in vpregel kobilico, mati županja in Julka sta se spravili v voz, dekle so ju zadelale s koci in ogrinjačami, dasi ni bilo mraza, oče župan je šel okoli kobilice in voza: «Glejta, da se o pravem času vrneta!» pa hi! proti Lučam.

Pičlo uro vožnje, tri klance v kreber, tri klance navzdol — zavoro je sukala gospa županja sama, ker se je hlapcu navzlic bodrečim njenim sunkom venomer dremalo — in že so bili v Lučah.

Od «Zlatega volka» se je razlegalo petje, kakršnemu so kos pivci, ki so že ob dveh popoldne «narejeni». Voz se je ustavil pred vežo, od hleva semkaj se je zelo počasi bližal konjski hlapec, iz veže je priletelo dvanajstletno dekletce: «O, teta, o, Julka!» in pričelo luščiti došli poset iz ovojev.

«Ste vsi zdravi, Ančka?» je vprašala županja. «Kaj pa mama?»

«E, mama spe,» se je nasmejala Ančika in si naprtovala ogrinjače in dežnike. «Snoči smo imeli bal, imen... no je bilo, bila sem do tr... pokonci, mama so prišli ... ob šestih v posteljo, ata, d... cijal in notarjev pisar p... sploh niso šli spat, le poslušajte, kako se lepo derô!»

Razposajeno se je zasmejala, hitela naprej v vežo in zaklicala: «Ata, ata!» Njej sta sledili mati županja, vesela, da je zadela s svojim obiskom ravno v take izredne okolnosti. Julka pa plaha in v skrbeh, ali ne prihajata neprav.

Pa se je že pokazal v gostilniških vratih gospodar «Zlati volk», s kapico po strani, in po vinu je zadišalo iz njega, ko je hripavo toda prijazno pozdravil obisk. Bil je dober krčmar, ki vztraja pri pijači, toda pije le toliko, da dela družščino in dviga promet.

(Nadaljevanje sledi)

UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6, III. nad. — Telefon štev. 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANČIŠKA št. 20. — Telefonska št. 73-38. OGLASI: od 8.30 - 12 in od 15 - 18. - Tel. 73-38. Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir. Za FLRJ: Za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din.
Odg. urednik STANISLAV RENKO. — Tiska Tržaški tiskarski zavod. — Podruž.: Gorica, Ul. S. Pellico 1-II., Tel. 11-32 · Koper, Ul. Battisti 301a-I. Tel 70.

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900, polletna 1700, celoletna 3200 lir. Cona B: izvod 6, mesečno 150 din. FLRJ: izvod 6, mesečno 150 din. Poštni tekoči račun za STO - ZVU: Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana, Tyrševa 34 . tel. 20-09, tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90332-7. — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.ZO.Z. • TRST.